

www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

BIH
Македонија
Slovenija
Sverige
USA
Hrvatska
Црна Гора

2.40 KM
75.00 DEN
2.09 EUR
28.00 SEK
3.50 USD
12.00 KN
1.20 EUR

ISSN 0032-339-X
9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

02902

ЗАБАВНИК

21. 9. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2902

МАРИЈА МАГДАЛЕНА
НА
ОПЛЕНЦУ

ГАРИБАЛДИ
ТАЈНА ИСПОД
ЦРВЕНЕ КОШУЉЕ

ИЗУМИ
ОТКРИЋА
ДОСТИГНУЋА

За све од 7 го 107!

Риплеј

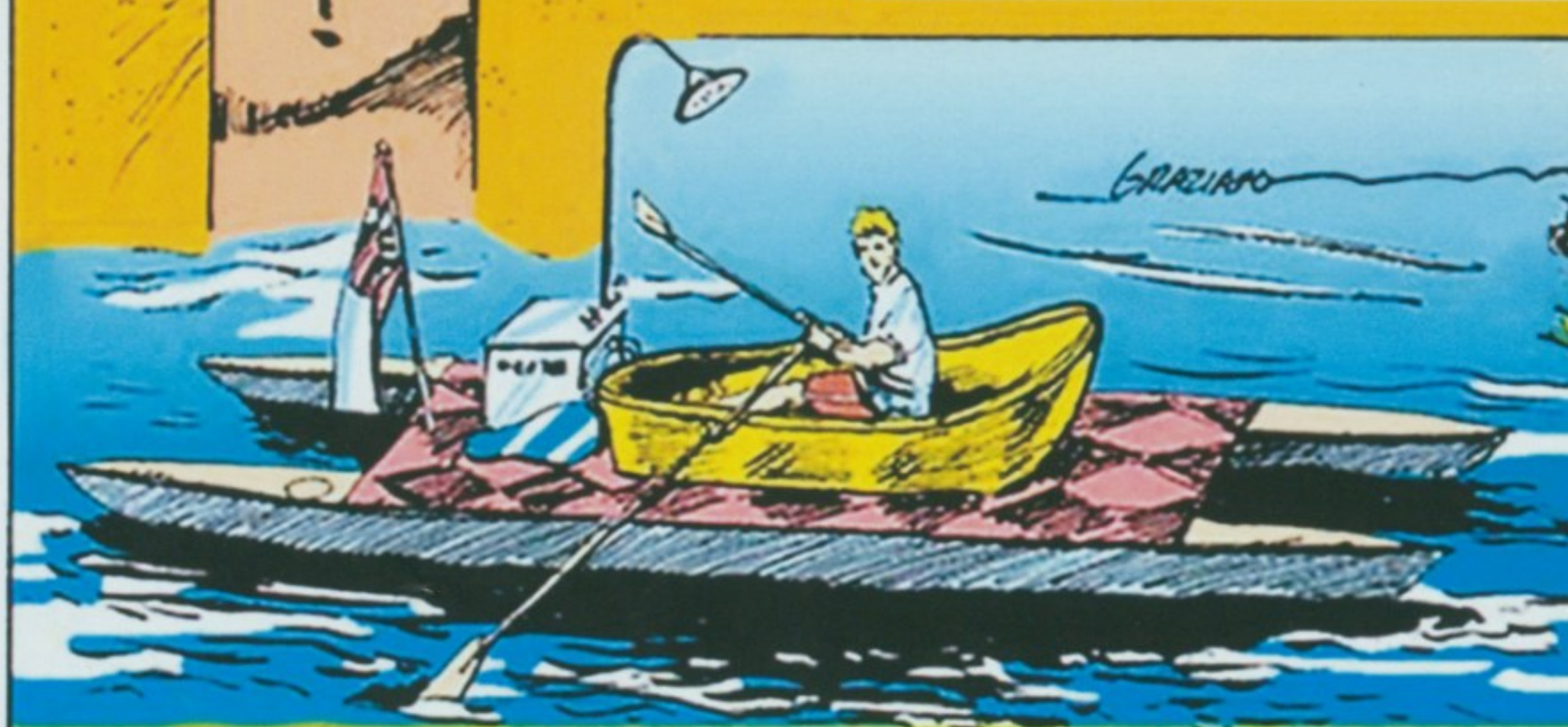
Веровали или не!

„СЛОБОДНА ТРКА“
НАЗИВ ЈЕ СПОРТСКЕ
ДИСЦИПЛИНЕ У КОЈОЈ
УЧЕСНИЦИ ТРЧЕ КРОЗ ГРАД
НЕУОБИЧАЈЕНИМ СТАЗАМА
- СКАЧУЊИ ПРЕКО ОГРАДА,
ПЕЊУЊИ СЕ ПО ЗИДОВИМА
И ПРЕСКАЧУЊИ КРОВОВЕ
ИЗМЕЂУ ВИСОКИХ ЗГРАДА.

**МЕДВЕДИ СТАЛНО
ГЛОЂУ ДРВЕНЕ
БАНДЕРЕ
У БИГФОРКУ,
У МИНЕСОТИ И ТАКО
ИЗАЗИВАЈУ ПРЕКИД
ЕЛЕКТРИЧНЕ СТРУЈЕ
И ТЕЛЕФОНСКИХ ВЕЗА.**

**ПРЕКО ЛАМАНША У КАДИ ЗА КУПАЊЕ
ПОСТАВЉЕНОЈ НА НОСАЧЕ ПРЕВЕСЛАО ЈЕ ТИМ ФИЦИГАМ
9. ЈУНА 2005. ГОДИНЕ.**

**МЕДВЕДИ СТАЛНО
ГЛОЂУ ДРВЕНЕ
БАНДЕРЕ
У БИГФОРКУ,
У МИНЕСОТИ И ТАКО
ИЗАЗИВАЈУ ПРЕКИД
ЕЛЕКТРИЧНЕ СТРУЈЕ
И ТЕЛЕФОНСКИХ ВЕЗА.**

1-15 © 2006 Ripley Entertainment Inc. Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

- између два и четрнаест одсто деце пати од ходања у сну, односно месечарења ■
- француски краљ Луј XIV купао се једном годишње ■
- жвакаћа гума садржи праву гуму ■
- Харвард је најстарији универзитет у САД ■

••• гајде су се првобитно правиле од коже целе овце ■

••• злато је први метал који је човек открио ■

••• најчешће име за златну рибицу је Ајкула ■

••• пуштање змајева национални је спорт у Тајланду ■

••• према прописима Фифе, обим фудбалске лопте износи између 68,5 и 69,5 центиметара ■

••• Елвис Пресли је, према резултатима аутопсије, у тренутку смрти у телу имао 10 различитих дрога ■

••• бомбардер В-25 ударио је у 79. спрат Емпарјер стејт билдинга 28. јула 1945. године ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ВИДИ ТИ ЊЕГА! СЕДИ ОПУШТЕНО
И ТАКО ЈЕ САМОУВЕРЕН!

ВРЕМЕ ЈЕ ДА
МУ ЈА КАЖЕМ
ШТА МИСЛИМ!

ТИ СИ СРЕЌНИК ЈЕР ИМАШ
МЕНЕ ЗА ЖЕНУ!

БАШ ИМАШ
СРЕЌЕ!

ТИ СИ ВЕОМА
СРЕЌАН
ЧОВЕК!!!

УИСТИНУ...

ТИ СИ
ВРЛО,
ВРЛО
СРЕЌАН!

АКО ИМАМ БАШ ТОЛИКО СРЕЌЕ,
ТРЕБАЛО БИ ДА ИГРАМ ЛОТО!

ЗАГОНЕТНА „ТАЈНА ВЕЧЕРА”

МАРИЈА МАГДАЛЕНА НА ОПЛЕНЦУ

*Какве би закључке извео Ден Браун,
аутор културне књиге „Да Винчијев код”,
да је, којим случајем, посетио Задужбину
краља Петра I
Карађорђевића,
зашто што се у њеној
музејској поставци
чува чудесна,
у седефу урађена, тродимензионална
икона, још ово „слика и прилика”
истиоименој Леонардовој дела*

Лако је разумљиво зашто Браун није стигао на Опленцац, али граничи се с невероватним да се нико од толиких посетилаца опленачке Задужбине, а годишње их буде и до сто педесет хиљада, није досетио да чудесни рад који се чува на Опленцу, на таласу светске понаме за Брауновим делом, на овај или онај начин повеже с Леонардом, с наводним тајним кодом његове слике.

Упркос томе, можда још није касно да се драгоценост смештена под сводове Задужбине Петра I уздигне као предмет опште пажње, као циљ ка коме ће кренути бар део оне реке ходочасника, знатижељника који не престају да се сливају у миланску Санта Марија деле Грације, откако је Ден Браун објавио своју књигу 2003. године.

Уништена током неколико векова, изједана влагом тек што је била завршена (1497), Леонардова „Тајна вечера” преживела је до данас, упркос томе што је у тој просторији била смештена Наполеонова коњушница или што су савезничке бом-

бе 1943. године падале око тог манастира.

После вишегодишњег поступка радикалног реновирања, започетог 1986. године, од 1990. слика је поново доступна погледима публике.

Жена без браде

У приближно исто време (1992) обновљена је и Задужбина краља Петра I на Опленцу. Тродимензионалну седефну „Тајну вечеру” од тада могу да виде сви посетиоци задужбинског комплекса. Тако је настала и могућност за истраживање готово невероватне, драматичне историје опленачке „Тајне вечере” која ће, сасвим сигурно, тек да привлачи пажњу истраживача.

Прича почиње 1924. године када је у посету краљу Александру I Карађорђевићу дошао јерусалимски патријарх Дамјан, који је на челу ове православне цркве био од 1897. до 1931. године. У оно време Јерусалимска патријаршија суочавала се с великим тешкоћама, па је

*Икона у седефу,
поклон јерусалимској
патријарха, имала је изузетно
узбудљиву судбину.*

тражење помоћи и подршке од братске Српске православне цркве, али и од краља Александра Карађорђевића, довело патријарха Дамјана у Београд.

Као нарочити знак уважавања домаћина, он је у нашу престоницу донео и два изузетна монашка рада, вајарске приказе библијског мотива успостављања свете тајне причешћа, еу-

харистије, односно „Тајне вечере”. Због библијског мотива назван иконом, један од ових вајарских радова патријарх Дамјан поклатио је краљу Александру, а други Српској патријаршији.

четири

Смештен у до ситница урађени, опчињавајући рам (око 80 x 60 центиметара), сам мотив „Тајне вечере”, израђен у изванредном маниру, исклесан у седефу, као да се у новој форми преселио с Леонардове знамените слике. Виртуозна пластика, до детаља јасна представа једног драматског тренутка, праћена дубоком перспективом, посматрача држе прикованог у месту.

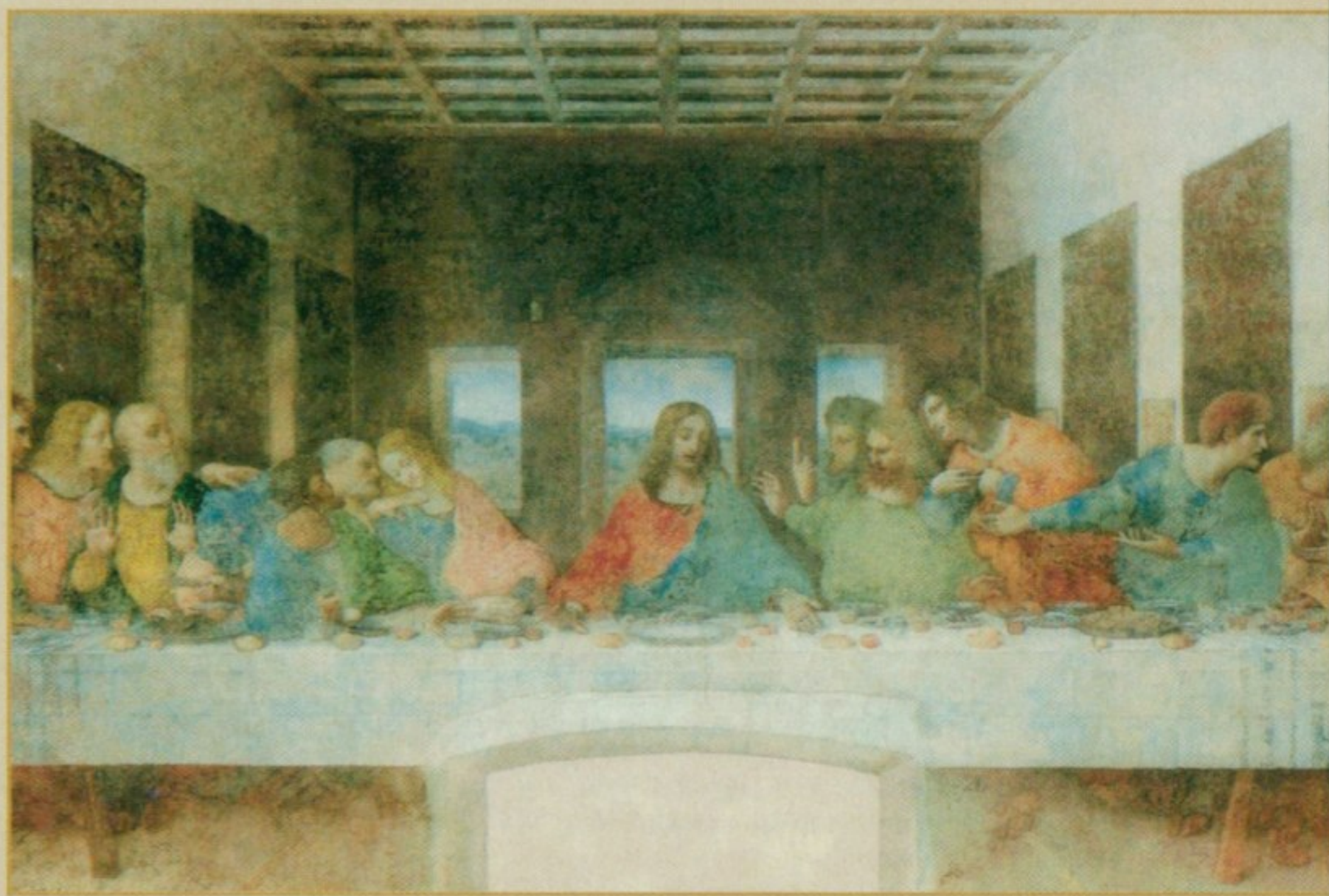
После „Да Винчијевог кода” посматрач не може а да не примети с каквом је тачношћу представљен лик апостола Јована, десно од Исуса Христа, чије тумачење је Ден Браун ставио у само средиште свог романа.

Као што је познато, Браун тврди да је то, у ствари, лик Марије Магдалене, којом је

што сведочи да је он желео да људи схвате да је Марија Магдалена путир (чаша) или свети грал у коме се чува Христова крв преко њихових заједничких потомака, њихове деце.

У низу навода против тврдњи Дена Брауна, много пута је речено да је апостол Јован заиста приказан као феминизирани лик, али да је то учињено сагласно обичајима особеним за ренесансна виђења Тајне вечере, односно апостола.

Исклесано у седефу, лице на опленачкој икони тешко може да се тумачи као мушко. Особа је приказана као жена, што је истакнуто још једним детаљем – међу дванаест апостола једино она нема браду, што у многим

„Тајну вечеру” (422 x 904 cm) Леонардо да Винчи сликао је од 1495. до 1497. године.

На опленачкој икони, за разлику од Леонардове слике, на столу испред Христа налази се путир.

Исус Христос био ожењен, при чему се позива на два апокрифна јеванђеља – „Маријино јеванђеље” и „Филипово јеванђеље” – али и на друге дуго пренебрегаване изворе.

Браун тврди да је Леонардо да Винчи овом сликом пренео познавање тајне да су Исус и Марија Магдалена били венчани и да је Марија уједно била и свети грал. Положај Исуса и Марије твори слово „М” као и слово „V”, а оно је симбол женског тела – утробе или чаше. На Леонардовој слици чаше нема,

разноликостима „Тајне вечере”, од када је она предмет иконописања и сликања, није случај.

Већ на једној од првих слика с овим мотивом, на „Тајној вечери” Андреа дел Кастања (рађеној 1445–1450), чак четири апостола приказана су без браде и бркова, као и на фресци „Тајна вечера” Козима Роселија, осликаној у Сикстинској капели 1482. године.

На Леонардовој „Тајној вечери” без тих обележја приказана су два апостола, а тројица на чувеној Тинторетовој „Тајној вечери” (1592–1594).

Несумњиви изузетак у овом погледу је „Установљавање еухаристије” Јустуса ван Гента, сликаној од 1473. до 1475. године. На њој је само апостол Јован приказан без браде и бркова.

Геринг и Нојхаузен

Ако има неке важне разлике између Леонардове и опленачке „Тајне вечере”, она је садржана у чињеници да се на Опленцу ипак види и путир на столу за којим су Исус и његових дванаест апостола.

Као и многе друге поклоне, краљ Александар је и дар јерусалимског патријарха

отпремио у Задужбину на Опленцу којој је основе поставио краљ Петар I Карађорђевић, полажући камен темељац за Цркву светог Ђорђа 24. септембра (7. октобра по новом календару) 1907. године.

„Тајна вечера” пребивала је у миру овог имања све до сахране краља Александра I Карађорђевића, убијеног у атентату у Марсељу 9. октобра 1934. године.

Уз многе друге личности, краљевој сахрани присуствовао је и Херман Геринг, други човек Немачке, у којој је годину и по дана раније Хитлер са својом нацистичком странком дошао на власт.

Прослављени пилотски ас из Првог светског рата, Геринг је тада био председник немачког Рајхстага и командант ваздухопловства, први човек нацистичких јуришних одреда (SA), особа од Хитлеровог неограниченог поверења.

У разговору с Миладином Гавриловићем, управником Задужбине краља Петра, који нам говори о судбини „Тајне вечере”, сазнајемо да је на венцу који је Геринг ставио на одар краља Александра писало: „Нашем великом непријатељу, Немачки рајх.”

Герингова болесна амбициозност, честохлепље и немилосрдност, преплетени с грандоманским идејама, уз остало и болесном жељом да себи обезбеди ореол великог поборника и znalца уметности, били су већ тада врло добро познати.

Данас можемо претпоставити шта му је било на уму кад је, током боравка на Опленцу, с нарочитом пажњом, међу

пет

Херман Геринг (први слева) на челу немачке делегације приликом сахране краља Александра I.

предметима изложеним у такозваној Петровој кући, где се тада налазила задужбинска дирекција, видео „Тајну вечеру“ исклесану у седефу, утолико привлачнију што је створена у мајсторској, монашкој радионици Јерусалимске патријаршије.

„Фасцинантно“, прокоментарисао је Геринг само једном речју ово дело, вероватно у скривеним мислима запитан како би могао да га се дочепа.

Врло је могуће да се тада у Геринговој пратњи налазио Франц Нојхаузен, личност од његовог великог поверења, привредни и финансијски стручњак, мешетар изразитих талената, корупционаш и немачки обавештајцац, који се доселио у Београд као заступник немачких индустријских предузећа 1929. године. Нојхаузен се настанио у Кнез-Михаиловој 7, у згради „Руског цара“, а после две године прешао је преко пута, на адресу Кнежев споменик 5, у зграду „Риунионе“, у чијем се приземљу данас налази познати кафе „Код споменика“.

У овом здању, Нојхаузен је крајем 1932. основао „Саобраћајни биро“, неку врсту туристичке канцеларије, иза које се скривао нацистички обавештајни центар у Београду. Тим „туристичким“ краком нацистичке обавештајне службе управљао је Гебелс, главни пропагандиста Трећег рајха, а главни оперативац био је Херман Есер.

О размерама те службе и начинима њеног деловања сведочи податак да је од 1933. до 1939. године Гебелс само у Холандију послао на рад више од 20.000 конобарица, а у Енглеску око 14.500 младих жена, својих агената.

У то време Нојхаузен је већ неколико година обављао и дужност немачког конзула у Београду, што је само допринело да развије широку мрежу веза и утицаја, не само у југословенској престоници. Угледни индустријалци и трговци, банкар и политичари, официри и адвокати, чинили су круг особа с којима је Нојхаузен био у непрекидним пословним везама.

Како је изјавио на саслушању у Војном тужилаштву Југословенске армије, 18. септембра 1947. године у Београду, у неколико наврата примљен је и код намесника, принца Павла Карађорђевића.

„Једанпут или двапут поклонили сам ондашњем малолетном краљу малу електричну железницу и један

модел топа, а кнезу Павлу вазе од порцелана“, изјавио је у истрази поменутог дана Нојхаузен.

С његовим „Саобраћајним бироом“ избио је у пролеће 1940. године озбиљан скандал. Тада је југословенска влада одбила издавање виза за чак 15.000 немачких туриста, наводних туриста, у ствари у већини војника, инжењера и техничара, шпијуна чији су кофери скривали најсавршеније фотографске апарате, јаке двогледе и радио-отпремне станице. Своју првобитну одлуку југословенска влада ипак је променила, за шта се лично залагао поменути Херман Есер, који је тим поводом допутовао у Београд и приволео своје саговорнике да немачким „туристима“ изађу у сусрет. Свакако је и у томе важну улогу одиграо Франц Нојхаузен.

Прошло је од тада годину дана, да би 6. априла 1941. нацистичка Немачка напала Краљевину Југославију чија је територија убрзо раскомадана.

У окупираној Србији Франц Нојхаузен именован је за генералног опуномоћеника за привреду, с неограниченим овлашћењима. Иза ове функције скривала се оперативна улога првог човека сложене нацистичке машинерије, подређене директно Герингу, за финансијску и привредну пљачку окупиране земље, за експлоатацију њених рудних богатстава, пољопривредних производа, културних и уметничких вредности.

Осим овога, Нојхаузен је био и опуномоћеник за металне руде на југоистоку. Колико је и какво поверење у њега имао Геринг, може се наслутити из чињенице да је Нојхаузену дао и партијски генералски чин у Национал-социјалистичкој ваздухопловној организацији (NSFliegerkorps).

Пут путује 16 сандука

Сам Нојхаузен појавио се на Опленцу већ 3. маја 1941. године. У његовој пратњи била је група стручњака обу-

ПЕТРОВА КУЋА

Здање на Малом Опленцу, познато под називом Петрова кућа – грађено о трошку краља Петра, од 1910. до 1912. године, по пројекту архитекте Косте Јов. Јовановића и смештено уз Цркву светог Ђорђа – првобитно је било намењено становању свештеника. У њега се ипак уселио краљ Петар I, који је ту имао и радни кабинет, а у лепо опремљеном салону примао је госте. После његове смрти 1921. године, у тај објекат уселила се дирекција задужбинског имања. Ту је смештена и значајна музејска поставка с „Тајном вечером“ ■

ЦРКВА СВЕТОГ ЂОРЂА

чених за процену уметничких вредности и архивске грађе, очигледно одлично обавештених о драгоценостима које су већ дуже од двадесетак година похрањиване на задужбинском имању Карађорђевића.

Тог дана било је јасно шта се скривало иза оне Герингове речи „фасцинантно“ када је 1934. године стајао пред „Тајном вечером“ урађеном у Јерусалимској патријаршији.

Нојхаузен је драгоценост упаковао у посебни сандук, с нарочитом заштитом, и онда „Тајну вечеру“ послао Херману Герингу у Берлин, да украси његову енормно вредну збирку насталу у годинама муњевите пљачке драгоцености и уметнина у окупираним земљама Европе.

Мора да је изузетно задовољство обузело бившег пилотског аса кад се „Тајна вечера“ коначно нашла у његовим рукама. Био је то још један доказ његове моћи и сјајан показатељ лакоће с којом се бавио „колекционарством“.

У подухвату пустошења задужбинских драгоцености, Нојхаузен је напунио чак 16 великих сандука и онда их послао у Управу краљевих добара, док је један

Камен темељац за Цркву светог Ђорђа, с капелом светог Петра у крипти, краљ Петар I положио је 24. септембра (7. октобра по новом календару) 1907. године. Догодило се то, наводи новинар Миле Недељковић у свом раду о Задужбини, „на Краљевдан, како се у народу назива дан спомена, а од Карађорђа посебно негованог култа, Светог Краља Стевана Првовенчаног (преп. Симеона у монаштву)“.

Камен темељац положен је по протоколу примењеном непуних месец дана раније, кад је краљ Петар I Карађорђевић, 27. августа, полагао камен темељац за дом Народне скупштине на Батал цамији у Београду.

Пошто је „Политика“ потанко известила о ономе што се догодило у престоници, тај напис нас упућује и на оно што се догодило на Опленцу.

„Сребрном мистријом обложио је камен цементом, па је онда прочитао повељу написану на пергаменту, ставио је то у једну металну кутију и то положио у камен темељац. Два Маћедонца у народном оделу метнули су помоћу полуга поврх тога још један камен. Краљ је тада сребрним чекићем три пута ударио по камену темељцу и тиме је церемонија била завршена.“

И иначе недовршена, црква је у Првом светском рату била оштећена. Уз остало, Аустријанци су с ње скинули и однели звона, те су нова постављена 1921. године. Од 1927. до 1932. године радом на иконостасу руководио је познати руски архитекта Николај Краснов, док су годину дана раније, после дугих припрема, почели и радови на унутрашњој декорацији.

Испод целе површине Цркве-маузолеја светог Ђорђа на Опленцу налази се крипта са 39 гробница, наткривених надгробним плочама од дечанског оникса. У овим гробницама до сада је сахрањено осамнаест чланова породице Карађорђевић, док су посебна места у маузолеју добили родоначелник династије вожд Карађорђе и његов унук, ктитор храма, краљ Петар I Карађорђевић. Њихови посмртни остаци почивају у јужној и северној апсиди храма.

У маузолеју су сахрањени припадници шест генерација Карађорђевића. Уз војда и краља Петра I, још два владара, кнез Александар и краљ Александар I ■

сандук задржао за себе, али је и њега предао пошто је прво задржао најдрагоценије предмете.

Што се тиче „Тајне вечере“, изузетна драгоценост красила је Герингову збирку до капитулације нацистичке Немачке 9. маја 1945. године.

Самог Геринга амерички војници ухапсили су неколико дана раније, а онда је на суђењу у Нирнбергу, по свим тачкама оптужнице, проглашен кривим и осуђен на смрт вешањем. Поднео је жалбу на пресуду, али она није уважена. После деветнаест дана, 15. децембра 1946. године, прегризао је капсулу цијанида коју је скривао у затворској ћелији, извршивши самоубиство.

Пре две године обелодањено је сведочење ондашњег млађаног америчког војника који је у свом незнању цијанидом снабдео Геринга.

Његов миљеник, Франц Нојхаузен, у то време саслушаван је у војном тужилаштву у Београду да би потом пред војним судом био осуђен на 20 година затвора као ратни злочинац, али је пуштен на слободу 1957. године.

„Тајна вечера“, поклон јерусалимског патријарха краљу Александру I Карађорђевићу, тада се већ поново налазила тамо одакле је Нојхаузен спаковао Герингу у мају 1941. године – на Опленцу.

Прича о повратку такође је на неки начин посебна повест. У сваком случају, представници југословенске војне мисије у Берлину, окупационо подељеном после 1945. године између савезничких сила, у потрази за уметничким вредностима опљачканим током окупације у Југославији, уз остала дела, успели су после силних перипетија да уђу у траг и „Тајној вечери“ и да је врате у земљу.

Не треба сумњати да је у том подухвату важну улогу имао и Анте Топић Мимара, гласовити колекционар иза чијег имена се, у ствари, скривао Личанин Мирко Маратовић (Ми-рко Мара-то-вић. Али, то је тема за неку нову причу.

И ова о коду Леонарда да Винчија на Опленцу већ је довољно узбудљива ■

Слободан Кљакић
Снимили:
Милан Јанковић,
Никола Јанчић

седам

КАД АКРОБАТЕ ОПОНАШАЈУ БОМБЕ

У једном од најчувенијих хотела Лас Вегаса, „Миражу“, свакодневно се одржавају представе циркуса „Cirque du Soleil“, што на француском значи „Циркус Сунца“. Овај вид савременог циркуса настао је 1984. године у канадском граду Монреалу. Власти Квебека су те године организовале велику прославу поводом 450 година од доласка француског истраживача Жака Картијеа у Канаду. У склопу прославе, Гај Лалиберте и Денијел Готије осмислили су савремене циркуске тачке и, после одушевљеног пријема код публике, наставили да их изводе. Временом су се појавили и у Лас Вегасу. Готије је 2001. године напустио циркус, тако да је Лалиберте данас једини власник.

„Cirque du Soleil“ разликује се од уобичајеног циркуса. Као прво, нема тачака са животињама. Наступи су мешавина циркуса, позоришта, опере, балета, плеса. Постоји основна прича или тема којој су подређене све тачке у којима наступају жонглери, акробате на трапезу, снагатори, клонови...

Музичка пратња није снимљена, већ је изводи оркестар. Језик којим се извођачи служе је „циркуски“ – измишљени језик самих циркусана. „Cirque du Soleil“ позајмљује и тачке других светских циркуса, нарочито руског и кинеског. Усвајају се и савремена техничка решења или акробације од којих заостаје дах. Тако су, рецимо, уведени нарочито припремљени банци-скокови које су, поведени примером овог циркуса, после уврстили и остали велики светски циркуси. „Cirque du Soleil“ данас се сматра најугледнијим у свету. Његови чланови има-

ју знатно веће плате и боље услове него циркусанти у осталим светским циркусима.

Циркус који наступа у „Миражу“ зове се „Љубав“ и у потпуности је посвећен „Битлсима“. Преостали чланови бенда и наследници преминулих дали су дозволу за коришћење њихове музике и препознатљивих детаља као што су, на пример, униформе „Клуба усамљених срдаца наредника Пепера“.

Позорница је пуна разноврсних детаља – ту су „Фолксвагенова“ „буба“, огромни цветови, димњаци од пенасте гуме и циновски сат. На почетку представе четири пара акробата изводи банци-скокове међусобно се мимоилазећи у ваздуху. Потом се сцена мења, велики екрани пуне се авионима – немачким бомбардерима из Другог светског рата. Четворица акробата скачу у амбис опонашајући бомбе, док се димни трагови вуку за њима. Када пропадну кроз позорницу (и безбедно приземље у подруму цирку-

Пошто се деведесетих година минулог века број туриста који посећују Лас Вегас знатно повећао, власници највећих хотела и казина схватили су да морају да се ограде од мноштва просечних ситнијих конкурената. Једно од решења били су и савремени циркуси. Рат за новац туриста почео је да се води иза сценографије поткрепљене технологијом

са), извођачи у партеру растурају лажне димњаке док гуме цигле лете на све стране. Циновски лифтови подижу се из подрума и сценографија се мења (када се спуштају, могу да утону и до десет метара дубине!).

Уводна тачка траје око минут и по. Током ње, 18 људи лети кроз ваздух, 20–25 плесача изводи музичку тачку у партеру, а 11 великих лифтова иде горе-доле. За техничаре који воде рачуна да све буде временски и просторно усклађено, то је као да слажу најсложенију слагалицу.

Од циркуске представе посвећене „Битлсима“ очекује се и несвакидашњи музички доживљај. Зато је на стотине звучника овално распоређено на десет метара изнад позорнице, а поред њих уграђена су по два звучника у позадину наслона сваког седишта и по један с предње стране. На позорници и у гледалишту налази се укупно 6341 звучник. У то спадају и 42 сабвуфера који гледаоцима у вишим редовима вибрацијама дословно протресају стомак.

Улазница за „Cirque du Soleil“ кошта више од сто долара, зависно од места. Најскупље су 160 долара. То је две мили-

јарде долара годишње зараде за казина која у својој понуди имају и циркуске тачке.

Природно је да онда овакви циркуси имају конкуренцију. Бивши припадници „Cirque du Soleil“ направили су нешто ново и независно. Њихов циркус зове се „La Rêve“. Позорницу чини кружни базен дубок осам метара. На три места под угловима од 120 степени постављени су водени тунели који воде иза позорнице. Тим пролазима долазе извођачи и шаљу се реквизити и делови сценографије. Гњурци прате извођаче док долазе у базен да би им притекли у помоћ у случају неке незгоде. Ту су и кружне платформе, острвца по којима се извођачи крећу. Сва та машинерија непрестано се помера горе-доле. У једном тренутку ту се налазе путелци и одморишта за циркусанте, а у другом сасвим празан базен у коме савршено усклађене пливачице изводе своју тачку.

Пошто извођачи проводе много времена у води, њена температура је пријатних 30 степени Целзијуса, а четири милиона литара пречишћава се четири пута дневно захваљујући масивним уређајима смештеним испод циркуса.

Огромни лифтови израњају из дубине од десет метара и износе на позорницу нове делове сценографије, као што су лажни димњаци и циновски сатови.

Уз све то, задивљујуће су и циркуске тачке. Финале се зове „Свадбена торта” – својеврсно „дрво” с више металних „годова”, високо пет метара, које израња из воде и ротира. Играчи плешу по „годовима”, а акробате изводе своје тачке на жицама које висе с таванице.

Након завршетка представе, одговорни техничари циркуса сваки пут проверавају безбедносне мере. Једна од њих је и противпожарна. У току представе вода се узбурка као у џакузију, а пламен сукне из средишта. Ватра сме да гори свега 25 секунди пре него што се укључи пожарна узбуна, након чега би настао стампедо гостију. То не сме да се дозволи.

Има још разлога за бригу. Под водом је смештено чак 300 сијалица. Њихова лежишта морају да остану непропусна у условима непрестане влажности и температуре од

30 степени Целзијуса. Склопови жица морају поуздано и безбедно да померају извођаче у свим смеровима, а у висину чак 24 метра! На многим местима постављени су сензори који предупредују да се машинерија заклопи и уклешти руку или ногу неког извођача. С времена на време, неко случајно очеше такав сензор и тада се све зауставља на 30 секунди док техничари не провере да ли је све у реду. У временски ограниченој и усклађеној циркуској тачки то су критични тренуци.

Још откако је гангстер Багзи Сигел унајмио Џимија Дурантеа за отварање хотела „Фламинго”, 1946. године, забава и извођачи били су незаобилазни део Лас Вегаса. Деценијама су се под тим подразумевале раскалашне стриптизете и остарељи комичари. Све је то био само мамац да гости дођу тамо где се од њих извлачио главни плен – у коцкарнице и казина.

Како ниједна прича о Лас Вегасу не може да прође без Елвиса, следећи велики подухват који припрема „Cirque du Soleil” биће посвећен краљу рока, а почеће с радом 2009. године ■

Н. В.

Машинерија висока пет метара, потопљена у четири милиона литара воде, израња у облику свадбене тORTE по којој извођачи праве акробације.

**ЋУЗЕПЕ
ГАРИБАЛДИ
200 ГОДИНА
ПОСЛЕ**

Отац нације, генерал кога је народ обожавао, човек чији је читав живот легенда – само су неки од описа који су још за живота красили лик и дело Ћузепе Гарибалдија. Чак и данас већина Италијана реч „јунак” одмах повезује са својим сународником, мада су историчари по том питању подељени. Да ли је био баш толики идеалиста као што неки мисле, или је био и користољубив, као што верују други? Да ли је био

**Да ли је био
патриота
без мрље
у каријери
или само
необичан човек
с уобичајеним
слабостима?
Како је
и зашто
прокрстарио
читав свет,
учествовао
у неколико
револуција,
ујединио Италију
и освојио
много жена?**

необуздани пустилов, насилан, чак препродавац робова и крадљивац стоке или убеђени демократа социјалистичког опредељења који је желео да на свету завлада правда и да сви имају довољно за живот?

Ово клупко супротстављених питања никад неће добити тачне и разумне одговоре, јер је и сам Гарибалди потхрањивао сопствену

ТАЈНА ИСТОРА ЦРВЕНЕ КОШУЉЕ

ПУТ СЛАВЕ

Још 1850, кад је Гарибалди имао 43 године, почело је да се појављује на десетине биографија о њему, од којих су многе биле попут сликовница, илустроване, да би и махом неписмен свет могао да се поистовети с непобедивим јунаком, правим узором за сваког Италијана. А први кораци мита о њему настали су у Јужној Америци. Кад се 1848. године поново вратио у Италију на једрењаку „Сперанца“, већ је био славан. Европска штампа писала је о његовим подвизима уз много претеривања, као да је реч о некој личности из пустиловног романа. Познати писац Александар Дима, творац „Три мускетара“ и Гарибалдијев пријатељ, много је допринео да се слика о „јунаку два света“ и „мускетару слободе“ рашири захваљујући романсираним „Сећањима Ђузепе Гарибалдија“ и касније написаној књизи „Гарибалдинци“.

У Јужној Америци истовремено је расла „црна легенда“. „Газета меркантил“ из Буенос Ајреса, као и друге аргентинске новине, писале су о „бандиту Гарибалдију“ који је „јурио од једне до друге несрећне породице отимајући им све што су имали вредно у кући, укључујући и новац и накит“. За Аргентинце је био плаћеник, подмитљив човек који је носио дугу косу јер му је једна жена, коју је покушао да силује, одгризла део ушне шкољке или му је ухо било откинута после неке крађе коња. Било је то друго лице легенде, али не оно које је доспело до далеке царске Русије: тамо су се у салону Марије Васиљевне Трубникове окупљали студенти слободарских идеја који су испевали стихове у част Гарибалдова, како су га они звали, а на плочи изнад камина стајала је мала биста овог италијанског јунака ■

булу), упознао је неког тајанственог човека који је надахнуто говорио о Ђузепу Мацинију, марсељском изгнанику и оснивачу револуционарног друштва италијанских националиста „Млада Италија“, које је још од 1814. године преко својих „ћелија“ покушавало да подигне народ на устанак против стране власти и уједини Италију. Гарибалди није био човек од политике већ од подухвата и борбе оружјем. Одмах се прикључио једном покушају устанка против савојских владара. Устанак је пропао, а Гарибалди је био приморан да бежи, осуђен на смртну казну. Тако је 1835. године стигао у Јужну Америку, у Рио де Жанеиро.

Данас се Гарибалдијева дела у Јужној Америци проучавају у школама и на факултетима. У Уругвају и Аргентини има много улица и тргова који носе име генерала Хозеа Гарибалдија. Бразил је земља где

су Ђузепе и његова прва жена Анита ушли право у пантеон јунака домовине. Њих двоје остали су упамћени као учесници у једном од најкрвавијих грађанских ратова у историји Бразила на страни револуционара – Рат одрпанаца (1835–1845) одвијао се између богатих сточара и земљопоседника, либерала и републиканаца који су се побунили против бразилског цара и огромног пореза који им је власт прописала, користећи као војску пастире, сељаке и црне робове.

За награду 900 грла стоке

У Бразилу постоји једна варошица која се зове Гарибалди, па још једна по имену Анитаполис (по његовој жени) и једно село Анита Гарибалди, што само потврђује колико је овај брачни пар тамо био омиљен. Данас се о њима тако више не говори. Јер, Гарибалди је у Бразил стигао као бегунац од смртне казне, дакле, не као јунак. Тамо је пришао јужноамеричкој масонерији и италијанској карбонерији у изгнанству. За живот је почео да зарађује

легенду пишући „Мемоаре“. Био је свестан да је његов живот једно необично искуство, пуно пустиловина и преокрета, а после уједињења Италије постао је личност, симбол честољубља и патриотизма. Један од његових великих обожаваца, француски писац Виктор Иго, у једном ватреном говору овако се изразио о свом савременику: „У чему је његова снага? Шта он то носи у себи? Душу свих народа. Он је сама Револуција.“

У рату одрпанаца

Кад се Ђузепе Гарибалди родио у Ници 4. јула 1807. године, овај градић био је део Краљевине Сардиније, а читава Италија само географски појам, земља исцепкана на много државица под туђинском влашћу. Пепино, како су га звали отац Доменико и мајка Роза, био је друго од четворо мушке деце ове лигурске породице. Одмалена се одликовао радозналим и несташним духом – иако су родитељи желели да једног дана постане адвокат, лекар или свештеник, он је од дечач-

ког доба сањао да постане неустрашиви поморски капетан. Отац и мајка на крају су попустили – први пут је запловио као мали од палубе 1824. године по Црном мору и скоро целу младост провео као морнар упознајући свет, борећи се с гусарима и освајајући женска срца.

Привлачан, друштвен, разговорљив, упознао је 1833. године на броду „Клоринда“ тринаесторицу Француза, следбеника Клод-Анрија де Сен-Симона (једног од првих теоретичара социјализма), који су послати у изгнанство у Константинопољ. Један од њих, Емил Баро, овако му је описао портрет савршеног револуционара: „Такав човек је космополита, хуманост је његово главно оружје, он нуди своју сабљу и крв сваком народу који се бори против тираније. Он није само војник и борац – он је јунак.“

Јунак!? То је кључна реч која га је преобратила. Заклео се сам себи да ће „жртвовати живот борећи се против оних који тлаче народ“. И баш кад се искрцао у Константинопољу (Истан-

Једна од карактеристичних илустрација из тридесетих година 19. века које су шириле мит о Гарибалдију: он је у црвеној кошуљи и фармеркама, с капом у облику плитког феса.

Многе италијанске породице почетком 20. века држале су у кућама Гарибалдијев портрет.

тако што су му управо они помогли да купи један брод од 20 тона с којим је трговао али не задуго, јер је од новог председника Републике Рио гранде добио дозволу да плени и пљачка бродове и убира део одузетог плена. Пошто је његов брод „Мацини” у једном таквом подухвату потонуо, а царски војници почели да га прогањају, морао је да се склони у Уругвај, па у Аргентину, па опет у Бразил, где се поново придружио борцима и током

освајања једне луке упознао будућу супругу Аниту, младу жену неког обућара. Разне приче испредале су се око ове љубави, чак и да је Гарибалди убио Анитиног мужа само да би била његова. Тек, њих двоје су побегли и једино што је могла да учини ова пред светом осрамоћена љубавница било је да се придружи у борби свом изабранику.

Али, њему више није ишло тако добро. Изгубио је приходе од брода и плена, ратовање против краљевске војске се преокренуло и Гарибалди је одлучио да напусти Бразил, а неки историјски извори кажу да је то учинио с благословом тамошњег председника Бента Гончалвеса, који му је за растanak поклонио чак 900 грла стоке. Други наводе да је ово крдо сам себи прибавио као награду за неке друге услуге. Јер, учествовао је и у борбама за независност Уругваја.

Његов „бразилски поход” неславно се завршио, јер је на крају у Уругвају отишао у бразилску амбасаду и затражио амнестију од цара Дон Педра II. Многи тамошњи историчари тврде да је Јужну Америку напустио као потпуно непозната личност.

Али, откуд га онда у Бразилу памте као великог јунака? То је и у Јужној Америци и другде постао тек после 1860. године и почетка уједињења Италије. Тада више није био ни гусар ни сумњи-

ЦРВЕНЕ КОШУЉЕ

Гарибалди је 1841. године ратовао у Уругвају у служби либерала Фруктуоза Ривере, а против аргентинског диктатора Хуана Мануела де Розаса. Кад су Аргентинци 1843. године опсели уругвајску престоницу Монтевидео, Гарибалди је направио италијанску легију добровољаца да помогне Уругвајцима. Били су препознатљиви по црвеним кошуљама које су им постале униформа. Вероватно их је Гарибалди преузео по узору на традиционалну одећу каубоја из ове области, који су се облачили у црвено да би се мрље од заклане стоке мање примећивале. Доњи део униформе постале су фармерице, такође попут каубоја ■

ви трговац, нити плаћеник који се борио на страни „одрпанаца” већ италијански генерал. Сећање на њега није сачувано, него је накнадно надограђено. Наиме, крајем 19. и почетком 20. века на југ Бразила стигло је много италијанских досељеника. А да би ово ново итало-бразилско становништво придобила на своју страну, влада је искористила Гарибалдијеву личност: у тадашњим новинама појавили су се портрети Гарибалдија и Гончалве-

са који су држали цветну круну с натписом „Уједињени смо јачи”. Мит је политички створен, а од обичног војника и пустилова, Гарибалди је постао јунак тамошње револуције.

Лик из „Енеиде”

У Италију се враћа 1848. године, где окупља добровољце и бори се против Аустрије, а лето касније за стварање Римске републике али безуспешно. После тога кренуо је у помоћ Вене-

ОДБИЈЕНЕ И ПРИХВАЋЕНЕ ПОЧАСТИ

Многи биографи истичу да Гарибалди није био много заинтересован за материјална добра и одликовања. Остало је забележено да је одбио имање и стоку које му је 1845. понудио председник Ривера за све што је учинио Уругвају, медаљу Благовести (највеће одликовање Краљевине Сардиније), племићку титулу, чин генерала армије, замак, брод, имање за његовог сина Менотија, мраз за кћерку Терезиту, наименовање сина Ричотија за краљевог ађутанта и годишњу плату од 50.000 лира (данашњих око 200.000 евра), апанажу за децу и две своје бивше жене...

С друге стране, неке ствари које су му понудили владари и обожаваоци Гарибалди је прихватио: део острва Капре-ра (које му је купила група оданих следбеника), британску јахту (коју је 1869. продао за данашњих 320.000 евра, али му је посредник украо новац), енглеско посуђе од војводе Садерланда, једно златно пенкало, семе за њиве на Капре-ри, мерино овнове из Јужне Америке, једну кутију цигара, пар јахаћих чизама од обућара из Париза, једну трубу, разно оружје и једну брилијантску огрлицу – дар краља Виторија Емануела за кћерку Терезиту ■

Три Гарибалдијеве супруге: Анита, Ђузепина и Франческа.

ЖЕНЕ ЊЕГОВОГ ЖИВОТА

Славан као данас некаква поп-икона, и при том „налик на витеза из неких давних дана“, како га је описала француска списатељица Жорж Санд, изазивао је праву хистерију међу женама, тако да су морали да га штите телохранитељи.

Прва Гарибалдијева велика љубав, још док је као младих живео у Ници, била је његова суграђанка Франческа Рукс, али због честих пловидби љубав је згаснула. Права жена његовог живота била је Ана Марија де Језус Рибеиро да Силва, кратко Анита, пореклом Португалка с Азорских острва. Венчали су се у Монтевидеу 1842. године, али је Гарибалди због војних похода често остављао саму, а причало се и о његовом неверству. Кад су се заједно с децом скрасили у Италији, Анита га је често пратила у биткама. После једне битке умрла је 1849. године.

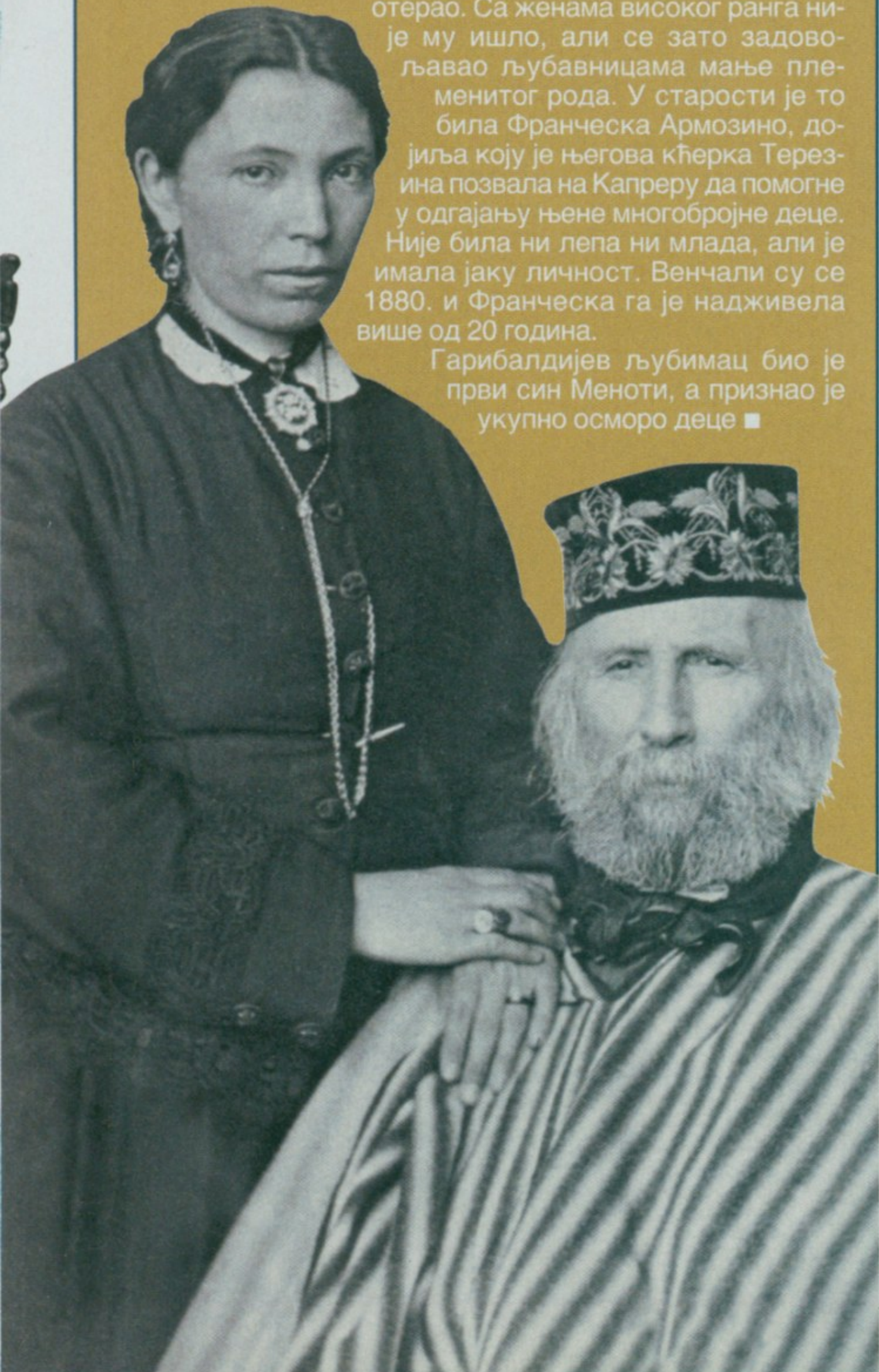
Приликом боравка у Лондону 1854. године Ђузепе је упознао племкињу Ему Робертс, учену удовицу, која је одбила брачну понуду збуњена његовим понашањем и начином живота, али су били у вези пет година и после остали пријатељи. Чак толико да се Ема бринула о Ричотију, једном од његових синова рођеном у браку с Анитом.

С дама је после прешао на домаћице, па је на Капреру 1856. године са собом повео Батистину да му буде и служавка и љубавница. То му није било довољно и ступио је у везу с Прускињом Маријом Есперанцом фон Шварц, која је о њему писала биографију. Ни она није хтела да се уда за њега, али је бринула о малој Анити, кћерки из везе с Батистином.

Кад је имао времена и за љубав – не зна се, али је заволео и осамнаестогодишњу маркизу Ђузепину Рајмонди и то у 52. години: и она је испрва одбијала брачну понуду, све док 1860. ипак није пристала. Али, испоставило се да је чекала дете с другим човеком и он је

отерао. Са женама високог ранга није му ишло, али се зато задовољавао љубавницама мање племенитог рода. У старости је то била Франческа Армозино, дојиља коју је његова кћерка Терезина позвала на Капреру да помогне у одгајању њене многобројне деце. Није била ни лепа ни млада, али је имала јаку личност. Венчали су се 1880. и Франческа га је надживела више од 20 година.

Гарибалдијев љубимац био је први син Меноти, а признао је укупно осморо деце ■

цији с четири хиљаде добровољаца, али су га монархисти ухапсили и прогнали све до 1854. године. Рат између Француске и Сардиније 1859. године довео је до обрта у Гарибалдијевом животу – монархисти су искористили његову велику популарност, па он поново окупља добровољце и креће у борбу. Иако рат води успешно, под притиском монархиста одриче се успеха и повлачи на острво Капрера одакле протестује што су Ница и Савоја уступљене Француској.

Године 1860. изводи легендарни поход на Сицилију са

Жвакаће гуме „гарибалди“ коштале су 10 лира.

СВЕПРИСУТНО ИМЕ

Постоји на десетине предузећа, школа, удружења, јавних места и разних других установа које носе Гарибалдијево име. Први италијански носач авиона из 1983. године, наравно, назван је по њему, али је он и у иностранству симбол, италијански бренд, па се по њему зову ресторани у Паризу, Бечу, Порто Алегреу и многим другим градовима. У Америци два рудника носе његово име, као и један аеродром у Калифорнији, тунел у Колораду, парк у Конектикату, гробље и пошта у Ајови и један градић у Орегону.

Од 8100 италијанских општина 5500 има улицу или трг с Гарибалдијевим именом. У Торину се налази најдужа пешачка улица у Европи, а зове се – Гарибалди. Такође, готово сваки италијански град има макар једну скулптуру овог великог ратника.

У његову част многе револуционарне јединице (батаљони, бригаде) у Шпанском грађанском рату, Италијанском покрету отпора и у нашој Народно-ослободилачкој борби носиле су име Гарибалди ■

1000 „црвенокошуљаша“. Устанике окупља на југу и с њима ослобађа Сицилију и југ Италије од бурбонске власти. Почетком септембра 1860. победнички улази у Напуљ, где почиње да уводи политичке промене и дели земљу сељацима, због чега га народ слави. Ипак, уместо прокламоване републике, он уступа власт монархији уверен да ће савојска династија ујединити Италију. Краљ Виктор Емануеле нуди му тада титулу војводе и маршала, као и разна материјална добра, људи га називају „јунаком античког доба, ликом из Енеиде“, али Гарибалди одбија овакве почести. Преварио се, чинио је уступке монархији на штету народне борбе и масе су остале разочаране, његова војска распуштена, а сам Гарибалди удаљен на острво Капрера.

Ипак, није одустајао: 1862. и 1867. године неколи-

ко пута покушава да ослободи Рим од папске власти: први пут је рањен, оба пута ухапшен. Јужни Тирол ослобађа 1866. године. Са својим добровољцима 1870. године учествује у француско-пруском рату на страни Француза и поздравља стварање Париске комуне. У Рим се враћа годину дана касније и коначно руши папску власт. Пут ка уједињењу Италије био је окончан, у добру и у злу.

Ово је само скраћен извештај о животном путу једног необичног револуционара који је неспорно имао огромну улогу у стварању савремене Италије, али је правео и велике грешке: многи мисле да је све могло ићи брже и боље да Гарибалди није чинио уступке монархији и да је само следио своје револуционарне и демократске напоре ■

З. М.

Илустровала Светлана Кнежевић

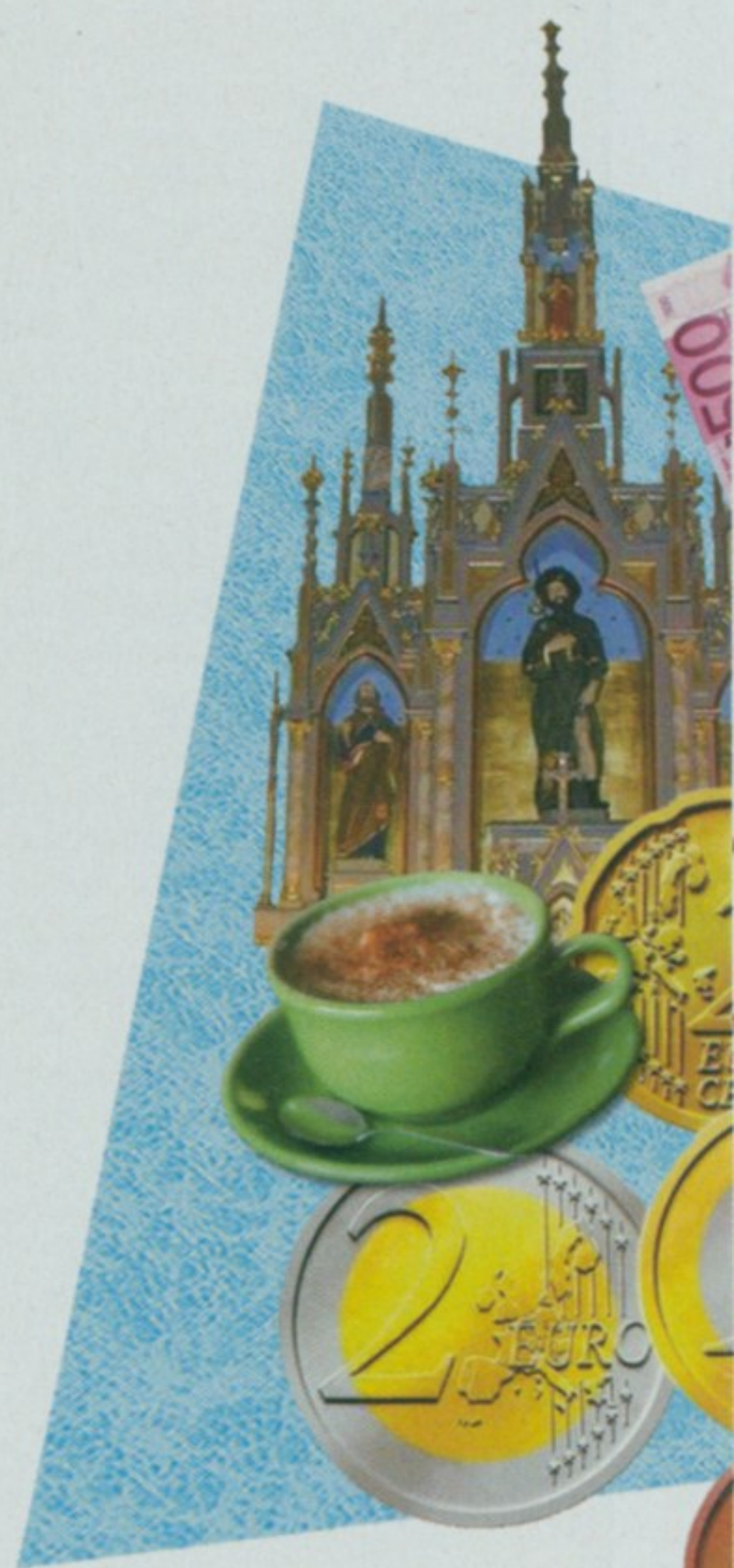

ИСТРАЈНИ ВЕРЕНИЦИ

Она има педесет једну годину, а он – педесет осам. Верили су се пре више од три деценије. Стрпљиво су чекали дан венчања и, после тридесет две године, најзад га и дочекали. Венчали су се најпре у општини, а затим и у цркви. Догодило се то **на Сицилији, у селу у подножију вулкана Етна**. Због чега је двоје заљубљених толико чекало? Због свекрве! Наиме, младожењина мајка сматрала је да је њен син сувише млад да би напустио дом и, наравно, маму. Уосталом, ни изабраница јој се није допадала. Мислила је да њен син може наћи и бољу... Кад је мајка преминула у дубокој старости, у деведесетој години, после годину дана жалости, син се одважио да се венча са својом стрпљивом вереницом ■

УДВАРАЊЕ ЈЕ СКУПО

Око хиљаду и две стотине евра годишње троше у просеку италијански заводници нежење, покушавајући да освоје срце неке даме. То показују најновија истраживања италијанских статистичара који су пратили понашање нежењених мушкараца између двадесет пет и четрдесет година. Испоставило се да су највећи **кавалери из Милана** који троше око две хиљаде и четири стотине евра годишње купујући поклоне девојкама, док су највеће шкртице Римљани с тричавих пет стотина евра. Подразумева се да има и изузетака. Постоје нежење које би да освоје срце неке девојке и стану пред олтар, али не би јој платиле ни кафу. Истраживање није показало ко има више среће у љубави будући да то и није био циљ ■

ПАНТАЛОНЕ У ПАРКУ

Један становник **Висконсина (САД)** недавно је изгубио панталоне. Оне су биле мање-више обичне: оно што их је чинило посебним био је чек на 41.000 долара који се налазио у џепу.

Неочекивано, захваљујући поштену пролазнику, панталоне су враћене власнику заједно с чеком. Наиме, господин је претходну ноћ провео на клупи у парку, недалеко од своје куће. Будући да је у бару попио мало више, одлучио је да прилегне и отрезни се пре него што се врати кући. Кад се пробудио, с ужасом је приметио да му је неко скинуо панталоне. Помислио је на пљачку.

Међутим, недалеко одатле нашао их је један његов комшија и, видевиши име на чеку, вратио их власнику. Овај догађај потпуно га је отрезнио ■

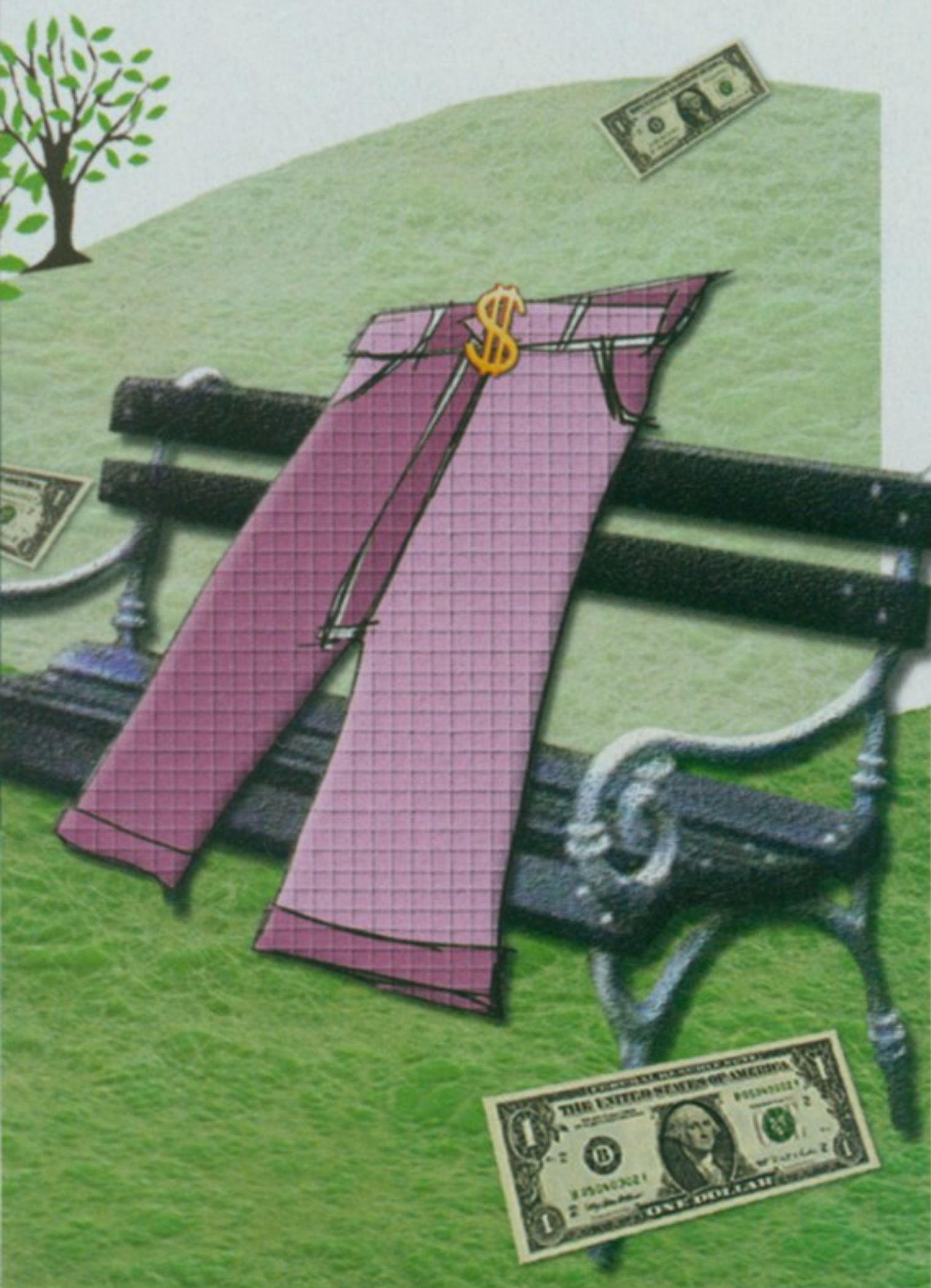
ПРЕСТОНИЦА ПИЦЕ

Сао Пауло је град с највећим бројем пицерија на свету, па је зато недавно проглашен светском престоницом пице. Том приликом одржан је и велики пригодни вашар. У Сао Паулу, највећем граду Јужне Америке, има више од шест хиљада пицерија које месечно зараде више од четрдесет три милиона евра. Верује се да тако велики број италијанских ресторана овај град дугује многобројним досељеницима из Италије, односно њиховим наследницима који су вештину припремања пице пренели на становнике Бразила. Паулистаноси, како иначе зову становнике Сао Паула, више воле овај италијански специјалитет од домаће кухиње. Иначе, овде живи више од једанаест милиона људи ■

ЗАГРЉАЈ АНЂЕЛА

Трогодишња девојчица из **Урбина** заглавила се у статуи која представља анђеле, пошто је увукла главу испод руке једног анђелчића. Њен отац је најпре био зачуђен кад је видео шта је урадила, а затим је покушао да јој помогне, али узалуд. Девојчица је плакала и убрзо јој је позлило. Кад су дошли ватрогасци, могли су само да закључе да не постоји начин да девојчица извуче главу, па су посебном тестером морали да одсеку руку анђелчићу. Али, статуа ће ускоро бити обновљена ■

Сцене из живота

Неки људи осећају одбојност према водоземцима. Можда не знају да ове животиње имају зачуђујуће способности!

■ Како се жабе оријентишу?

Група жаба крастача навикла је да леже јаја у једној бари. Када су људи исушили бару и направили пут, донели су сасвим нове мирисе у околину. Следеће године, жабе су се окупиле тачно на месту некадашње баре! Оне се оријентишу по сунцу, а не по мирису.

■ Рекорди у скакању увис

Не могу све жабе да скачу. Неке пливају, друге ходају, лете или се веру по дрвећу. Жабе које живе на дрвећу праве су акробате. Дугачке су свега 3 cm, а могу да скоче и до 60 cm.

филомедауза
црвених очију

2 Пружа предња
стопа, усавља
леђа да би добила на
брзини.

1 Жаба у седечем положају,
скупљених стопа. Предња
стопа подиже, а ногама се
одупире о тло.

крестаста
мрмљак

■ Пажња: отров!

Жабе из Амазоније производе опасан отров у малим жлездама смештеним у кожи. Овај отров није опасан на додир, али је смртоносан ако се помеша са крвљу: паралисана жртва убрзо умире. Индијанци из Јужне Америке стављају овај отров на врхове својих стрела. Шарени даждевњак из Европе лочи отров у уста грабљивца да би га се ослободио. Он не жели да га отрује, већ да га одврати од поновног напада.

3 Може да хваћа
инсекте у лету.

5 Својим
лељивим
прстима ичепи
стабљичу биљке
или се вере уз
дрвеће.

4 Већно се
дочека на ноге.

■ Мрмљак „канибал“

Крестаста мрмљак је прави месождер. Он прождире ракове, црве, пуже, пуноглавце, инсекте и ларве које живе на површини воде. Кад огладни, овај прождрљивац може да постане канибал, што значи да једе припаднике своје врсте. Понекад једе чак и сопствене ларве. Али, мрмљак нема чиме да се брани. Ако га појури пастрмка или шаран, он бежи пливајући.

Калейдоскоп 9-12 година

Гмизавци и водоземци

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ
БЕОГРАД

БЕОГРАД

Обилићев венац 5, тел/факс: 2638 405
Косовска 45, тел/факс: 3224 708
Краља Милана 19, тел. 3235-409
Букасовићева 50, тел/факс: 3594 835

НИШ Трг краља Александра 3
Тел. 018 511 428

НОВИ САД Сремска 7
Продаја: 021 616 310
Књижара: 021 624 433

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1
Тел. 028 421 609

www.zavod.co.yu

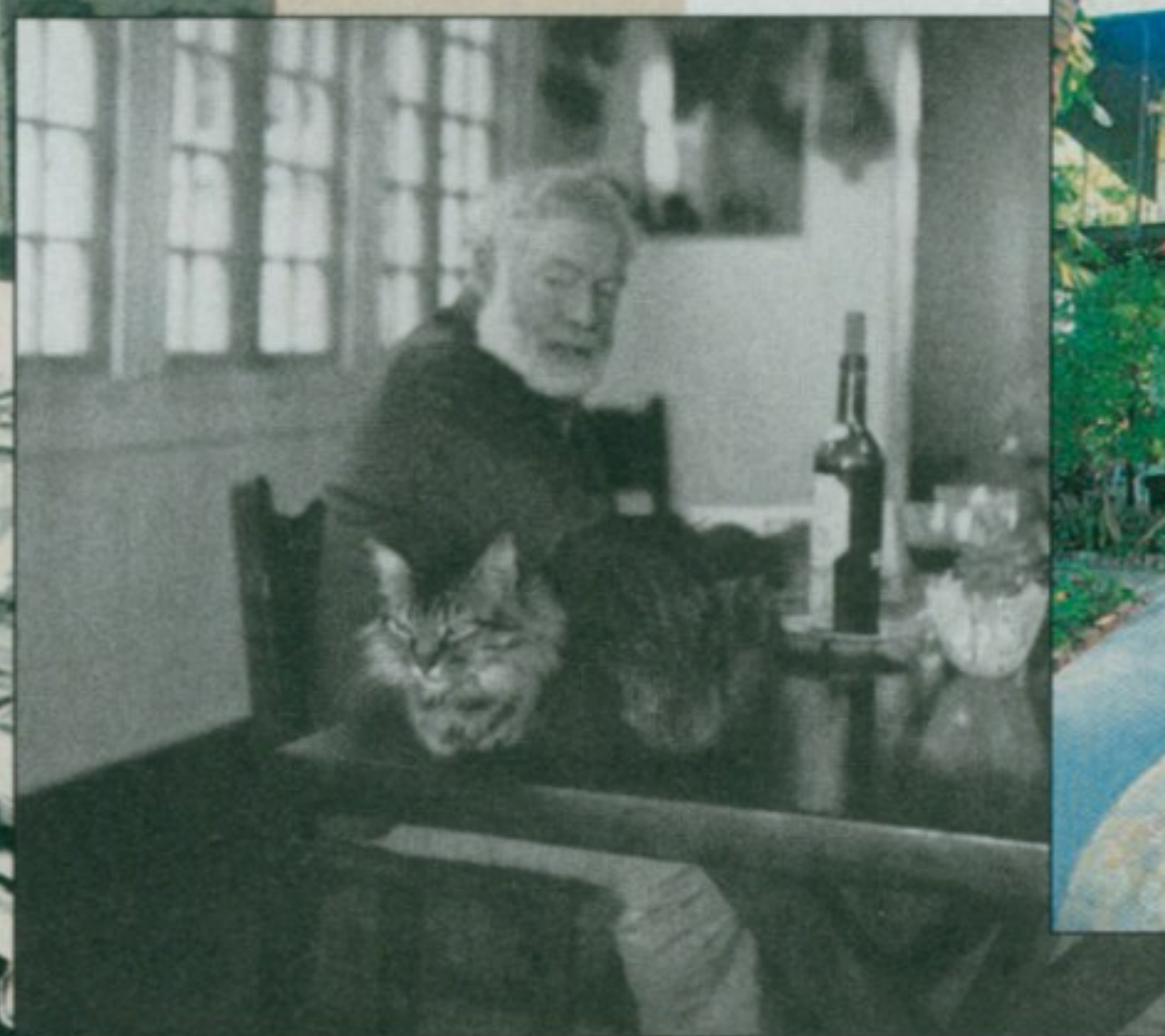
НЕПОСЛУШНЕ МАЦЕ ЕРНЕСТА ХЕМИНГВЕЈА

*Музејом нобеловца већ одавно царују мачке,
поштомци његове најомиљеније – Грудве Снега –
која је, као и ове данашње, имала шест канџи
и баш пртаву нарав...*

У КУЋИ
СЛАВНОГ
СТАНАРА

*Писац није могао
без мачака,
оне данас морају
без њега.*

Педесетак намћорастих мачака, потомака кућних љубимаца писца Ернеста Хемингвеја (1899–1961) моћи ће да остану да живе тамо где су и рођене: у пишчевој вили (данас музеју) у Ки Весту, на југу Флориде.

Додуше, маце ће сејати страх и трепет наоколо, будући да их се многи прибојавају, па чак и пси. Али, градска управа донела је одлуку да оне могу да остану у „својој кући”. Протеклих година чак се и министар пољопривреде (поред осталог, задужен и за заштиту животиња) борио да се мачкама Ернеста Хемингвеја ограничи кретање јер, наводно, представљају претњу за остале животиње на острву, а посебно друге, „обичне” мачке и псе. Јер, Хемингвејеве мачке су посебне врсте. Већина њих има шапе са шест канџи.

Прву мачку са шест канџи Хемингвеј је, према легенди, добио од неког капетана прекоокеанског брода још пре

Другог светског рата. Он је то чудно полудивље створење поклатио писцу напуштајући Ки Вест, а знајући колико је овај привржен животињама. Мацу је обожавала и друга пишчева супруга Паолина Фајфер која је заправо била правни власник виле на Ки Весту. Када су се Паолина и Ернест развели, 1940. године, мачка са шест канџи и потомством остала је у кући уз газдарицу и њену децу.

Било је много оних који су се противили што тако велики број мачака на изврстан начин господари Музејом Ернеста Хемингвеја. Напошетку је на Ки Вест стигао ветеринар, професор Тери Кертис, иначе стручњак за мачке. Његов задатак био је да пресуди какво је заиста понашање маца у спомен-музеју. Није приметио ништа посебно...

Још пре три године председник Друштва за заштиту животиња с Ки Веста упутио је притужбу Министарству за пољопривреду тврдећи да Хемингвејеве мачке са шест прстију (односно канџи), предвођене „најгорим мачором на свету” – Иваном Грозним – плаше и нападају посетиоце Музеја, тако да се посета преполовила. Председница Друштва предложила је стога да се мачке одмах кастрирају и да им се ограничи кретање.

Међутим, кустоси Музеја оштро су се успротивили предлогу, тврдећи да су то потомци маце по имену Snow Ball (Грудва Снега), најомиљеније мачке Ернеста Хемингвеја. Укратко, Грудвини наследници својеврсно су културно наслеђе. Ни људи из Министарства пољопривреде нису седели скрштених руку: послали су своје „шпијуне” који су кришом фотографисали мачке, посетилаца Музеја и томе слично. Крајњи циљ био је или да се мачке отерају или да им се онемогући даље размножавање. Напошетку, не нашавши никакав оптужујући доказ, адвокат је од Музеја затражио

дозволу за излагање мачака. Музеј је и то прибавио. Више није било разлога да их туже.

На крају се јавила и градска управа с дозволом да маце могу да остану у Музеју јер чине његов део. А Министарство за пољопривреду замољено је да не троши улудо новац на шпијунирање мачака, унајмљивање стручњака за њихово понашање, већ да се баве оним за шта су плаћени.

Дакле, маце са шест канџи остају у кући некадашњег славног станара. Предвођене главним хулиганима из мачије заједнице Иваном Грозним и Марком Твеном, можда ће правити невоље суседима, њиховим псима и појединим посетиоцима – онима који не воле мачке или се не уживљавају (и уживају) довољно у легенде о пустоловном животу Ернеста Хемингвеја који је, између осталог, написао и ово:

„Људима готово увек полази за руком да сакрију своја осећања. Мачкама – не” ■

М. О.

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Негде у близини Професорске колоније, а у Београду, недавно се одиграла права драма која може да се упореди само са својевременим Самијевим бекством из Зоолошког врта. Поменути мајмун постао је толико славан да му је усред врта заслужено подигнута статуа, а тешко да ће сличну судбину доживети и мачка о којој управо намеравамо да вам нешто испричамо.

Свака прича мора да има свој почетак. А почетак ове, истини за вољу, сасвим је незанимљив. У стан који власница већ трећу годину дели с једном мачком, рано ујутру стигла је жена да спреми кућу. Како то добри обичаји налажу, пре него што су се две жене растале и свака кренула својим послом, сале су да попију кафу уљудно разменивши неколико реченица о несношљиво топлоту и још несношљивијим приликама. Мачка по имену Медена, што ће се убрзо испоставити као лажно представљање, Жену је само из даљине омирисала и држала се, као што је то и уобичајено њеној персијској природи, сасвим незаинтересовано, по страни.

Пре него што је власница четвороножног љубимца кренула на посао, и то се мора нагласити, подробно се распитала да ли Жена гаји било какав страх од животиња, посебно кућних. Добила је уверавања да нема никакве бојазни, јер она свој дом, осим укућана, дели још осамнаест

ТИ

и са сијасет домаћих животиња. Растале су се нестрпљиве јер је свака имала уобичајене дужности.

Меденина власница стигла је на посао и прионула на рад (што уредник, нажалост, неће моћи да потврди јер је баш те недеље био одсутан). Кад је зазвонио мобилни телефон, једино што није могла да очекује то је да јој се јавља комшиница с којом једва да у пролазу на ходнику размени: „Добар дан”. По гласу се приметило да је веома узбуђена. Говорила је повишеним тоном да је једва могла да схвати да је Медена напала Жену.

На овом месту треба застати и, истинољубивости ради, дати неке основне податке. Медена је, иако би власница можда више волела да је другачије, изразито ситна мачка која се уписује у

Илустровао
Добросав
Боб Живковић

озбиљне четвороношце само због свог далеког и расног порекла. Тешка је као флаша минералне воде, и то не оне од две литре. Када зева, открива само један горњи очњак, јер јој други никада није израстао. Што се тиче умиљатости, то је за њу сасвим непознат појам и, осим ретких прилика с газдарицом, ни са ким се не мази. А да воли да покаже та своја три зуба – воли.

Дакле, Меденина газдарица са зебњом се приближавала кући и на шта је наишла? Испред улаза окупило се доста људи (можда троје, а

забринуте и огорчене комшије, спремне на линч. Звони неколико пута и чека. У кућу не може да уђе јер је кључ у брави. А онда чује уплахирени глас:

– Упооооо! Спасите ме! Напада ме мачка!

Власница почиње да се презнојава, не толико од несношљиве јулске врелине колико због тога што јој је све непријатније. Поново звони и опет чује Жену која, наслућује по гласу, само што не плаче. Нервоза расте, не зна шта би предузела. А пеку је и љутити погледи комшија који је прекорно одмеравају.

– Не могу да дођем до вратааа! Мачка ме напада!

Преговори трају добрих десетак минута. Што стрпљивије, власница објашњава Жени да је једини начин да уђе у стан ако јој она отвори врата. Жена одбија ту могућност јер, како каже слабашним гласом, као из велике даљине – не усуђује се да прође поред мачке.

Напокон се све утишало, а затим се зачуо бат ужурбаних корака и кључ се у брави окренуо. Власница жури према вратима свог стана. Наилази на Жену лица

наслонила на познате груди, једва се смирила.

Задатак је тек напола обављен. Следи још милион пута изговорено извињење и много незахвалнији део посла – да смири Жену. Њу власница не може баш да привије на груди, те јој сипа сок и кува кафу. Жена не престаје да дрхти, објашњава како јој се једном догодило да је напао ован. Власница се не усуђује ни да пита у какву везу може да се доведе рогата марва с кућним љубимцем. Важно јој је да су сви на броју и да је цео догађај прошао без крви.

ГРИШТА У КОЖИ МАЧКЕ

Требало је да се у кући појави жена с пајалицом да би Медена показала своје праве, крезубе зубе. Ово је исповест власнице те персијске мачке о догађају који се можда баш и није одиграо како је написано, али је свака сличност сасвим намерна

можда и тридесет). Када су је угледали, почели су да се подгуркују. Онако у лету, она чује пресуду која јој је, без суда и пороте, већ изречена: „То је та мучитељка!“ Нема времена да се с њима расправља јер покушава да се што пре попне степеницама до стана. И испред стана стоје

Синуло јој је решење. Улази у двориште и прилази прозору спаваће собе. Прозор је широм отворен, али не види ни Жену, ни мачку. Свесна да јој нико неће помоћи јер је већ добила печат особе која је кућног љубимца дресирала да напада, довлачи неке расклиматане дрвене мердевине. Када је стала на другу пречку, чуло се једно „крал“ и дрво је пукло. Нашла се на земљи, на леђима.

На прозору се и даље не појављују ни Жена ни мачка. Паника расте. Да ли се нешто страшно догодило? Шта је мачка могла да уради? Да ли је толико изгребала Жену да ова лежи онесвешћена у локви крви? Или јој можда седи на леђима, канџи забијених у кичму, па не може да се помери? Све јој то пролази кроз главу док се на једвите јаде придиже са земље. А онда поново чује преплашени глас:

белог као креч која дрхти и јеца, сузе јој врцају на све стране. Не зна шта прво да уради: да ли да се извињава Жени или да одјури у спаваћу собу и укроти побеснелу мачку. Одлучује да обави обе ствари одједном. У лету изговара извињење и утрчава у собу. Без обзира на то што зна колика је њена мачка, сасвим је сигурна да ће затећи побеснелу животињу која се неком чудном и необјашњивом силом претворила најмање у риста, а вероватно у тигра и то оног великог, сибирског.

Готово да јој је жао што наилази на Медену која, очигледно још више преплашена од Жене, само фркће забачених ушију и спуштеног репа. У први мах мачка не може да схвати да је поново у друштву познате особе. Шапама укупана у паркет, наставља да изводи ратнички плес. Тек кад је осетила топлоту пријатељских руку и главу

После првог шока, Жена је почела да прича. Кад је остала сама у стану, ушла је у спаваћу собу да потражи пајалицу. Медена је баш у том часу осетила потребу да буде пас чувар или да постане тигрица обучена у кожу мачке и почела је на њу да фркће. Иако је није напала, Жена се укупала у месту, потом се попела на кревет, а онда успентрала на врх ормана. Једва је успела да отвори прозор, а онда је почела да запомаже и дозива у помоћ. Отуда онолико света који се окупипо испред куће и стана. Дозвала је пола Професорске колоније. Душебрижници су схватили да ће Жена можда скончати у борби с дивљом звери и решили су да позову власницу.

А шта би било да власница мачке није дошла? ■

Весна
Софреновић

— деветнаест

ЗАШТО? КАКО!

ИСТИНА О ИСХРАНИ

✗ „Масноћа је лоша”

Погрешно

Истраживања показују да постоји „добра масноћа”, као што су омега-3 масне киселине којих има у риби, а смањују опасност од срчаних тегоба. Има и „лоше масноће”, као што су масне киселине којих има у такозваној брзој храни. Оне повећавају опасност од срчаних обољења ■

✗ „Вежбање претвара сало у мишиће”

Погрешно

Мишићне ћелије и ћелије сала потпуно су различите. Можете уклонити ћелије сала и уместо њих могу се развити мишићи, али једно се никад не претвара у друго ■

✗ „Оброци после осам часова увече узрокују дебљање”

Погрешно

Мања количина хране касно увече неће довести до дебљања. Ако једете обилно непосредно пре него што ћете лећи, када се метаболизам успорава, прекомерна храна претвориће се у сало. Зато стручњаци препоручују мање оброке у размаку од три-четири сата током целог дана ■

✗ „Жене ће постати мишићавије ако буду дизале тегове у теретани”

Погрешно

Само боди-билдерке и спортисткиње могу да прекомерно развију мишићну масу. Током вежбања у теретани, већина жена не произведе довољно тестостерона да би постале мишићавије ■

✗ „Здраве хране можеш да поједеш колико год желиш”

Погрешно

Сва храна има калорије, укључујући и јабуке и остало воће. Према томе, ако поред уобичајених оброка у току дана поједете већу количину јабука, калорије ће се нагомилати ■

КАКО СЕ МОЖЕ ВИДЕТИ ЦРНА РУПА АКО УПИЈА СВЕТЛОСТ?

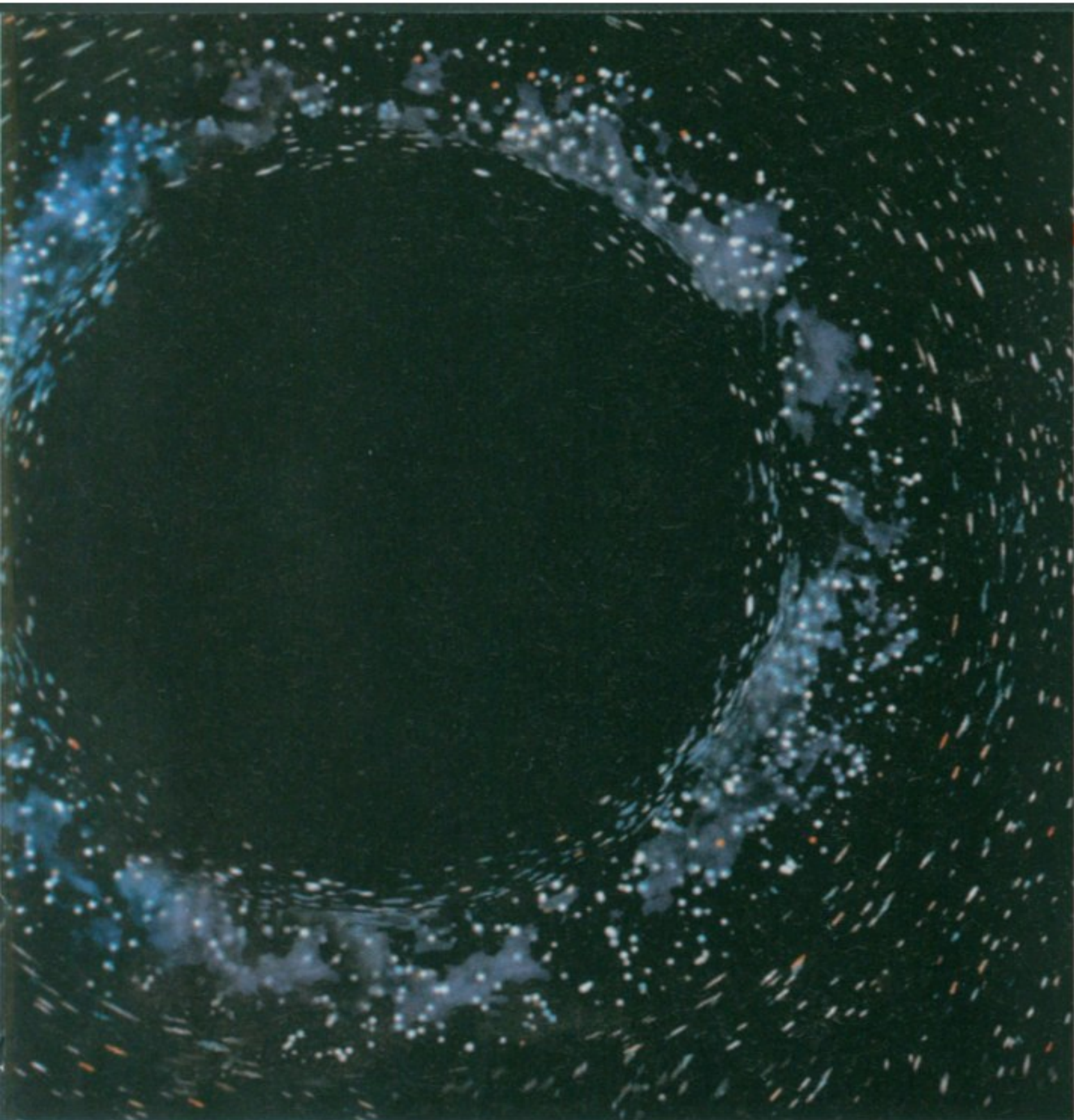
Црна рупа у потпуној изолацији била би сасвим невидљива. Међутим, у стварности, црна рупа је окружена прашином, гасовима и звездама на које утиче својим гравитационим пољем. Светлосни зраци са удаљених небеских објеката скрећу с пута када пролазе близу црних рупа изазивајући закривљење које се може опазити најмоћнијим телескопима. Космичка прашина и гасови такође остају заробљени у орбити око црних рупа. Како се честице врте у спирали, постепено убрзавају, трење подиже њихову температуру до тачке када постају усијане. Последица је веома светли прстен око екватора црне рупе која би иначе била невидљива ■

У КАКВОЈ СУ ВЕЗИ ЉУДСКИ МОЗАК И МОРСКИ КОЊИЦ?

Реч хипокампус потиче од латинских речи *hippo*, што значи коњ, и *kampos*, што значи морско чудовиште. Зато је латински назив за морског коњица *Hippocampus*. Област људског мозга која се такође зове хипокампус добила је тај назив зато што својим закривљеним обликом подсећа на морског коњица ■

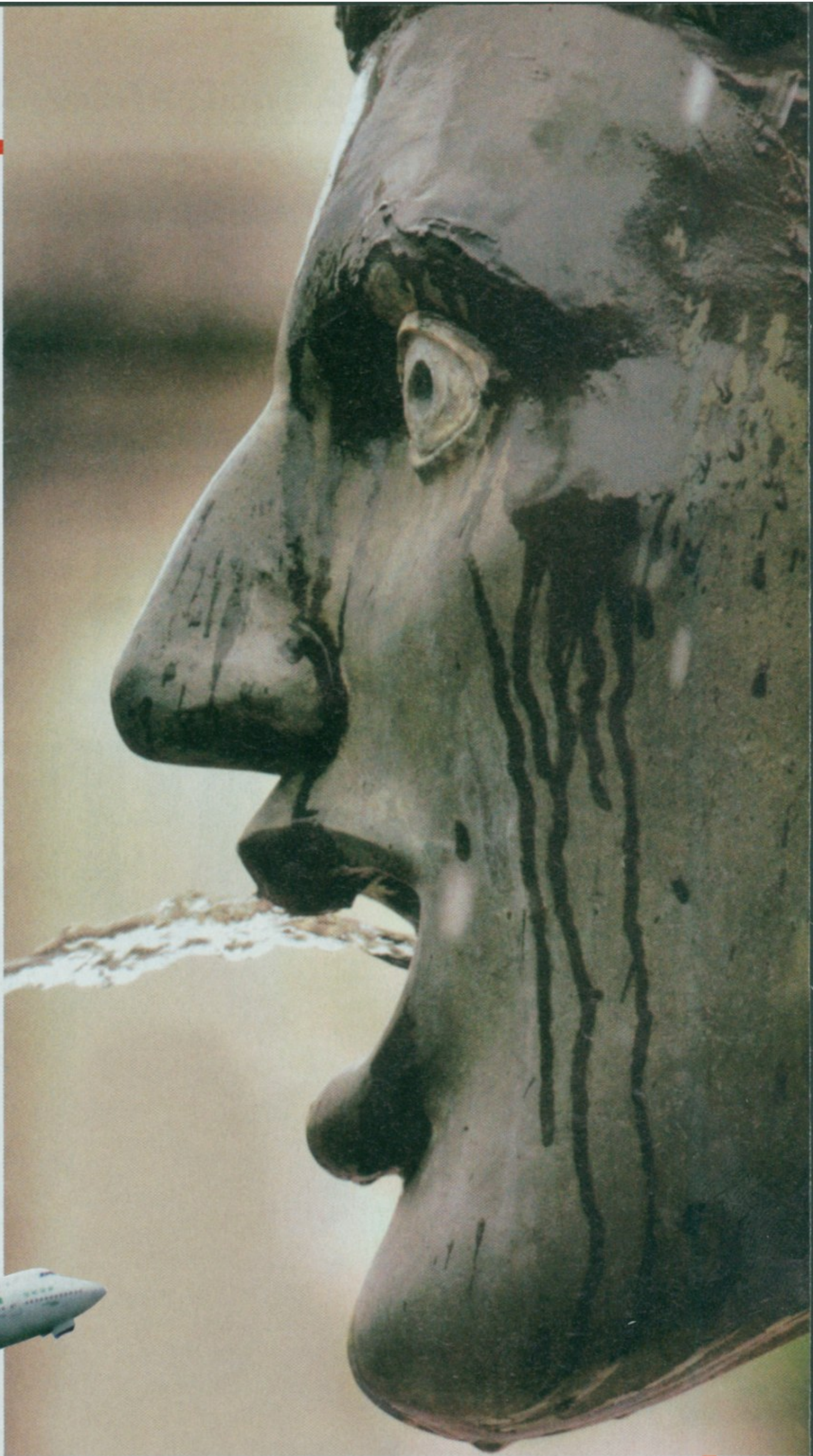
ЗАШТО ЈЕ ХРАНА У АВИОНУ ДРУГАЧИЈЕГ УКУСА?

На већим висинама притисак кисеоника у ваздуху који удишемо делимично је нижи. То важи чак и у путничкој кабини авиона. Једно истраживање из 1997. године показало је да се чуло укуса људи незнатно мења када се нађе у околини где има мање кисеоника. Тако долази до појачане осетљивости на слатко, благог повећања осетљивости на слано и смањења осетљивости на горке укусе. Није јасно зашто долази до ове појаве. Изгледа да то има неке везе с померањем нивоа хормона, нарочито кортизола који је везан за стрес, а мањак кисеоника је, сасвим извесно, стрес за наше тело ■

ДА ЛИ СЕ РАЗЛИКУЈУ СРЕДСТВА ЗА ЧИШЋЕЊЕ КУПАТИЛА И КУХИЊЕ?

Нема суштинске разлике између средстава која се користе за чишћење купатила и кухиње. Неки произвођачи стављају у своје производе супстанце које ће уништити бактерије или благу киселину која ће растворити каменац. Професионалне службе за чишћење чак користе иста средства за чишћење свих површина, с додацима за уклањање мрља ■

МОЖЕ ЛИ СЕ БЕЗ ПОСЛЕДИЦА ПОПИТИ ПРЕВИШЕ ВОДЕ?

Било шта да поједете, попијете, удахнете или радите може бити штетно ако се у томе претерује. Превише шећера, влакнасте хране, па чак и кисеоника може бити лоше по човека, зависно од тога колико иначе уноси у тело.

Ако се, на пример, попије три литра воде за два сата, то може бити веома штетно. Јер, уколико пијете воду брже него што бубрези могу да је избаце, крв постаје разређенија. А када засићеност солима у крви постане мања него што је у ћелијама, вода осмозом улази у ћелије. То је најопасније за мозак јер, како ћелије мозга отичу у затвореном простору, појачава се притисак у лобањи, што изазива главобољу и мучнину, а може да омете и дисање и доведе до смрти.

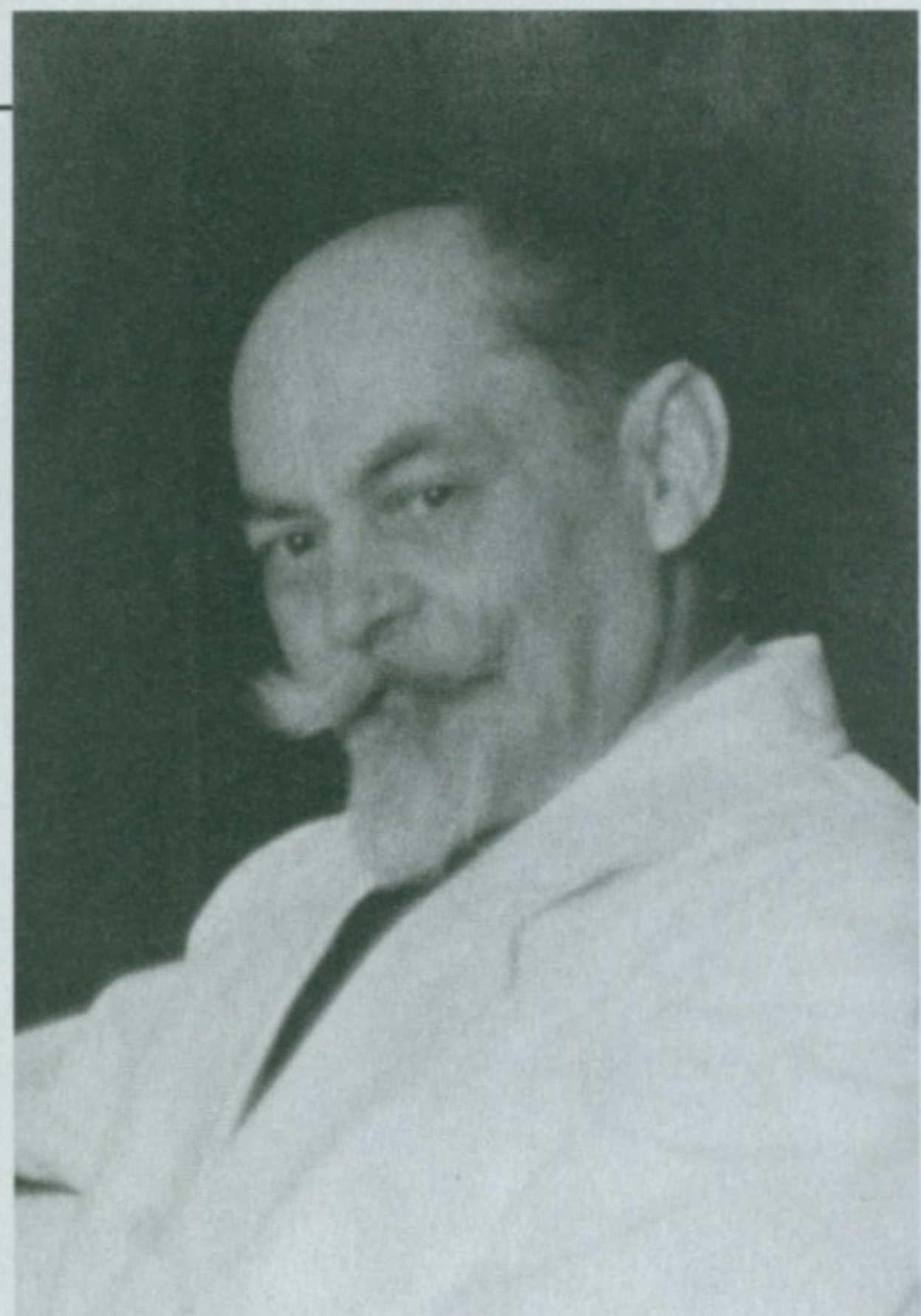
Подједнако је штетно и ако се пије мања количина воде уз уздржавање од мокрења. Повећан притисак на бешику постепено ће да заустави рад бубрега ■

Вељку Куну било је тек осам година кад је направио прву новчаницу. Изгледала је мање-више као „права“, само што таква, као његова, није постојала. Иначе, умео је лепо да црта: узео би лист хартије и насликао новчаницу онако како је сматрао да треба да изгледа. Био је то уни-

кат јер је само донекле била слична оној званичној. Збило се то у Београду давне 1885. године. Родбина се забринула: ако настави да прави новац који није „онај прави“, догураће брзо до бајбока!

Осим као свестрани ликовни уметник, графичар, Вељко А. Кун остао је упамћен као изузетан ксило-

Вељко
А. Кун
(1877–1948)

ОБДАРЕНИ КРОЈАЧЕВ СИН

*Још као дечак
Вељко Кун,
аутор наше прве
новчанице у боји,
знао је да ће
с лупом у руци
посветити живот
ксилографији,
прављењу слика
у дрвету*

граф, аутор наше прве новчанице у боји, израђене у Београду 1931. године. На новчаници је био лик краља Александра I Карађорђевића и Бока Которска.

У свет по знање

Али, да се најпре подсетимо ко су ксилографи. Ксилографија (од грчке речи *xylon* – дрво, и *grapho* – пишем) јесте вештина прављења слика у дрвету, штампање дрвеним словима и таблицама, као и вештина прештампавања на дрво. Ксилограф је дрворезац, резбар који вешто прави слике у дрвету. Историја је упамтила многе ксилографе: најпознатији је можда био Албрехт Дирер.

Вељко А. Кун рођен је 25. јуна 1877. године у Београду. Његов отац Андреаш Кун у главни град дошао је из околине Кањиже још као дете. Био је кројач који је шио за двор Обреновића, али и униформе за српску војску. Кад је завршио четири године београдске реалке, Вељко је ступио у Државну штампарију да учи ксилографију. Тада му је било тек петна-

„Кестенција“,
илустрација Вељка Куна
(дрворез)

ест година. После изве-сног времена, свестан да има још много тога да научи, напустио је Београд и кренуо у Пешту, па у Беч, затим Бреслау (данашњи пољски град Вроцлав). Ту се оженио Георгином Томас, Немецом, и до преласка у Берлин, 1905. године, радио је као гравер. Слободно време посвећивао је цртању и сликању. У Берлину је израдио велики број дрвореза за вишебојну штампарију, илустровао каталоге и научне књиге. Иначе, склоност ка ликовним уметностима била је очигледно породична од-

дана уочи Првог светског рата. У Балканској улици отворио је штампарију. За време рата радио је као графичар при Команди српске војске. Није могао да одоли, па је цртао и антипруске карикатуре, од којих су неке биле и штампане. Због тога је интерниран и у логору је дочекао ослобођење. У његову штампарију свраћали су многи познати ликовни уметници тог времена. На првој графичкој изложби у Београду 1934. године, у павиљону „Цвијета Зузорић“, Вељко Кун био је најстарији излагач.

Новчанице Краљевине Југославије до тада су израђиване у Цириху. Кад је Вељко Кун чуо да ће се ускоро израђивати у Београду, понудио је Заводу за израду новчаница своје услуге. Остало је историја. Тако је настала педесетинарка, наша прва новчаница у боји, с ликом краља Александра I Карађорђевића. Уметник је напомињао да му је за израду једне нов-

Вељко Кун:
„Крај болесног детета”
(цртеж пером)

Божићна честитка (дрворез)

лика: Вељко је сликао са својим братом Хугом, потоњим познатим београдским архитектом.

Штампарија у Балканској и прве новчанице

Оног тренутка кад је савим овладао занатом, с породицом се вратио у Београд. Било је то годину

Прва домаћа новчаница
у боји с ликом краља
Александра I Карађорђевића.

чанице било потребно око шест месеци свакодневног рада. Хиљаде малих линија резбарио је искључиво уз помоћ лупе. Осим новчаница, радио је и нацрте за марке: године 1940. урадио је серију марака за Дом ПТТ службеника, а 1945. марку Прохор Пчињски.

Новчанице од двадесет и пет стотина динара. За израду једне новчанице Вељку Куну било је потребно око шест месеци свакодневног рада.

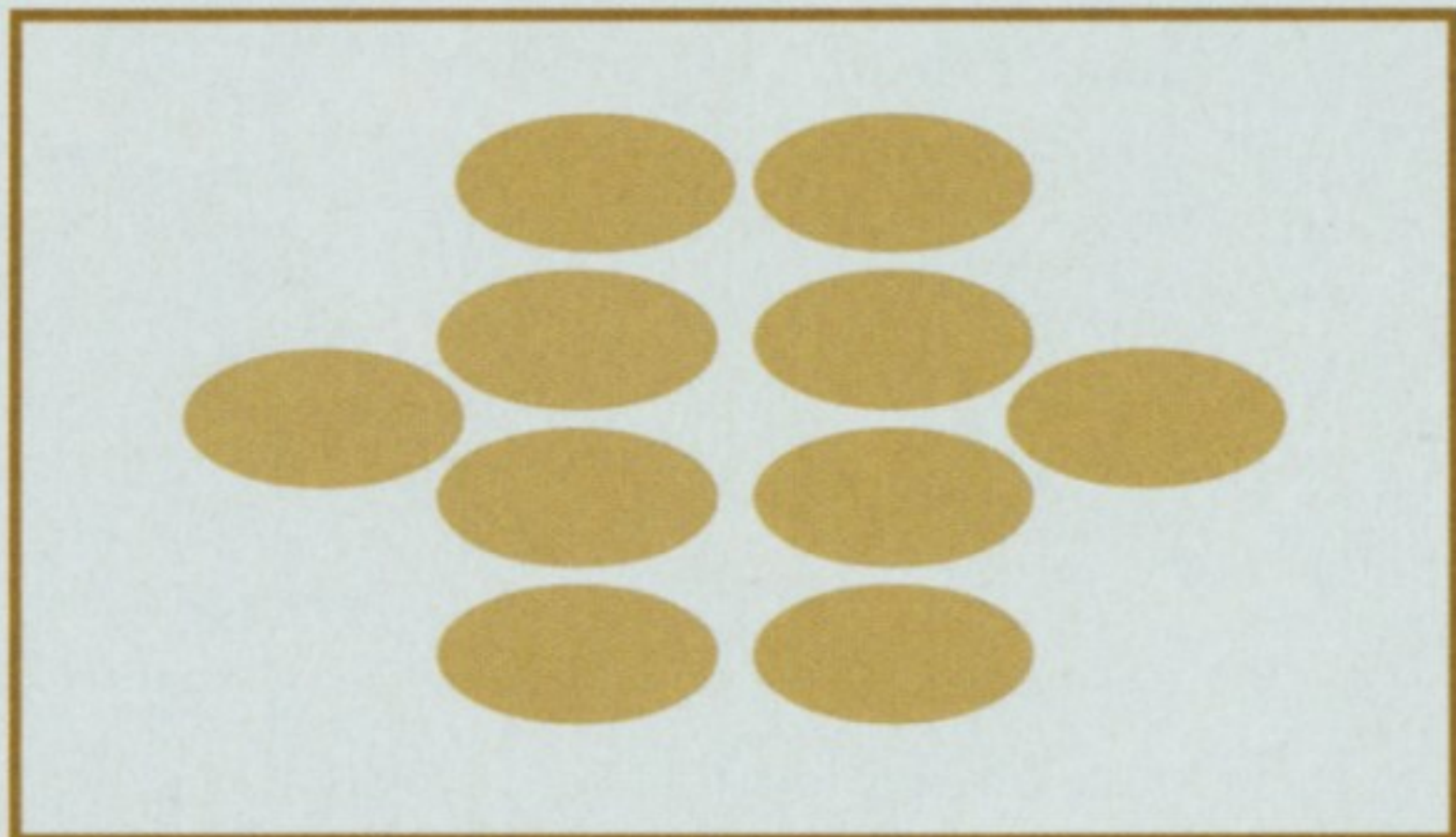
Вељко Кун умро је у Београду 1948. године. Његови потомци – поред Наталије, удате Драговић, инжењера Косте Андрејевића, Радмиле, удате Веселиновић – били су и сликари Ђорђе Андрејевић Кун и Андреја Андрејевић ■

Мирјана Огњановић
двадесет три

РАСПОРЕДИТЕ СТОЛОВЕ!

1

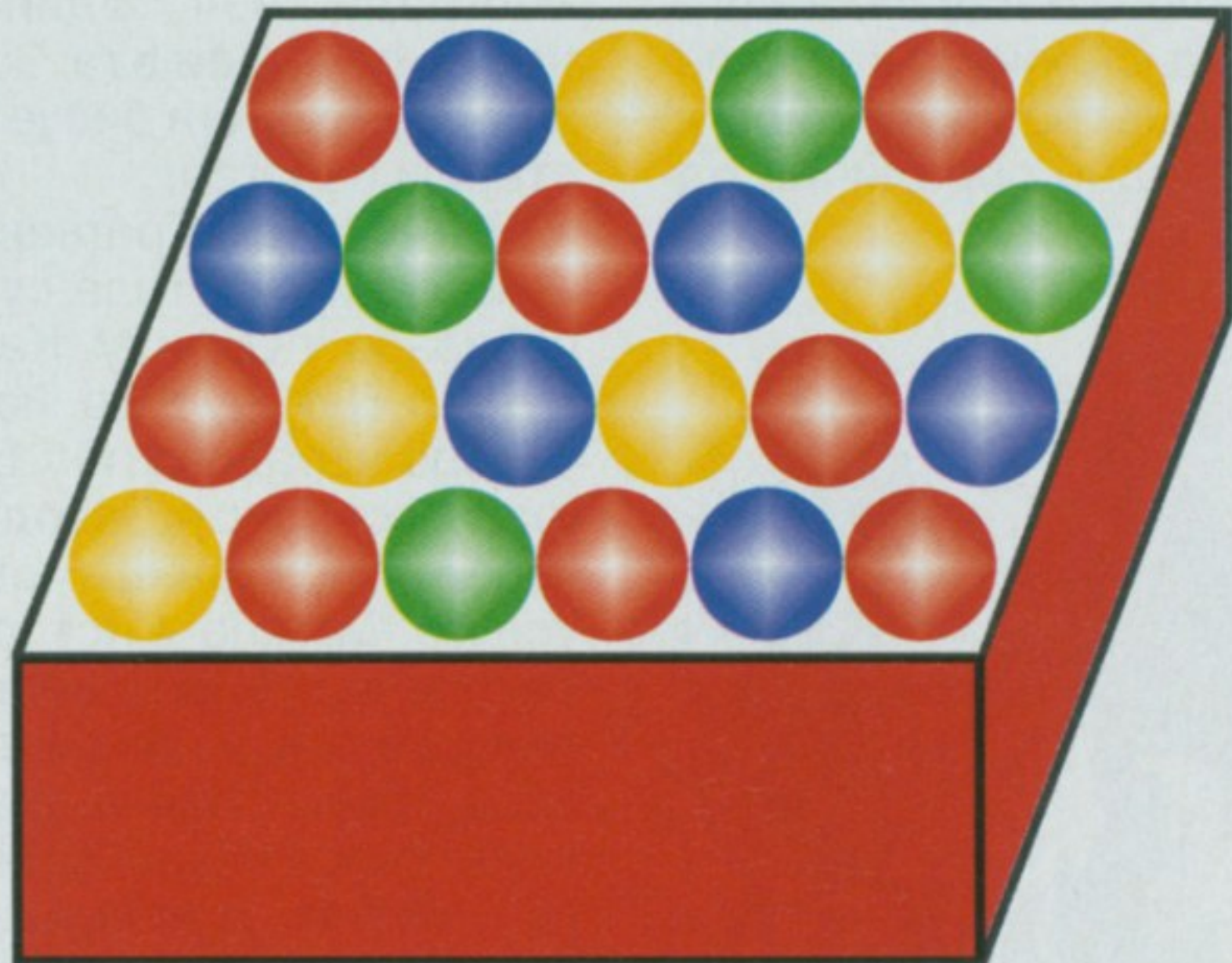
Како ћете у соби са четири зида поставити 10 столова, а да их код сваког зида буде једнак број? ■

У МРАКУ

3

У једној кутији налази се 8 црвених, 6 плавих, 6 жутих и 4 зелена кликера. У мраку извлачите кликере из кутије. Колико најмање кликера морате да извучете да бисте били сигурни да се међу њима налази бар по један кликер од сваке боје? ■

ДВА БРАТА

2

Одредите колико година имају Душан и његов млађи брат Вукан, ако се број Душанових година сада, прошле и претпрошле године могао делити (без остатка) бројем Вуканових година ■

МОГУЋЕ

4

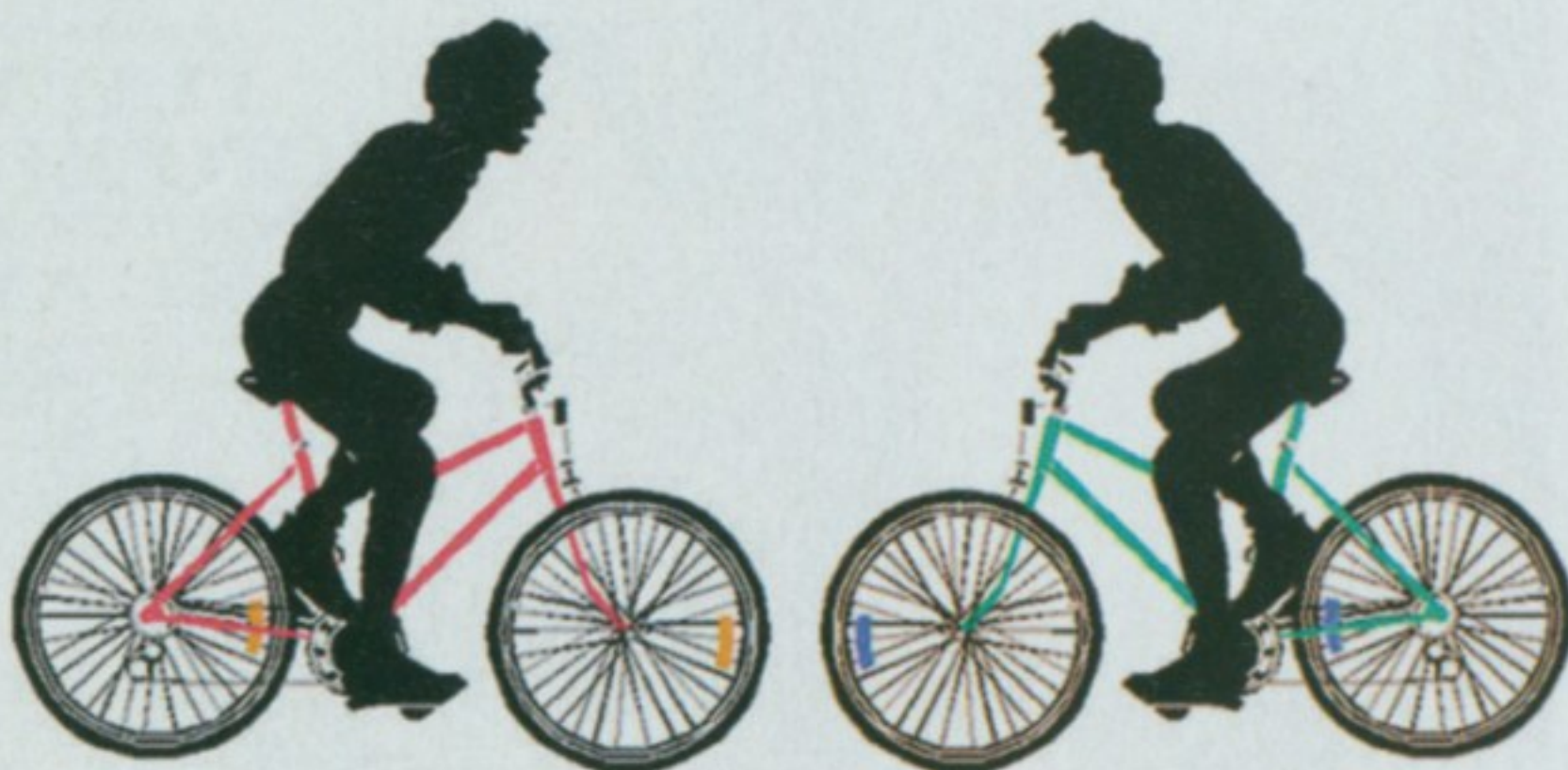
Како је могуће да је тачно сабирање:

5 57
3 56
9 53

БИЦИКЛИСТИ

5

Двојица бициклиста прелазе кружну стазу у супротним смеровима. Први пређе стазу за 60 секунди, а други за 40 секунди. Ако оба пођу из исте тачке у исто време, колико времена протекне до њиховог првог сусрета? ■

ИЧКЕ загонетке

ТРИ ДЕЧАКА

6

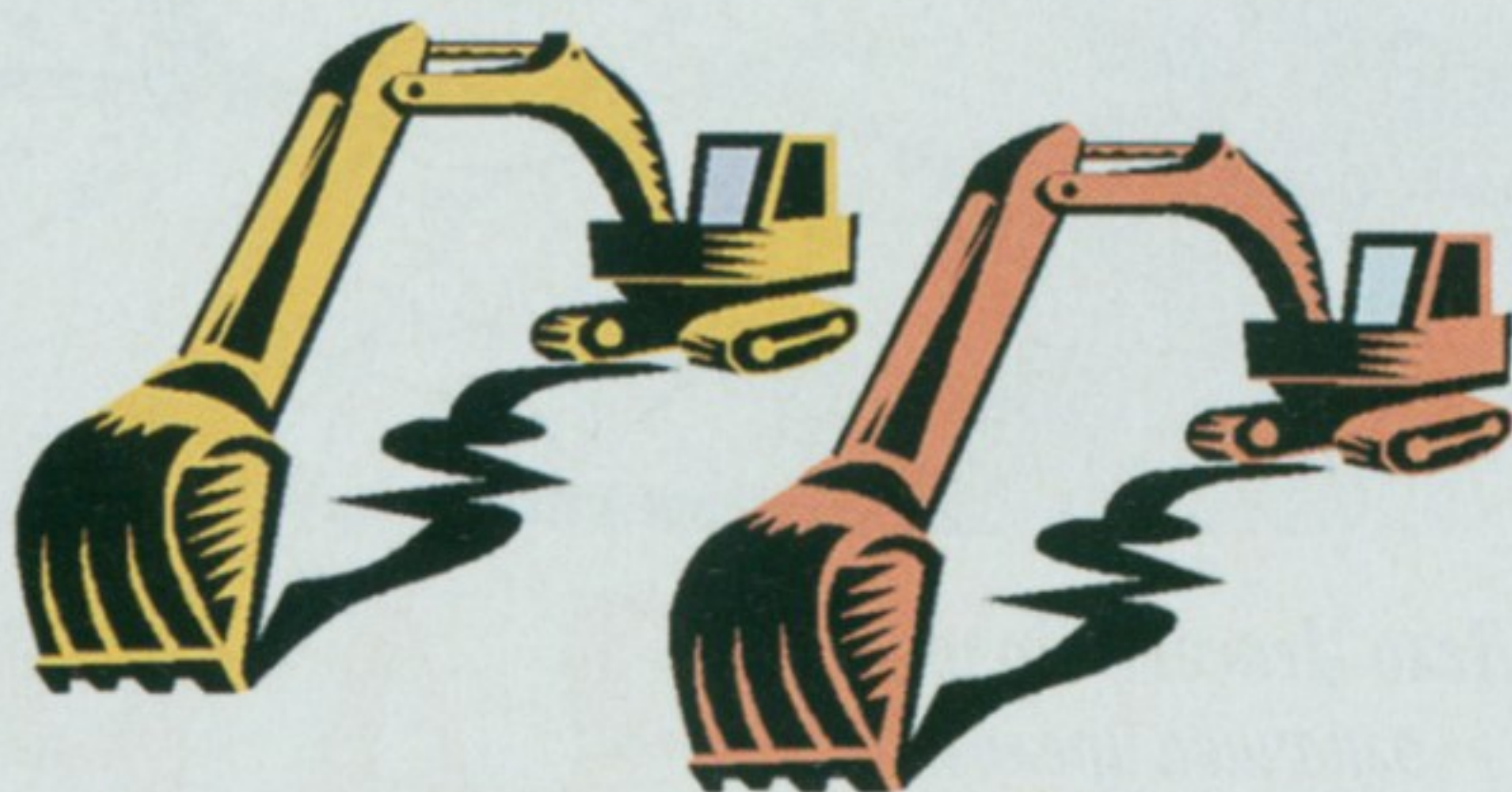
Раде, Тома и Зоран имају извесне суме новца. Тома има три пута више новца од Зорана, а три пута мање него Раде. Колико новца има сваки од дечака ако Зоран и Раде заједно имају 100 динара? ■

ДВА БАГЕРА

8

У изградњи водовода учествују два багера. Први би ископао један канал за 20 сати, а други би га затрпао за 30 сати. Оба багера почела су да раде истовремено. После 48 сати прекинули су с радом. Колико канала је остало незатрпано? (Сви канали на којима су багери радили имају једнаке димензије.) ■

КРУЖНА СТАЗА

9

Три возача возе по кружној стази. Први возач прелази стазу за 12 минута, други за 15 минута, а трећи за 18 минута. Ако су пошли истовремено са истог места, после колико минута ће се поново срести на полазном месту? Колико је пута сваки од њих обишао стазу за то време? ■

ДЕДА И ТАЧНО ВРЕМЕ

7

На питање „Колико је сати?“, деда је одговорио: „Четвртина протеклог времена и половина преосталог времена овог дана дају тачно време.“
Колико је било сати? ■

ЦЕНА РОБЕ

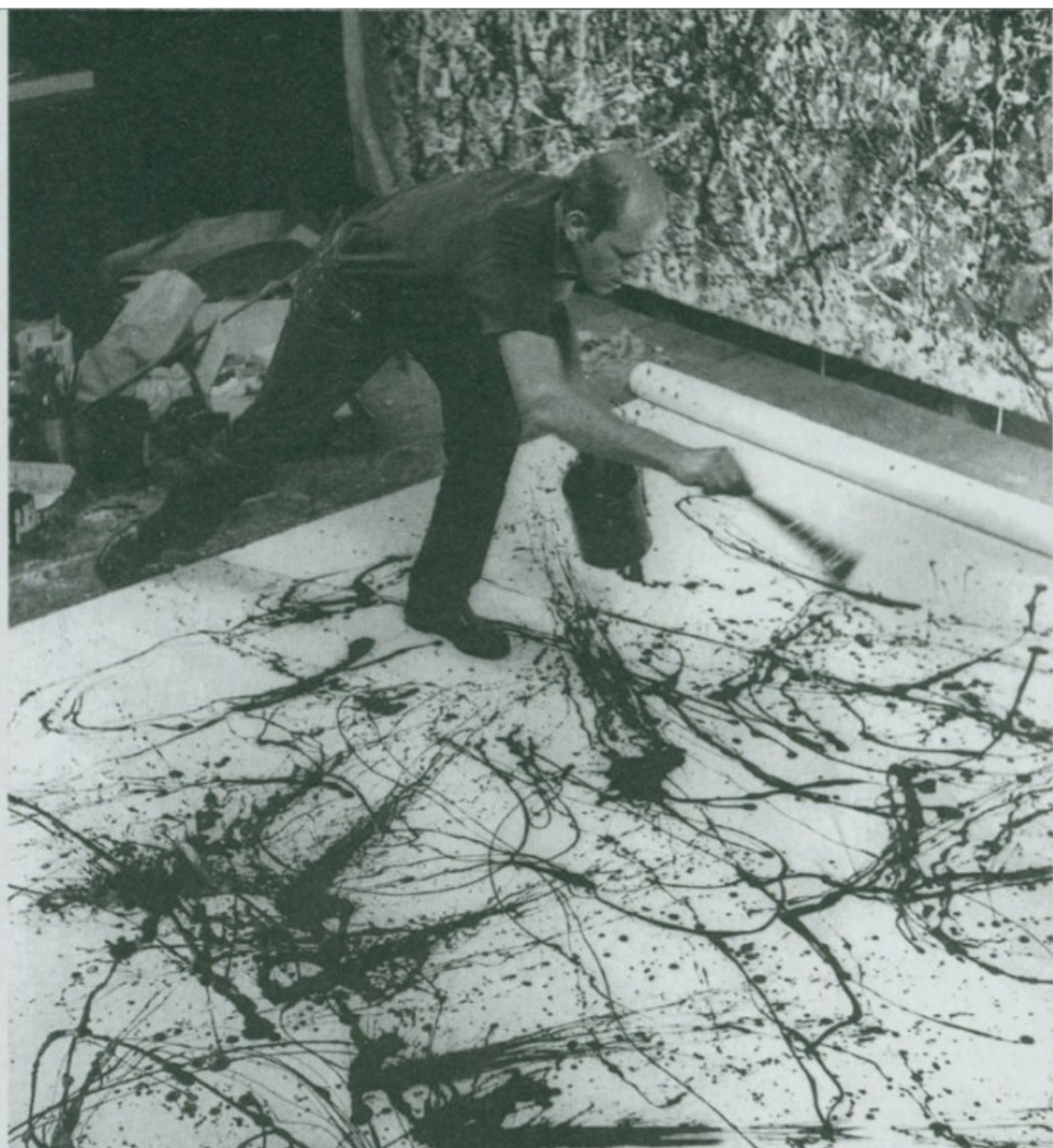
10

Једна трећина од укупне количине робе продата је са зарадом од 10 одсто, једна четвртина са зарадом од 15 одсто, а остатак с губитком од 5 одсто. Израчунајте по којој цени је набављена роба ако је на укупној продаји остварена добит од 2400 динара ■

Уређује
Радивоје
Грбовић

Решења на страни 65

Пол Цексон Полок рођен је 1912. године у Кодију, америчка држава Вајоминг. Имао је четворицу браће. Детињство је провео у сталним селидбама по Аризони и Калифорнији. Иако је Цексонов отац непрекидно мењао послове, није успевао да створи сигуран дом за своју породицу. Чим је напунио осамнаест година, Полок је једва дочекао да се осамостали. На позив старијег брата Чарлса преселио се у Њујорк.

У Великој јабуци студира сликарство у Лиги студената уметности, код професора То-

маса Харта Бентона. Не желећи да открије своју праву природу, осећајну, уметничку душу, свету се приказује као грубијан који претерано пије, не вади цигарету из уста и безглаво јури за женама. Тридесете године велике економске кризе продубљују Полокову рањивост и још више подстичу његов наизглед одбојан став према свету.

Упркос кризама које проживљава, не престаје да слика, јер је уметност једини начин да изрази своја најдубља осећања. Одушевљава се радовима мексичких зидних сликара, занима

СВАКА СЛИКА ИМА ПРИЧУ

ДУША ЗАРОБЉЕНА НА ПЛАТНУ

Дело Цексона Полока означава преломни тренутак у историји модерне уметности. Амерички сликари, до тада заљедани у све што је настајало с друге стране Атлантика, постојају лучоноше нових, авангардних стилова. Средишње стваралаштво из Европе сели се у Америку. И тада, ко још немарно одмахне руком и каже да на Полоковом платну види само дебео слој боје набацане без икаквог смисла, можда треба да застане и још једном размисли

ПЛАВИ СТУБОВИ

Ремек-дело Полоковог стваралаштва, ово је један од последњих његових радова, уједно и највећих димензија. У једном тренутку хтео је да одустане и не доврши слику, објашњавајући да није знао шта да учини да би слика „оживела”. А онда је узео дрвене греде широке пет са десет центиметара, замочио их у плаву боју и утиснуо у већ нанети дебео слој боје на платну. По наносима боје преко стубова види се да је наставио да ради све док није излио душу на платно ■

се за старе мајсторе попут Микеланђела, Рубенса, Рембранта. Да би се излечио од алкохолизма и ушао у тајне своје подсвести, подвргава се јунговској психоанализи.

Међутим, иако од 1935. до 1945. године вредно ради, још није изградио стил који ће постати његов заштитни знак. У уметничким круговима Џексон Полок постаје познат тек после изложбе у Њујорку, одржане 1942. године, кад се његово дело нашло поред прослављених мајстора сликарства Пабла Пикаса и Жоржа Брака. У то време упознаје се с Пегги Гугенхајм, женом која је међу првима подржала модерну уметност и постала заштитник сликара апстрактних праваца.

Пегги Гугенхајм била је спремна да материјално подржи Џексона Полока и његову супругу Ли Краснер, такође сликарку. Полокови се 1945. године селе у кућу у Ист Хемптону, Лонг Ајленд (Њујорк). Уз подршку супруге, Полок први пут у животу успева да се скраси и да се сасвим посвети раду. Тих година чак престаје и да пије.

Стари амбар на имању претвара у атеље и почиње да ради на веома великим платнима која поставља на земљу. Желећи да уђе у слику, шетао је по платну носећи у рукама лимене кутије из којих се цедила бо-

ја или је користио посебно направљене шприцеве, сличне онима којима се украшавају торте.

Начин на који је радио Џексон Полок критичари називају сликарством акције. Неки су тим изразом хтели да умање вредност његових дела желећи да нагласе да је у питању више атлетска вежба него стваралачки чин. Многи се с тим неће сложити, наглашавајући да није тачно да је то махнито и наизглед насумично разбацавање боје подразумеваало бесмислено, строго интуитивно стваралаштво.

Полок, као и остали представници апстрактног експреси-

ВАЖНИЈА ДЕЛА

- „Чувари тајни” 1943. година; Музеј модерне уметности, Сан Франциско
- „Јесењи ритам, бр. 3” 1950. година; Метрополитен музеј, Њујорк
- „Магла лавандуле” бр. 1” 1950. година; Национална галерија, Вашингтон

онизма, стила коме су припадали, није радио без претходно осмишљене идеје, само се препуштајући случају. Његове такозване прскане слике, рађене

Ауџиојорџреџ

између 1947. и 1951. године, имају заједнички идентитет и лични печат. И не само то. Полоково дело допринело је промени модерног сликарства. Његова замисао била је да створи слику која само наизглед нема ни почетак ни крај, која се шири до самих рубова платна, па чак и преко њих. Његова платна подсећају на зидне слике и знатно се разликују од оних урађених на штафелају. Стваралаштво Џексона Полока означава коначан раскид с ренесансном идејом слике, одвојене од посматрача, која се доживљава као независна целина. Слика сада окружује човека који је посматра са свих страна.

ВРТОГЛАВА СУМА

„Плави стубови” први пут били су изложени 1952. године у њујоршкој Сидни Џенис галерији. Иако су критичари с одушевљењем писали о овом делу, није се нашао купац. Тек две године касније Полок је за њу добио четири хиљаде долара. Скоро двадесет година касније аустралијска влада откупила је платно за вртоглавих два милиона долара ■

„Када уђем у слику, заборављам на све што се око мене догађа јер слика има свој сопствени живот, независан од било чега што долази споља.”
Џексон Полок

БЕЗ ОТИСАКА

Полок би платно положио на земљу и онда ходао околно, да би слику несметано могао да ради са свих страна. Много чешће ходао је по њој и прскао боју. На платну се не виде отисци стопала зато што би сачекао да се боја претходно осуши. Нестрпљив да настави са сликањем, користио је брзосушеће боје ■

„Плави стубови”, 1952. година, 210 x 487 cm, више врста боја на платну, Национална галерија, Канбера, Аустралија

У младости гладан славе, Џексон Полок напокон доживљава да уђе у свет познатих. За његово име зна се на обе стране Атлантика и критичари се утркују да пишу о делу овог необичног сликара. Нажалост, оно за чим је тежио полако почиње да га оптерећује. Полоку све теже пада улога сликара под лупом критичара и у жижи јавности.

Поново се окреће чаши и 1956. године напушта супругу и сигурност дома. Било је само питање тренутка када ће, непрекидно изазивајући судбину, трагично окончати. За волаком аутомобила, под дејством алкохола, удара у дрво и на месту остаје мртав. Да ли је то био самоубилачки чин, како су многи помислили, никад се неће сазнати ■

*Припремила
Весна Софреновић*

ЗА РАДОЗНАЛЕ

Ако желите да сликате као Џексон Полок, погледајте сајт: www.jacksonpollock.org

Glavna nagrada:

Teleportacija

Do čudesnih
destinacija

Ostale nagrade:

10X PlayStation 3
60X iPod shuffle.

KIT KAT Teleportacija
Poštanski fah 127
11070 Novi Beograd

Pošalji 5 KIT KAT omota i osvoji čudesno putovanje!

Pošalji omote na: KIT KAT Teleportacija p.f. 127 Novi Beograd
Nagradna igra traje: 15.9 - 31.10.2007, a izvlačenje će se obaviti 8.11.2007

Napravi pauzu, uzmi

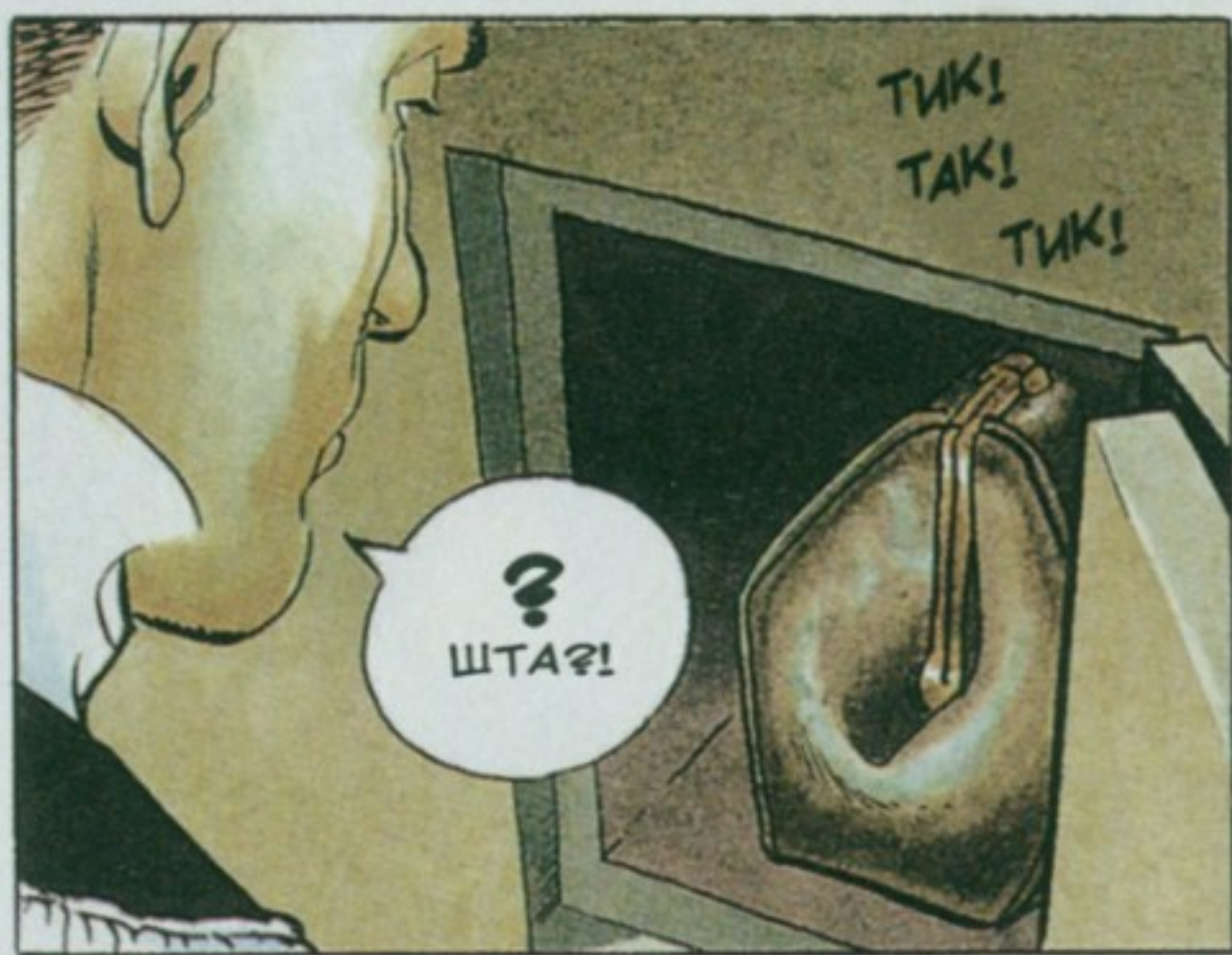
Besplatni info telefon: 0800 000 100 www.nestle.co.yu

Пад Вавилона

(IV део)

...ЗАТВОРИТЕ
ВРАТА И
СЕДИТЕ!

ГОСПОДИНЕ ПРЕСКОТ,
ВЕК СМО РАЗГОВАРАЛИ
О ТОМЕ... АКО САД НЕ
ПУСТИМО ВЕСТ, „ХЕРАЛД“
ЋЕ НАС ПРЕШИШАТИ...

НЕЋЕ ТО БИТИ КРАЈ СВЕТА,
ДЕЧКО МОЈ! „МОРНИНГ САН“
МОЖДА НИСУ ВЕЛИКЕ НОВИНЕ
ПО ТИРАЖУ, АЛИ СУ С ЕТИКОМ!
ЧЛАНАК НЕ ЧИНЕ САМО ПОДАЦИ,
РАЗУМЕТЕ ЛИ? ТУ ЈЕ И НАЧИН
НА КОЈИ ИХ ЈЕ АУТОР ДОБИО, И
ЗНАЧЕЊЕ КОЈЕ ИМ ЈЕ ДАО!

НЕ ДОЛАЗИ
У ОБЗИР!

АКО МЕ
ПИТАТЕ КО
МИ ЈЕ ИЗВОР,
СВЕ ШТО
МОГУ
ДА ВАМ
КАЖЕМ
ЈЕСТЕ
ДА ЈЕ
ПОУЗДААН...

МОЛИМ?

ИЛИ ОБЈАВИТЕ ТАЈ
ЧЛАНАК САДА, ИЛИ
ЋУ ГА ПРОДАТИ
НЕКОМ ДРУГОМ!
УТРОСТРУЧИЛИ СМО
ПРОДАЈУ ЗА МАЊЕ
ОД МЕСЕЦ ДАНА, ЗА
ИМЕ БОГА! А ТО ЈЕ
ВЕСТ ОВОГ ВЕКА!

УСУЋУЈЕТЕ
СЕ ДА ОВО
НАЗОВЕТЕ ВЕШКУ?
СВЕГА МИ НА
СВЕТУ, ОВО ЈЕ
ЗЛОЧИН!

ИМАМ
УТИСАК ДА
ОВЕ СТРАХОТЕ
ИМАЈУ СУВИШЕ
ВЕЗЕ С ВАМА,
ЛУ...

Morning
THE BISHOP
WAS EVIL!
By Lew H. Furey

...МОРАЈЕТЕ ДА
ПОЛАЖЕТЕ РАЧУНЕ АКО СТЕ ЛИЧНО
УМЕШАНИ У ОВУ АФЕРУ!

ВИДИМО СЕ,
БРАЦО...

...ОВОГ ПУТА
ТЕ НЕЋУ
НАПУСТИТИ!

ДОБАР ДАН... ХОЋЕТЕ ЛИ ОБАВЕСТИТИ СЕНАТОРА ЛЕНОКСА ДА ИМА ПОСЕТУ?

ДОБРО
КАЖЕШ!
ДОСТА МИ ЈЕ
ДА НОСИМ ОВЕ
ПРОКЛЕТЕ
ХАЉИНЕ!

МЛАДУ
ДАМУ БАШ
НЕ ДРЖИ
МЕСТО...

ГОСПОДИН
СЕНАТОР ЈЕ
ЗАУЗЕТ! ИМАТЕ
ЛИ ЗАКАЗАНО,
ГОСПОДИНЕ?

ЈУПИТЕР КРОМ-
ВЕЛ, ЊУЈОРШКА
ПОЛИЦИЈА!
САЧЕКАЈУ ОВДЕ,
АКО ВАМ НЕ
СМЕТА!

ДОБАР ДАН,
ИНСПЕКТОРЕ! ЈА САМ
СЕНАТОВОРА КЕРКА,
КЕТРИН! МОЖДА
МОГУ ДА ВАМ
ПОМОГНЕМ?

ЗАХВАЉУЈЕМ,
ГОСПОЏИЦЕ, АЛИ
МОЈА ПОСЕТА
СЕ ТИЧЕ САМО
ВАШЕГ ОЦА!

ВИДИМО
СЕ УСКОРО,
ГЕНЕРАЛЕ!
И ЈОШ
ЈЕДНОМ ВАМ
ЧЕСТИТАМ!

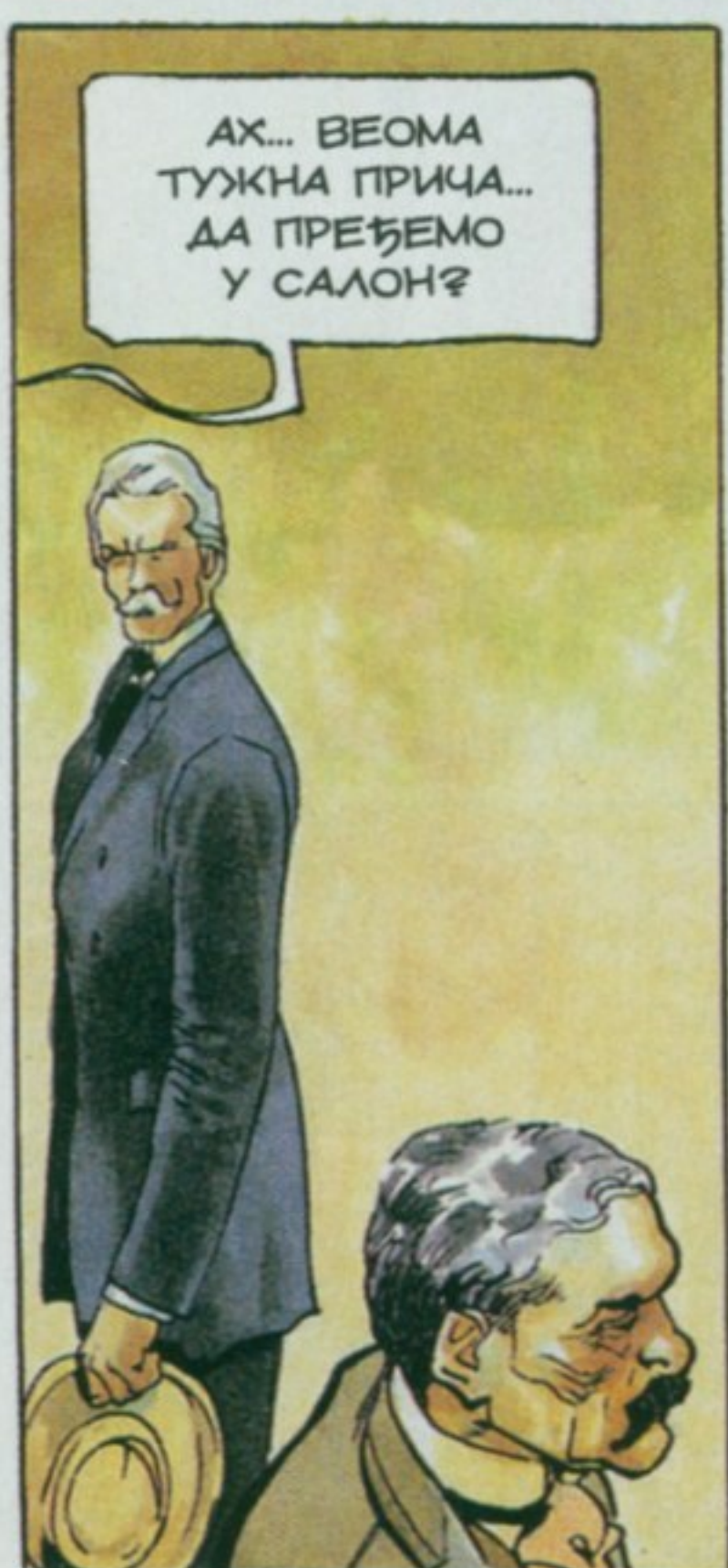

ОЧЕ, ПРЕД-
СТАВЉАМ
ВАМ ИНСПЕК-
ТОРА...

КРОМВЕЛА! ЗНАМ!
КАКО МОГУ ДА ВАМ
ПОМОГНЕМ?

АКО МОЖЕТЕ
ДА МИ ПОСВЕТИТЕ
НЕКОЛИКО МИНУТА...
ЖЕЛЕО БИХ ДА ВАМ
ПОСТАВИМ НЕКОЛИКО
ПИТАЊА У ВЕЗИ
СА ХАРВИЈЕМ
ДОСОНОМ!

АХ... ВЕОМА
ТУЖНА ПРИЧА...
ДА ПРЕЋЕМО
У САЛОН?

ЈОШ
СИ ТУ?

ИМАТЕ
ШАРМАНТНУ
КЋЕРУ
СЕНАТОРЕ!

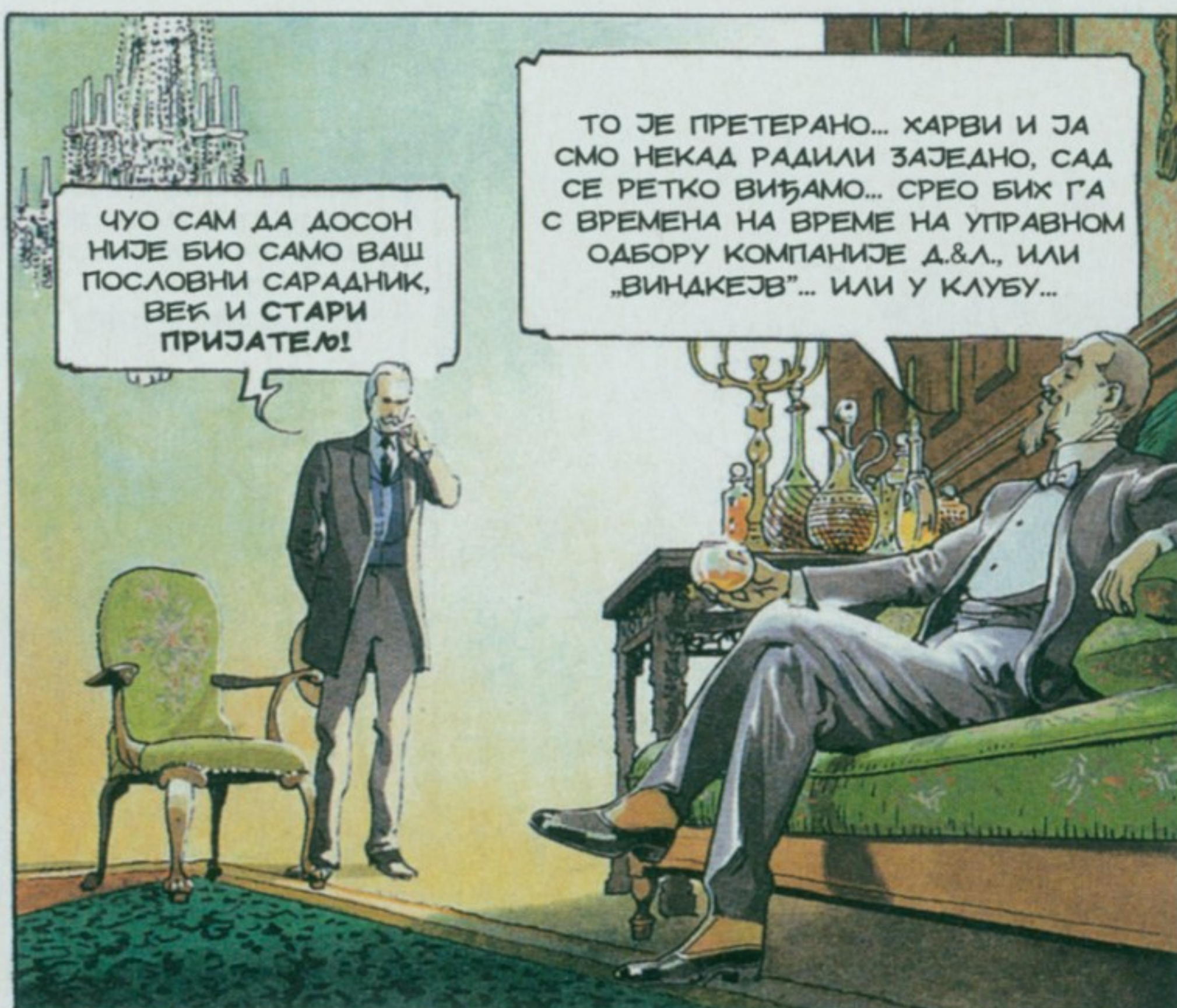
ДИВНУ, ЗАИСТА!
У ПОСЛЕДЊЕ ВРЕМЕ САМО
У МЕНЕ ГЛЕДА... ДА
ПРЕЂЕМО НА СТВАР, МОЛИМ
ВАС! УСРЕД ПРЕДИЗБОРНЕ
САМ КАМПАЊЕ, И УВЕК РАДО
ПОМАЖЕМ ПОЛИЦИЈИ, АЛИ
НЕ ВОЛИМ ДВА ПУТА ДА
ОДГОВАРАМ НА ИСТА
ПИТАЊА!

ЗНАТЕ ЛИ ДА ЈЕ
ПОМЕНУО ВАШЕ ИМЕ
ПРЕД САМУ СМРТ?

НЕ, ПРВИ
ПУТ ЧУЈЕМ...
ШТА ЈЕ
РЕКАО О
МЕНИ?

ДА ВАС ЧЕКА
У ПАКЛУ!

ЧУО САМ ДА ДОСОН
НИЈЕ БИО САМО ВАШ
ПОСЛОВНИ САРАДНИК,
ВЕК И СТАРИ
ПРИЈАТЕЉ!

ТО ЈЕ ПРЕТЕРАНО... ХАРВИ И ЈА
СМО НЕКАД РАДИЛИ ЗАЈЕДНО, САД
СЕ РЕТКО ВИЂАМО... СРЕО БИХ ГА
С ВРЕМЕНА НА ВРЕМЕ НА УПРАВНОМ
ОДБОРУ КОМПАНИЈЕ Д.&Л., ИЛИ
„ВИНАКЕЈВ“... ИЛИ У КЛУБУ...

ПРЕТПО-
СТАВЉАМ
ДА ЈЕ ТО
ШАЛА!

НЕ, ТО ЈЕ ДВОСТРУКО
УБИСТВО И САМОУБИСТВО...
НЕ ЗНАТЕ ШТА ЈЕ ТИМЕ
ХТЕО ДА КАЖЕ? НЕМАТЕ
НИКАКАВУ ИДЕЈУ?

ОНО ШТО НЕ ЗНАМ ЈЕСТЕ
ЗАШТО ЈЕ МОЈ ПРИЈАТЕЉ
ШЕФ ПОЛИЦИЈЕ ПОСЛАО
СИТНОГ СЛУЖБЕНИКА ДА
МИ ДОСАЂУЈЕ ТАКВИМ
ГЛУПОСТИМА, А ДА МЕ
НИЈЕ ОБАВЕСТИО...

А АКО ВАМ КАЖЕМ ДА СЕ
ЈОШ ЈЕДАН ВАШ ПРИЈАТЕЉ,
БИСКУП ОКОНОЛИ, УПРАВО
УБИО У ЈЕДНОМ ОД
ВАШИХ КУМЕЗА У
БРУКЛИНУ ПОШТО
ЈЕ ДИГАО ЈЕДНУ
ЦРКВУ У
ВАЗДУХ? ТО
ВАМ НИШТА
НЕ ЗНАЧИ?

НЕ РАДИМ СА
НЕКРЕТНОСТИМА, АКО
ВАС ТО ЗАНИМА...
А АКО МЕ ЗА
НЕШТО СУМЊИЧИТЕ,
ПРОВЕРИТЕ МОЈ
РАДНИ РАСПОРЕД!
АЛИ,
ПРЕТПОСТАВЉАМ
ДА ТО НЕЋЕ БИТИ
ПОТРЕБНО...

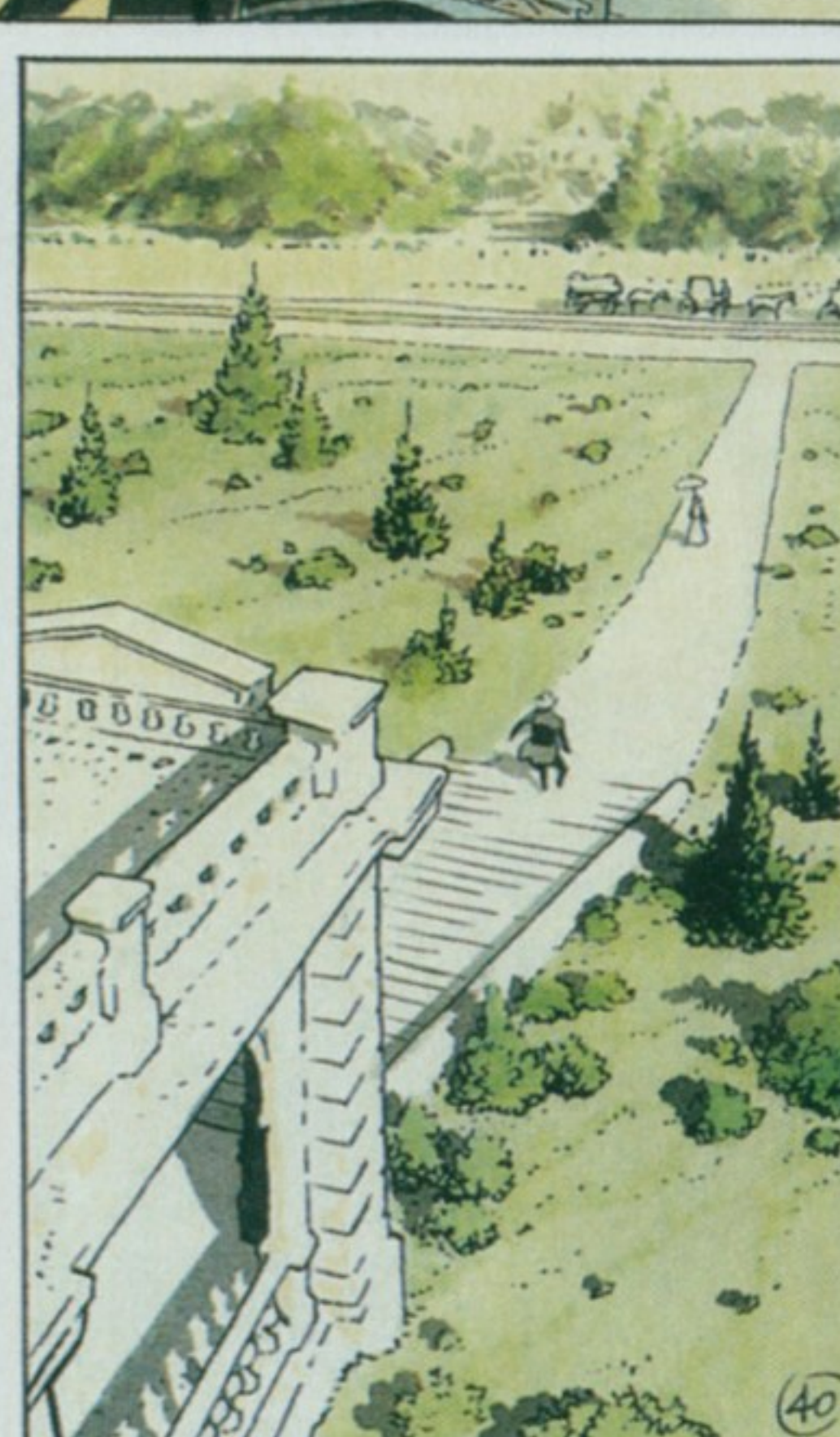

НИСАМ ВАМ
ДОЗВОЛИО ДА
ПУШИТЕ, ГОСПОДИНЕ
КРОМВЕЛ... ХОКЕТЕ
ЛИ ДА МИ ДАТЕ
БРОЈ ВАШЕ ЗНАЧКЕ?
НИМАЛО МИ НЕ
ЛИЧИТЕ НА
ПОЛИЦАЈЦА!

№ 6928,
ИНСПЕКТОР
ЈУПИТЕР МАКСИМ
КРОМВЕЛ, ОДЕ-
ЉЕЊЕ ЗА КРИМИ-
НАЛИСТИЧКЕ
ИСТРАГЕ ГРАДА
ЊУЈОРКА! ЗАХВА-
ЉУЈЕМ ВАМ НА
СТРПЉЕЊУ,
СЕНАТОРЕ...

НЕМА НА ЧЕМУ... ЕВО
ВИЗИТКАРТЕ МОЈИХ
АДВОКАТА! САЗНАЈТЕ
СВЕ ОД ЊИХ!

СЛУШАЛИ
СТЕ НАС,
ЗАР НЕ?

ШТА... ШТА КАЖЕТЕ?

ТРЕБАЛО ВАМ ЈЕ
ДЕСЕТ МИНУТА ДА
ПРЕЂЕТЕ ДВАДЕСЕТ
МЕТАРА! СЛУШАЛИ
СТЕ НАС!

КА... КАКО СЕ
УСУЂУЈЕТЕ?

НЕПРИСТОЈНИ СТЕ!
ЈА НЕ ПРИСЛУШКУЈЕМ
НА ВРАТИМА! ЈА...
ЧЕКАЈТЕ МАЛО... ИМАМ
УТИСАК ДА САМ
ВАС ВЕК НЕГДЕ
ВИДЕЛА...

НЕ ГОВОРИТЕ
ГЛУПОСТИ! СЛУШАЛИ
СТЕ НАС И ТАЧКА!
ГОСПОЂИЦЕ, ВАШ ОТАЦ
ИМА ВЕЛИКЕ НЕВОЉЕ...
АКО ЈЕДНОГ ДАНА
ПОЖЕЛИТЕ ДА МУ
ПОМОГНЕТЕ, ЗНАТЕ ГДЕ
ДА МЕ НАЂЕТЕ... ПОШТО
ИМАТЕ ДОБРЕ УШИ!

...ЧИТАВА ПОРОДИЦА
ИЗГЛЕДА ТРУЛО ДО СРЖИ!
МАЛО ВИШЕ ЂЕМО СЕ
ЗАБАВИТИ ЊИХОВИМ
ПОРЕКЛОМ! ИСТО ВАЖИ
ЗА СЕНАТОРА! ПОМЕНУО
ЈЕ НЕКИ КЛУБ... КОЈИ?

СВАШТА МИ ПАДА НА
ПАМЕТ И ЗБОГ ОНЕ
ВИЗИТКАРТЕ КОЈУ МИ
ЈЕ ГУРНУО ПОД НОС...

ЈЕСТЕ ЛИ
СВЕСНИ ЧАСТИ
КОЈА ВАМ ЈЕ
УКАЗАНА,
ГЕНЕРАЛЕ?
ПРИЛИКЕ КОЈУ
СТЕ ДОБИЛИ?

ЈЕСТЕ ЛИ СПРЕМНИ
ДА ПЛАТИТЕ ЦЕНУ?

ДА,
СПРЕМАН
САМ!

НЕКА
БУДЕ!

ОНДА ЈЕ
ОВА КАРТА
ВАША...

...А ВАША
ДУША ЈЕ
МОЈА!

ШТА РАДИШ ОВАДЕ, СЛАТКИШУ? МИСЛИЛА САМ ДА НЕ МОЖЕШ ДА ДОЂЕШ ОВЕ НЕДЕЉЕ...

НЕ МОГУ НИГДЕ ДА НАЂЕМ СВОЈУ ТОРБУ... ДА ЈЕ НИСАМ ОВАДЕ ЗАБОРАВИО...

ЗАРАВО! ДОЛАЗИШ ЛИ ДА НАМ ПОМОГНЕШ ВЕЧЕРАС? ИМА ИХ ЈОШ ВИШЕ НЕГО ЈУЧЕ!

НЕ ДАНАС, МИНА! ИМАМ ДРУГЕ ОБАВЕЗЕ! ДА НИСТЕ НЕГДЕ ВИДЕЛИ ЈЕДНУ КОЖНУ ТОРБУ?

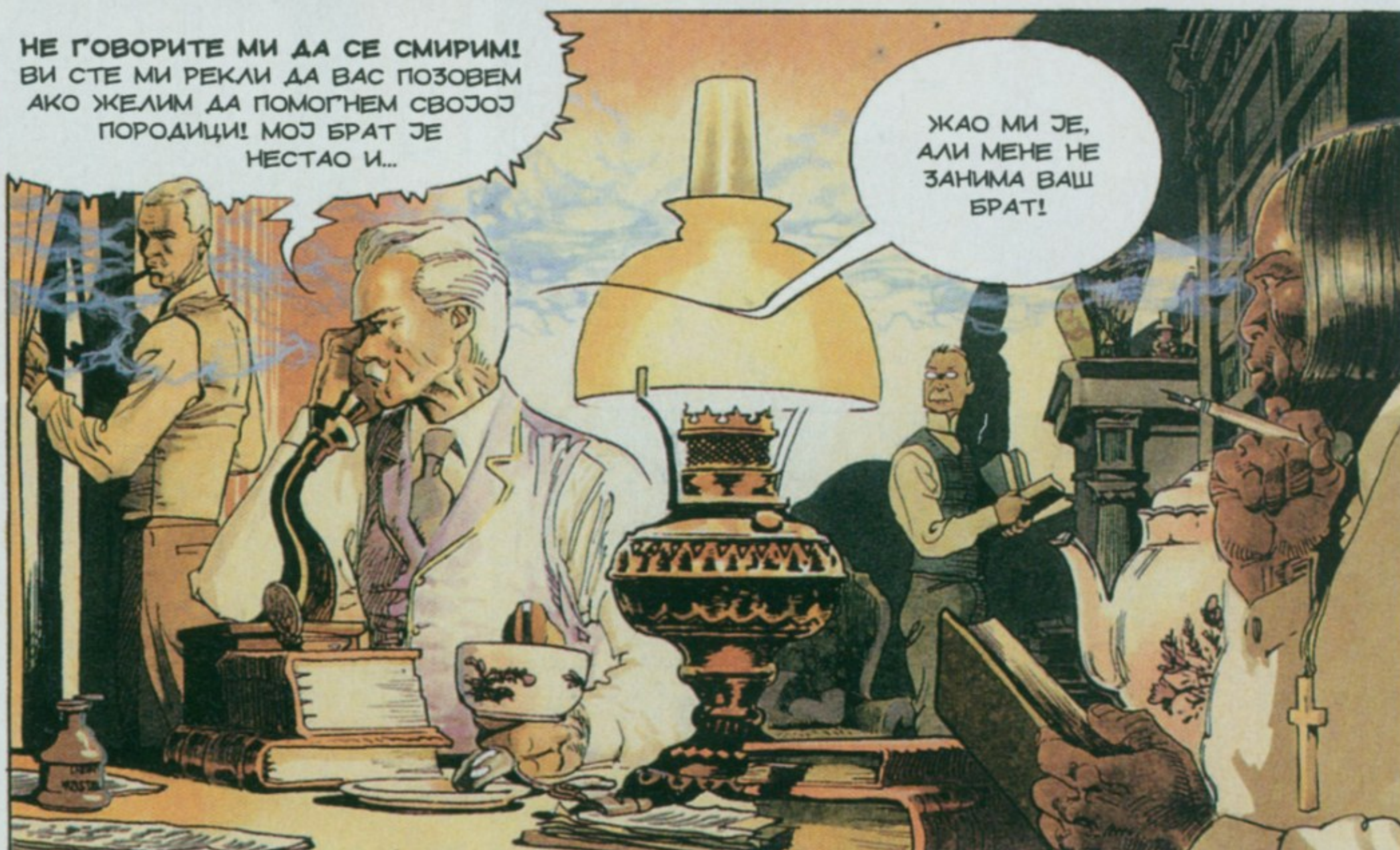

У РЕДУ... ДАКЕШ ОВО СВОЈОЈ
МАЈЦИ... А САД ЗАПАМТИ ДОБРО
ОНО ШТО ЋУ ТИ РЕКИ: НЕ СМЕШ
ОВАДЕ ДА ЈЕДЕШ ВЕЧЕРАС...

ГДЕ СТЕ
ОНО РЕКЛИ
ДА ВАШ
БРАТ РАДИ?

„МИЛОСРЂЕ БОЖИЈЕ ДЕЦЕ“!
МИСЛИМ ДА ЈЕ ТО НЕКАКВА
НАРОДНА КУХИЊА!
УСРЕД „ЂАВОЉЕ КУХИЊЕ“!
ТО УДРУЖЕЊЕ ЈЕ ОСНОВАО
ЈЕДАН ПОЛИТИЧКИ ПРОТИВНИК
МОГ ОЦА... МИЛТОН РОУЗ,
МИСЛИМ!

ДОБРО! САД
ЖЕЛИМ ДА
ПОГЛЕДАТЕ
ОКО СЕБЕ...

КОЛИКО ИМА
ПУШИОНИЦА
У „ЂАВОЉОЈ
КУХИЊИ“?

МИСЛИМ ДВЕ! ВОДЕ ИХ
ДВЕ СУПАРНИЧКЕ ТРИЈАДЕ...
АЛИ, ОН-ЛЕОНГ ПРИМА САМО
СТАЛНЕ МУШТЕРИЈЕ... ДА
САМ НА ВАШЕМ МЕСТУ,
ПРОБАО БИХ ОНУ КОЈУ
ДРЖЕ 14 К, БОУЕРИ
РОУД 22...

!!! КАКО ВИ
ТО ЗНАТЕ?

ТРЕБАЛО БИ ДА
ПРИМЕТИТЕ ВИСОКОГ
РИЂОКОСОГ ЛУДЕСКАРУ
С БРКОВИМА И НИСКОГ
БУЏМАСТОГ МЛАДИКА!
ДАЈТЕ ИМ СПИСАК!

НЕ ДОЛАЗИ
У ОБЗИР! НЕ
ПРЕ НЕГО
ШТО ВИДИМ
БРАТА!

ДАЈТЕ ИМ
СПИСАК!
И РЕЦИТЕ ИМ
ДА ВАС ОДМАХ
ОДВЕДУ У
БОУЕРИ РОУД
22... КАЖИТЕ
ИМ ДА ВАС
ЈЕ ПОСЛАО
МОРТОН... НАКН
КЕМО СЕ ТАМО!

ЕВО ВЕЗЕ! СВИ СУ
ЧЛАНОВИ КЛУБА
„СТОЛЕКЕ“!

КЛУБА
„СТОЛЕКЕ“?

ЧУО СИ,
РИЧАРДЕ?

НАРАВНО... МИСЛИО САМ ДА СУ СЕ РАЗИШЛИ!
ТО ЈЕ БИЛО ТАЈНО УДРУЖЕЊЕ КОЈЕ ЈЕ
ОКУПАЛО ОКО СТОТИНУ НАЈУТИЦАЈНИЈИХ
ЉУДИ У ЗЕМЉИ... ИНДУСТРИЈАЛЦЕ,
ПОЛИТИЧАРЕ, СУДИЈЕ, НАУЧНИКЕ...

ПРЕ ДЕСЕТАК
ГОДИНА
ПРЕДЛОЖИЛИ СУ МИ
ДА СЕ УЧЛАНИМ...
АЛИ, ЧУО САМ РАЗНЕ
ГЛАСИНЕ О ЊИМА...
РАДИЛО СЕ О
ТРГОВАЊУ
УТИЦАЈИМА, ПА ЧАК
И О ШУРОВАЊУ
С КРИМИНАЛЦИМА!

ОДБИО
САМ
ПОНУДУ,
ЗНАШ МЕ!

НАРАВНО, РИЧАРДЕ!
РАЗГОВАРАЈЕМО О ТОМЕ КАД
СЕ ВРАТИМ... У МЕЂУВРЕМЕНУ,
ОДМАХ ПОШАЉИ ЉУДЕ ДА
ЗАШТИТЕ ЧОВЕКА ПО ИМЕНУ
МИЛТОН РОУЗ!

МИЛТОН?
ОТКУД СТАРИ
МИЛТОН У
СВЕМУ
ОВОМЕ?

СЕТИ СЕ
ДОСНОВИХ РЕЧИ:
„РУЖА ЋЕ ПАСТИ“!
ТО НИЈЕ БИЛА
МЕТАФОРА! ЊЕГА
ЈЕ ЦИЉАО, ЊЕГА
И ЊЕГОВО
УДРУЖЕЊЕ!

MAHRI

LEGO

NOVO!

KOLIKO SI HRABAR?
 Pridruži se elitnoj grupi Toa Mahni u njenoj, dosad najopasnijoj, misiji. Duboko ispod nivoa mora, u svetu vanzemaljiaca koji naseljavaju divlja čudovišta, moraš da pronadeš izgublenu Masku Života, pre nego što ti nestane kiseonika. Udahni duboko i testiraj svoju hrabrost!

MPC Holding Kozmolina, generalni distributer Lego programa za Srbiju i Crnu Goru

118665

Konkurs za najbolju fotografiju na temu

Svetlost i senke

Fotografija: Nenad Dedović - Njuška

EPSON®
 EXCEED YOUR VISION

REFOTO
 Časopis za kulturu fotografije

BSProcessor
 Zajedno možemo mnogo.

UČESTVUJTE U NAGRADNOM KONKURSU „SVETLOST I SENKE“ KOJI ORGANIZUJU EPSON I ČASOPIS REFOTO, UZ PODRŠKU KOMPANIJE BS PROCESOR.

Za autore tri najbolje fotografije pripremili smo vredne nagrade: **I NAGRADA - EPSON ŠTAMPAČ RX685; II NAGRADA - EPSON MULTIFUNKCIJSKI UREĐAJ DX4450; III NAGRADA - EPSON FOTO SKENER PERFECTION V100 PHOTO.** Izbor najboljih radova vršiće stručni žiri.

Konkurs je otvoren do **1. DECEMBRA 2007.** Najbolji radovi će biti adekvatno prezentovani javnosti, nakon zatvaranja konkursa. Više informacija o konkursu i propozicijama možete pronaći na: www.bsprocessor.com/fotokonkurs, a radove možete slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd.

Moraš da probaš!

MINAQUA
fructo

Pametni mehurići

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%. Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

ДВОСТРУКА ПОМИЦАЉКА

Наведене називе биљака помакните лево-десно како бисте у два усправним колонама добили називе два четинара ■

АРТИЧОКА
БАДЕМ
КОМОРАЧ
ПАПРАТ
ПАПРИКА
СЕКВОЈА
САЛАТА

КЛОКОЧИКА
МЕДУНИКА
СПОМЕНАК
АРПАЦИК
КИКИРИКИ
КЕСТЕН
МАСЛИНА

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													

Број црних поља означен је у загради на крају описа.

ВОДОРАВНО: 1. Женско име, Сретенка – Грчка глумица Ирена (1), 2. Град на северу Колумбије – Име виолинисте Феликса – Артур одмила (2), 3. Највећи континент – Пут поплочан каменом (1), 4. Назив слике – Ознака за тону (1), 5. Повећавати се – Символи индијанског племена (2), 6. Аутомобилска ознака за Краљево – Кончићи – Област у Палестини (3), 7. Народно мушко име – Предавање (1), 8. Упитна заменица – Име писца Диклића – Јужно воће, могорањ (2) ■

УСПРАВНО: 1. Време проведено у служби или на раду – Голет, карст (1), 2. Заштићено подручје (0), 3. Шантићева песма – Потврдна речца (1), 4. Ознака за темпо – Име репрезентативке у стрељаштву, Шекарић (2), 5. Растегљива гума (0), 6. Символ натријума – Легенда – Ознака за радијус (2), 7. Женски лик из српске народне књижевности – Антички град у Малој Азији (1), 8. Немачки филозоф Имануел – Нота солмизације (2), 9. Име и презиме француског сликара, аутора слике (0), 10. Прво слово – До тог тренутка (2), 11. Врста сира (0), 12. Аналогне рачунске машине (скр.) – Име певачице Николић (1), 13. Зауставити се – Земљишна мера (1) ■

ИСПУЊАЉКА

1					
2					
3					
4					
5					
6					

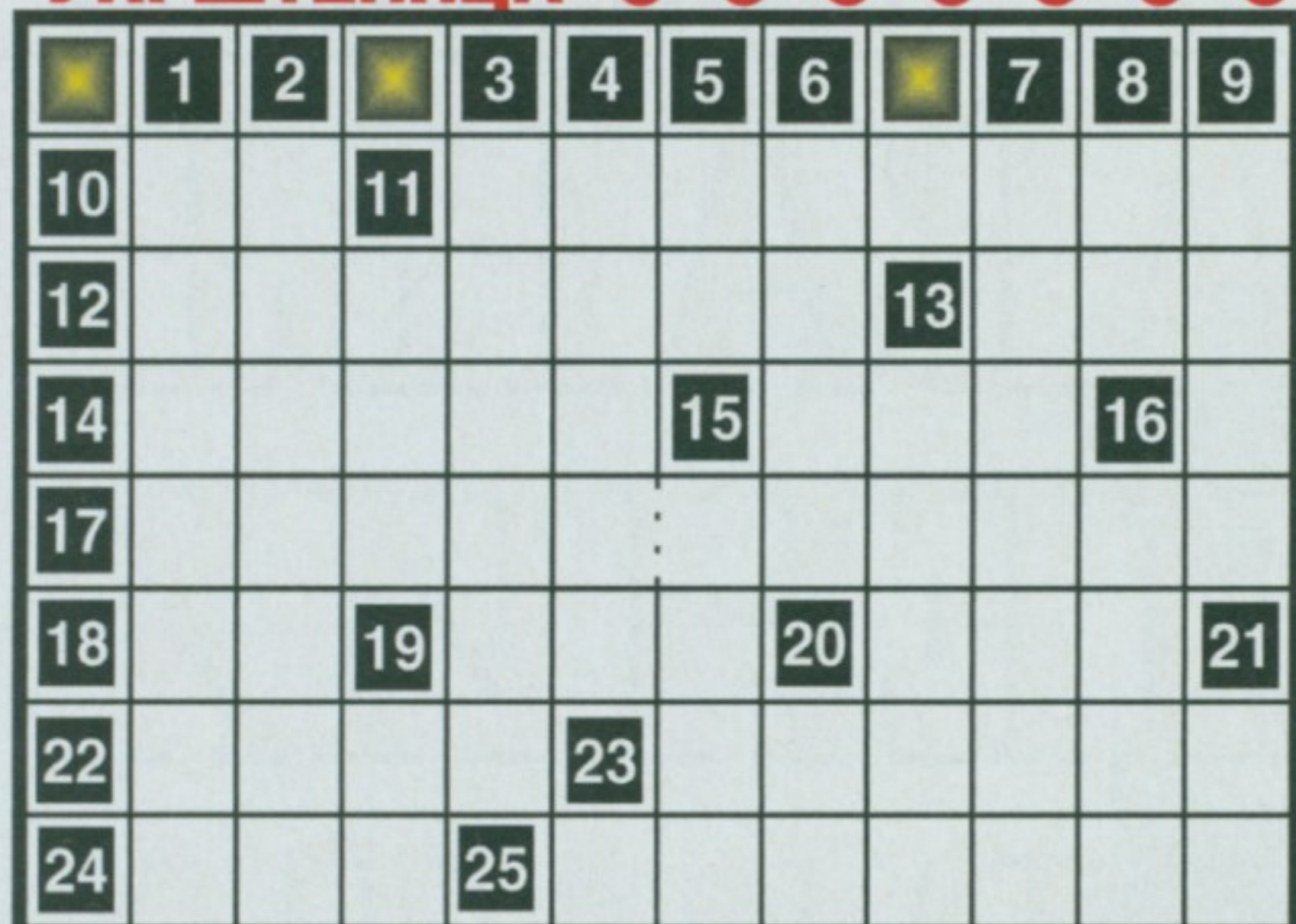
А, АР, ДА, ДИ, ДО, Е, И, КИ, ЛИ, НЕР, О, РО, СЕ, СТРА, ТРЕ, ТУ, У, ЧАР

Од наведених слогова склопите тражене речи и упишите их водоравно. У означеним пољима добићете називе два славна фудбалска клуба.

1. Најближа сродница, 2. Спортски учитељ, 3. Старогрчка покрајина, 4. Име диригента Тосканинија, 5. Рибар који лови удицом, 6. Јапански борилачки спорт ■

УКРШТЕНИЦА

ВОДОРАВНО: 10. Два сугласника, 11. Покровни листић цвета, 12. Падеж за место, 13. Шанац, 14. Тежак метал, 15. Попут нечега, 17. Америчка глумица са слике која је недавно добила звезду на Булевару славних, 18. Име певача и глумца Монтана, 19. Бразилски велеград, 20. Ветеринарски (скр.), 22. Сета, 23. Окрајак хлеба, 24. Име глумице Лупино, 25. Ставити на скровито место ■

УСПРАВНО: 1. Поломити, 2. Град у коме је Булевар славних са 2345 звезда познатих уметника, 3. Урота, 4. Корално острво, 5. Име глумца Марвина, 6. Женско име, Иванка одмила, 7. Ратни плен као знак победе (мн.), 8. Први и четврти самогласник, 9. Неправилност у раду механизма, 11. Погодак у спорту с лоптом, 13. Салата од укуваних паприка, 15. Врста сисара који живи у мору, 16. Држава (фр.), 19. Символ галијума, 20. Рукометни клуб (скр.), 21. 27. и 10. слово азбуке ■

АНАГРАМ

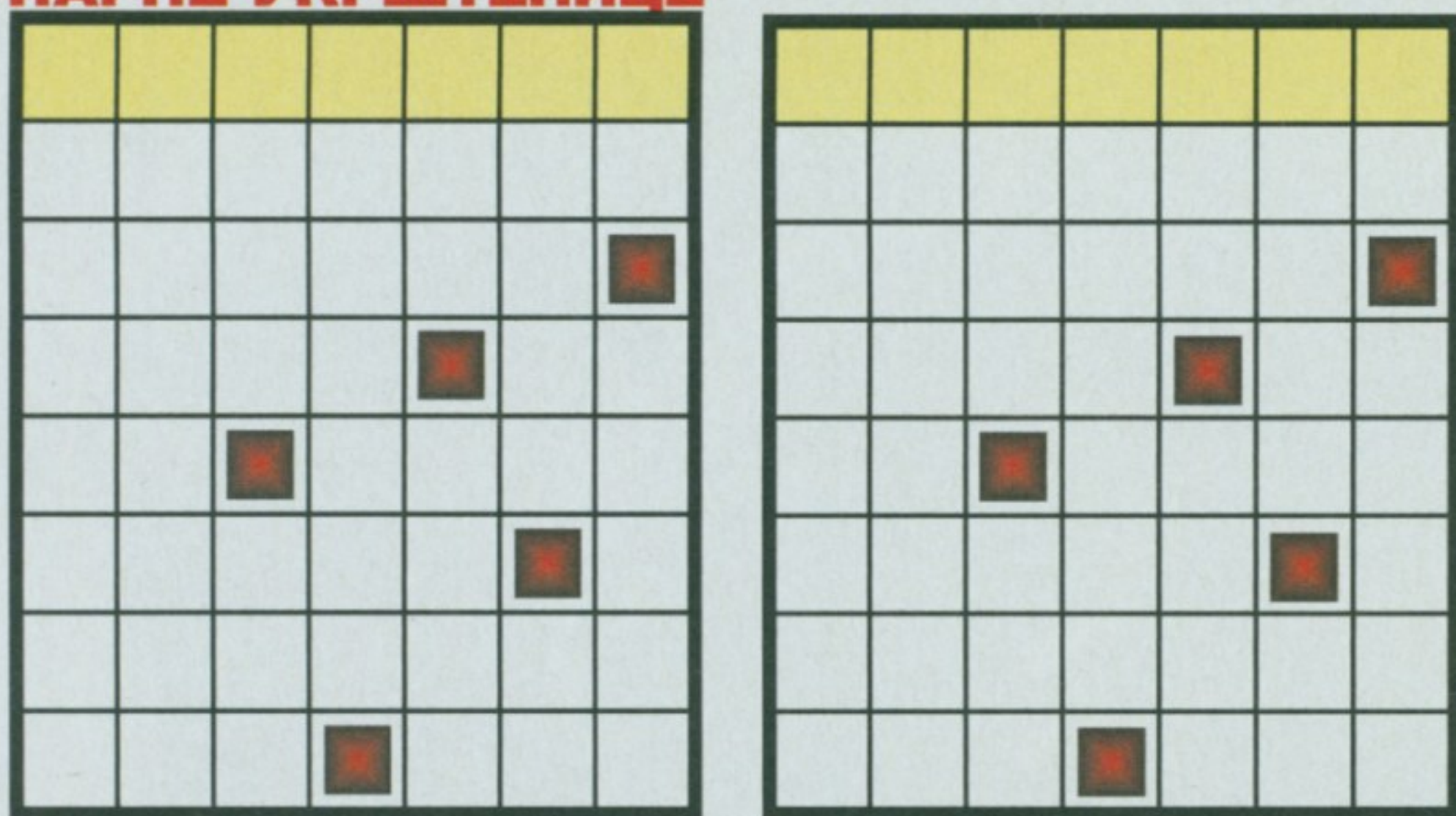
ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!

Који је седмословни појам по „енигматској логици” уљез у овој групи? ■

ДРАГАНА
МАЛИГАН
ОКИНАВА
ОРИГАНО
РОМАНСА
САБИРАК
ТИРАНИН

ПАРНЕ УКРШТЕНИЦЕ

Азбучни попис појмова односи се на обе укрштенице. Комбиновањем одредите у коју се мрежу уписују задате речи. У првим водоравним редовима добићете називе главних градова две државе у Латинској Америци.

АГ, АД, АКАНТ, АКИНО, АМ, АМА, АМАЛГАМИ, АМЕРИКА, АПАТРИД, АПОТЕКАР, АРИСТОН, АРТ, АТАЛЕНТ, ВИОЛА, ГРК, ДАНОН, ДОРА, ЕДАМ, ЕМАНАТИ, ИСТ, ИТАЛ, ЈАК, КАСКАДЕР, КИР, КЛАС, ЛС, МАМИПАРА, МОНАКО, НАНА, НАТ, НП, ОНАЈ, ПЕ, ПОВИК, РАСТРАЛ, РЕТА, РИТ, СА, САТИРА, СМОЛА, ТА, ТОТО ■

Решења на страни **65**

РАТНЕ ИГРЕ ЗА БОРСКИ БАКАР

ОТКЉУЧАВАЊЕ ГВОЗДЕНИХ ВРАТА

Настанак пука Бранденбург има дугу предисторију.

Теодор Готлиб фон Хипел, који је током Првог светског рата служио под командом пуковника Паула Емила фон Летов-Форбека у Танзанији (тада немачкој колонији), био је задивљен ратовањем свог старешине. Летов-Форбек располагао је малим бројем регуларних немачких војника, а већину трупа чинили су локални тамнопути регрути, такозвани аскери. Суочен с нападима из британске Јужне Африке, Кеније и Родезије, белгијског Конга, те португалског Мозамбика, немачки пуковник пре-

официра са сјајним познавањем локалних прилика, обичаја и терена, био је да усклади акције Фејсала (будућег краља Ирака) и Абдулаха (будућег краља Јордана), иначе синова шерифа од Меке, с акцијама и интересима британске војске. Лоренс је реорганизовао Арапску армију и, уз помоћ локалних побуњеника с Ауба ибн Таијем на челу, водио успешну герилску борбу против Турака.

Хипел се после рата залагао да се на основу ових искустава створе „командо“ одреди који би деловали у непријатељској позадини, служећи се начинима партизанског ратовања. Командо је био термин португал-

не 800 (према седишту штаба, познатији као батаљон Бранденбург).

Јединица се у операцијама до пролећа 1941. показала веома успешном. Користећи противничке униформе или цивилну одећу, знање језика, обичаја, правила и културе непријатеља, изузетно обучен у свим видовима диверзантских делатности и припремљен за партизански начин ратовања, Бранденбург је дао непроцењив допринос немачким победама у Холандији, Белгији и Француској. Сматрао се најелитнијом јединицом нацистичке Немачке, што га је чинило извором љубоморе и ривалства између Аб-

„обезбеђење и заштита Гвоздених врата од монитора и пловених мина на Дунаву“. Два дана касније и командант 2. немачке армије генерал-потпуковник Максимилијан фон Вајс нагласио је да „отварање саобраћаја Дунавом у што краћем року има војно-привредни значај“ и да ће „за поправку полазних положаја, а пре почетка напада 2. армије, бити предузети посебни подухвати“. За посебне подухвате биле су предвиђене јединице пука Бранденбург и посебно успостављене Фирцаубер групе.

Пошто је главни напад 2. армије био предвиђен тек за 12. април, командант је желео да

Једна од најчувенијих специјалних јединица у Другом светском рату био је немачки пук Бранденбург. Борио се на свим фронтovima Европe, а ми смо га зајамњили највише по томе што су његови специјалци учествовали у операцији Коњићев скок, односно десанту на Дрвар, 25. маја 1944. године. Но, треба знати да су управо војници овог пука први преишли југословенске границе и иако иренели пламен рата на наше просторе

Реморкер „Ваикају“

шао је на герилски начин ратовања, успешно пружајући отпор и стално вршећи препаде на непријатељска упоришта. Тако је успео да се одржи све до 1918. године. На крају рата није капитулирао него је са савезничким трупама склопио споразум о часном повратку у Немачку, и то под оружјем.

Други Хипелов идол био је Томас Едвард, фамозни Лоренс од Арабије.

Лоренс је од 1910. до 1914. године водио археолошку експедицију у Сирији и Месопотамији. Након почетка рата, као добар познавалац терена, у Лондону је задужен за израду карата арапског региона. Када је шериф од Меке, Хусеин бин Али, 1916. године покренуо устанак против турске власти, шеф британске Иностране секције тајне службе (касније познатије као Тајна обавештајна служба SIS или MI6), комодор сер Мансфелд Каминг (Мистер С), послао је капетана Лоренса у Каиро. Главни задатак

ског порекла за неконвенционалне, специјалне јединице, који ће касније преузети Бури и Британци. Но, Немци га никада нису усвојили јер је истовремено значајно и команду у буквалном смислу, па су сматрали да би то стварало забуну. Осим тога, конзервативни кругови одбијали су сваку идеју о неконвенционалном рату.

Хитлерова наредба

Хипел је наишао на разумевање тек кад је интелигентни и предузимљиви адмирал Вилхелм Канарис стао на чело војнообавештајне службе Абвер. Он је упослио Хипела, а заврбовао је и официре копнене војске са сличним идејама – генерала Фон Видлебена, те генералштабног пуковника Ервина фон Лахузена. Током 1938. године потпуно је реорганизовао службу и створио чувено Друго одељење, задужено за саботаже и акције у позадини непријатеља.

Тако су се створили услови да се 15. децембра 1939. године оснује Наставни инжењеријски батаљон посебне наме-

вера, Вермахта и оружаних формација SS-а.

Током немачких припрема за Подухват 25 и операцију Марита (напад на Југославију и Грчку), истакнути су неки стратешки важни задаци који су могли да се изврше само уз помоћ специјалних трупа. Најважније је било сачувати комуникације и важне објекте (мостове, тунеле) на северној и југоисточној граници Југославије, затим железничке комуникације Београд–Ниш–Софија и Београд–Скопље–Солун–Атина, везу Дунавом, те борски рударски басен као непроцењив потенцијал сировина за војну индустрију.

У Директиви бр. 25 од 27. марта 1941. године, коју је потписао лично Хитлер, наглашено је да су „брзо отварање саобраћаја на Дунаву и заузимање Борског рудника бакра важни из разлога војне привреде“.

Командант 12. армије фелдмаршал Вилхелм Лист издао је 2. априла заповест према којој је један од задатака немачке војне мисије Турн-Северин био

започне с ограниченим дејствима одмах по званичном избијању рата (6. априла у 5.20 часова), како би заузео што боље положаје за одлучујући удар.

У области дејстава 2. армије прва акција требало је да буде усмерена на освајање Сипског канала. Суштина овог подухвата била је да се осигура веза Немачка (Аустрија) – Мађарска – Румунија – Бугарска – Црно море и обезбеди стално допремање нафте из Румуније у Немачку. Како су румунске нафтне компаније углавном биле под управом Британаца (највеће предузеће „Астра Романа“ била је део концерна „Шел“), 3. одељење Абвера још 11. децембра 1939. године упутило је у Букурешт групу припадника Бранденбурга са задатком да спречавају британске саботаже на пошлицама намењеним Немачкој и да транспорте прате од Плоештија до крајњих станица. Јануара 1940. године официр ове специјалне јединице др Дрегслер закључио је уговор с румунском тајном

Сипски канал, реморкер и брод – сцена за ратну причу с почетка сукоба на нашем тлу.

службом Сигуранца о заједничкој сарадњи на заштити нафтоносних постројења и превоза. У Румунију је 23. новембра 1940. године, у својству немачке војне мисије, односно „инструктора“, стигла 13. моторизована дивизија с генералом Ериком Хансеном на челу. Кад је 23. новембра Румунија и званично приступила Тројном пакту, из Немачке су пристигле и 6. 7. и 8. дивизија, 1. оклопна дивизија и једна мешовита бригада.

Локомотивом уз реку

Из припрема за напад на Југославију уочљив је значај који су Немци придавали борском руднику. Ово је сасвим разумљиво јер је бакар у рату био један од драгоцених стратешких метала, коме је придаван значај колико и румунској нафти. Још једна од сличности огледала се у томе што су борским рудницама управљали Французи, па су се Немци плашили да ће након окупације Југославије постројења преузети или уништити британска тајна служба.

С друге стране, логична је и немачка брига за Сипски канал. Дунав је био једна од најважнијих међународних саобраћајница коју су користили и Немци. Ово је био најкраћи и најјефтинији начин превоза румунске нафте и борског бакра за потребе немачке војске и индустрије.

Међутим, све до краја 19. века Ђердапска клисура, позната по опасним подводним стенама и брзацима, знатно је отежава-

ла и успоравала пловидбу реком. У жељи да повећа пропусну моћ и пловидбу учини безбеднијом, угарска техничка комисија је од 1889. до 1900. године уредила ђердапски део. У речном кориту ископано је седам канала укупне дужине 16,9 километара. Тада је изграђен и најважнији регулациони објекат – Сипски канал. Свечаном пуштању у рад, 27. септембра 1896. године, присуствовали су аустроугарски цар Фрањо Јосиф, румунски краљ Карол и српски краљ Александар Обреновић.

Сипски канал је од речног корита био одвојен северним насипом, док је јужни био саставни део десне обале узводно од села Сипа. Био је дуг 2133 метра, широк 73 метра, највеће дубине до 3,9 метара. Због брзе матице, која је на северо-западном делу достигала пет метара у секунди, при узводној пловидби морала је да се уведе и помоћна вуча. Зато је тадашњи администратор ђердапског дела, Угарска, у бродоградилу „Данубиус Шенишен-Хартман“, изградила реморкер „Вашкапу“ („Гвоздена врата“), који је у коришћење пуштен 2. новембра 1899. године. „Вашкапу“ се кретао навијањем челичног кабла (дужине 2 km и пречника 33,5 mm), положеног на дно реке, који су окретале две парне машине.

У првим данима рата 1914. године, српска војска запленила је брод и спровела га на Доњи Дунав, а касније и у Црно море. Тако је Сипски канал, без помоћне вуче, био ван употребе, што је довело до великих за-

стоја у саобраћају. Да би се то превазишло, немачка Транспортна команда је 1916. године приступила постављању локомотивске вуче. Тада је на обалном насипу изграђено 1800 метара колосека, као и постројења за локомотиве. Испомоћ бродовима пружале су три локомотиве, теглећи их помоћу челичне ужади. Приликом повлачења, 1918. године, Немци су минирали сва изграђена постројења. Управа поморства и речног саобраћаја Краљевине СХС тек 1928. године обновила је локомотивску вучу у обиму у коме су је поставили и Немци, а три године касније колосек је продужен за још 400 метара.

Витез с митраљезима

Пред почетак напада на Југославију, у Турн-Северину основана је немачка Војна мисија (Фелдпост 18500), директно задужена за заштиту пловидбе Дунавом кроз Ђердап, те за заузимање Сипског канала с постројењима на југословенском тлу. Одред за напад на Сипски канал (специјалну групу Ђердап) створио је инжењеријски пуковник Рихард Бацинг. У његов састав ушли су диверзантски вод Ерш морнаричке групе под командом капетана корвете Вајса, припадници „Луфтвафе“, једна инжењеријска група и борбена група од 54 војника из састава 5. и 7. чете Другог батаљона пука Бранденбург, привремено смештених у Оршави (укупно око 2000 војника и морнара).

И Ђенералштаб југословенске војске био је свестан знача-

ја пловидбе Дунавом а посебно Ђердапа, односно постројења у Сипском каналу. У јесен 1940. године донета је одлука да се у случају рата запречи пловидба Дравом, Тисом и Дунавом. Запречавање је препуштено командама Крајинске, Тимочке, Дунавске и Осјечке дивизијске области. Посаде су постављене у десет приобалних места, између којих и у Сипу. Пред почетак рата Сипски канал обезбеђивао је вод с два топа 80 mm „шкода“ М28 под командом потпоручника Боре Тодоровића и вод од четири противавионска митраљеза 15 mm „збројовка“ М1937, с резервним потпоручником Стеваном Марковићем на челу. Оба вода била су из састава 8. артиљеријског пука 8. крајинске дивизије 5. армије. За њихово обезбеђење додељене су две полукете (у суштини, једна чета под командом резервног потпоручника Чеде Михајловића) 74. пешадијског пука исте дивизије.

Сем тога, припремљен је уређај локомотивске вуче с локомотивама типа „декапод“ серије SHS 583 (произведена 1930. године у немачкој фабрици „Борсиг“) с два вагона напуњена цементом које је требало гурнути у реку и преко њих потопити два шлепа напуњена каменим блоковима. Овим обезбеђењем командовао је капетан I класе Станиша Михајловић. Команда речне флотиле у Текији поставила је команду Ђердапског сектора за запречавање коју је чинила Група за запречавање Сипског канала (за-

старели парни реморкер „Витез”, наоружан само с два митраљеза и лаким стрељачким оружјем саме посаде) с два бочно, по крми везана шлепа, натоварена камењем и припремљена за минирање (само са по 10 kg експлозива) и Група за запречавање канала Јуц у Ђердапу. Група за запречавање Сипског канала у стање пуне приправности стављена је 5. априла 1941. године.

Свесна значаја борских копова, врховна команда је непосредно подручје рудника заштитила другом четом 74. пешадијског пука и једном пољском батеријом 8. артиљеријског пука 8. крајинске дивизије.

За немачку команду највећа невоља била је како обезбедити довољан број људства из пука специјалне намене Бранденбург.

У време кад су започеле припреме за Подухват 25 и Марицу, 1. и 3. батаљон пука Бранденбург били су у јеку припрема за напад на СССР. Тако је

којој су само ретки успели да остану трезни. Тешко је рећи колико у овоме има истине, а колико жеље да се оправда потпуна неспремност наше војске за предстојећи напад.

Пијуцима по дну брода

Током општег славља у Кладову, немачки инжењерци припремили су десантне чамце и чекали сигнал за напад. Започео је по мрклом мраку, у 2 сата ујутро, 6. априла 1941. године. Изненађење по југословенске трупе било је потпуно: специјалци пука Бранденбург упали су у стан Чудновског, где су побили успаване офицере и прекинули телефонску и телеграфску везу између Сипа и Кладова. Један неопрезни пуцањ пробудио је војнике потпоручника Марковића. Из осматрачке станице истрчали су кроз врата окренута супротно од реке, тако да су, пуком срећом, избегли да буду покошени непријатељском ватром. Дежурни војници на положајима

је је реморкер „Витез” теглио по крми. У немогућности да даље маневрише, капетан реморкера поручник бојног брода Јосип Гргић, наредио је да се шлепови потопе пре времена, ван канала. Ову дужност обавили су крмари Аца Ристић и Крста Вељошевић, уз помоћ локалног „лоца” Бошка Југовића. Не губећи присебност и користећи матицу, утерали су шлепове у канал, затим упалили експлозив у унутрашњости шлепова и скочили у воду. Док су шлепови тонули, крмари и „лоц” испливали су на обалу. Немци су на њих отворили ватру и смртно погодили Ацу Ристића.

Реморкер је покушао да настави пловидбу. Међутим, због све јаче ватре, капетан је одлучио да и брод потопи ударом о обалу. Нажалост, због јаке ма-

тице, два покушаја безуспешно су завршена, само су оштећене погонске машине па је вода одвукла реморкер 5 километара низводно, до Давидоваца, а капетан Гргић је рањен у главу. Тек овде посада је пијуцима разбила дно и коначно потопила реморкер.

Ни покушај запречавања канала Јуц није успео, иако се Одред за запречавање налазио у Доњем Милановцу, свега 2,5 километара од улаза у канал. За то великим делом кривицу сноси командант реморкера „Куманово”, који је истовремено био и командант овог одреда. Офицер је после пријема обавештења неодлучно очекивао даљи развој ситуације. Посада је, коначно, одлучила да без команданта, самостално, спроведе задатак. Одред су у 5.30 часова, приликом испловљавања из Доњег Милановца, напали румунски реморкер „Гомош” и једна обална батерија, тако да је био присиљен да шлепове потопи пре времена, око 1300 метара од улаза у канал Јуц. Тако је пловидба реком ометена делимично, и то само при ниском водостају. Немачка команда копнене војске 6. априла известила је Врховну команду Вермахта како се „непријатељска (југословенска) обала у рејону Гвоздених врата код Оршове, након једног препада, налази чврсто у (немачким) рукама”.

Али, запоседање борских постројења ишло је много теже. Задатак да обезбеди рудник од минирања добила је некомплетна 5. чета 2. батаљона пука Бранденбург. Она је покушала да се пробије на југ, али је наишла на јаке одбрамбене линије Крајинске дивизије 5. армије. Тако се према Бору, с јужне стране, пробијала углавном 4. брдска дивизија из састава 1. оклопне групе. Дивизија је тек у ноћи између 12. и 13. априла доспела у Добро поље и тамо заробила команданта Крајинске дивизије дивизијског генерала Милоја Попадића. Незадовољан брзином акције, командант 2. армије Максимилијан фон Вајхс, 13. априла заповедио је да 1. оклопна група убрза обезбеђење индустријског рејона Бор. По подне 14. априла 4. брдска дивизија коначно се пробила у град, али је тамо затекла знатно оштећена индустријска постројења. Практично, ово је био једини задатак који 2. батаљон пука Бранденбург није успео да изврши ■

Бранко Бојановић

Припадник јединице и ознака с униформе

оперативно био употребљив само 2. батаљон капетана др Јакобија. Штаб батаљона налазио се у Бад-Феслау, део 5. чете поручника Пинкерта, 6. чета поручника Мајснера и 7. чета поручника Естервица налазиле су се у Румунији, а 8. чета, под командом Зигфрида Граберта, возом је пребачена у јужне Карпате, одакле је, у бугарским униформама, наставила пут до команди 1. и 2. оклопне групе и 18. корпуса.

Пуковник Рихард Бацинг је 54 војника пука Бранденбург из Оршове превукао преко пута постројења за помоћну локомотивску вучу (станица Сип). Сипски канал је на том месту био широк 73 метра а дубок (при најнижем водостају) 2,4 метра. Градоначелник Кладова Леонида Чудновски, иначе руски емигрант и немачки агент, 5. априла у кафани „Дубровник” приредио је забаву за све југословенске офицере обласних команди. Током вечери, већина официра наставила је провод у стану градоначелника, где им је, наводно, у пиће сипано успављујуће средство. Истовремено, подофицири јединица смештених у Кладову позвани су на једну свадбу, на

отворили су ватру из „збројовки”, али Немци су терен осветлили ракетама и тако су били лака мета. За кратко време припадници Бранденбурга заробили су целу заштитну пешадијску чету с митраљеским одељењем, артиљеријски вод 8. артиљеријског пука и неоштећено постројење за помоћну локомотивску вучу с вагонима намењеним потапању у реку.

Команда наше речне флотиле о десанту је извештена тек у 4.00 часова. Групи за запречавање Сипског канала, смештеној у Текији, требало је два сата да покрене бродску машину и заплови на пут дуг око једанаест километара. Групу је у висини Аде Кале напао један наоружани немачки брод, али југословенски морнари су отворили ватру из свих оружја и отерали нападача. Тада је с леве обале отворена артиљеријска и митраљеска ватра одреда немачке Војне мисије Турн-Северин. На самом улазу у Сипски канал граната је погодила битву и пресекла уже једног од два бочно привезана шлепа ко-

КАД ЈЕ ЧИСТОЋА БИЛА ЛУКСУЗ

ЛАВОР

Човек се вековима купао у реци, језеру или, у најбољем случају, у лавору. Свакодневно прање тела навика је савременог света, док је некада давно купање у кориту или потоку имало пре свега терапеутски циљ. Прва посуда која је личила на каду (као ова на илустрацији) била је постављена у микенској палати у Пилосу у 12. веку пре наше ере: израђена од глине, за под је била причвршћена водоотпорним малтером ■

КАДА

У античкој Грчкој (5–4. пре наше ере) купатило се састојало од неколико када од керамике постављених на под у нишама зидова. Углавном су их поседовале краљевске породице и најбогатији племићи, мада и неки надарени људи, на пример глумци који су забављали и краљеве и народ. Ове каде нису имале одвод, већ су се кантама и пуниле и празниле ■

БАЗЕН

За Римљане је купање било синоним за бању, где су се људи окупљали због одржавања личне хигијене, али и дружења, вежбања, забаве (попут Диоклецијанових и Каракалиних терми у Риму). Женама је приступ овим бањама био дозвољен само неколико часова дневно, па су се радије купале у малим кућним базенима које су себи могле да приуште богатије породице. Римљани су развили савршене системе довода и одвода воде, па су ова купатила била попут данашњих ■

КОРИТО

После распада Римског царства, одржавање хигијене и здравствена заштита Римљана полако су изашли из навике. Током средњег века људи су се купали у дрвеном кориту обложеном катраном или оловом па неком тканином, које је било ограђено балдахином или завесама. Људи су се тада купали веома ретко ■

Од купања у реци или језеру,
па преко лавора, каде,
до туша – дуго времена
било је потребно
да људи стекну свакодневне
хигијенске навике

ДРВЕНЕ КАЦЕ

У наредним вековима корита су улепшавана украсима од позлаћеног бакра или бронзе или су чак, мада много ређе, читава израђивана од ових метала. Крајем 18. века у употребу је ушла када од цинка која се с унутрашње стране облагала чаршавом за купање који би се после купања вадио и прао, тако да је ипак одржаван какав-такав ниво хигијене ■

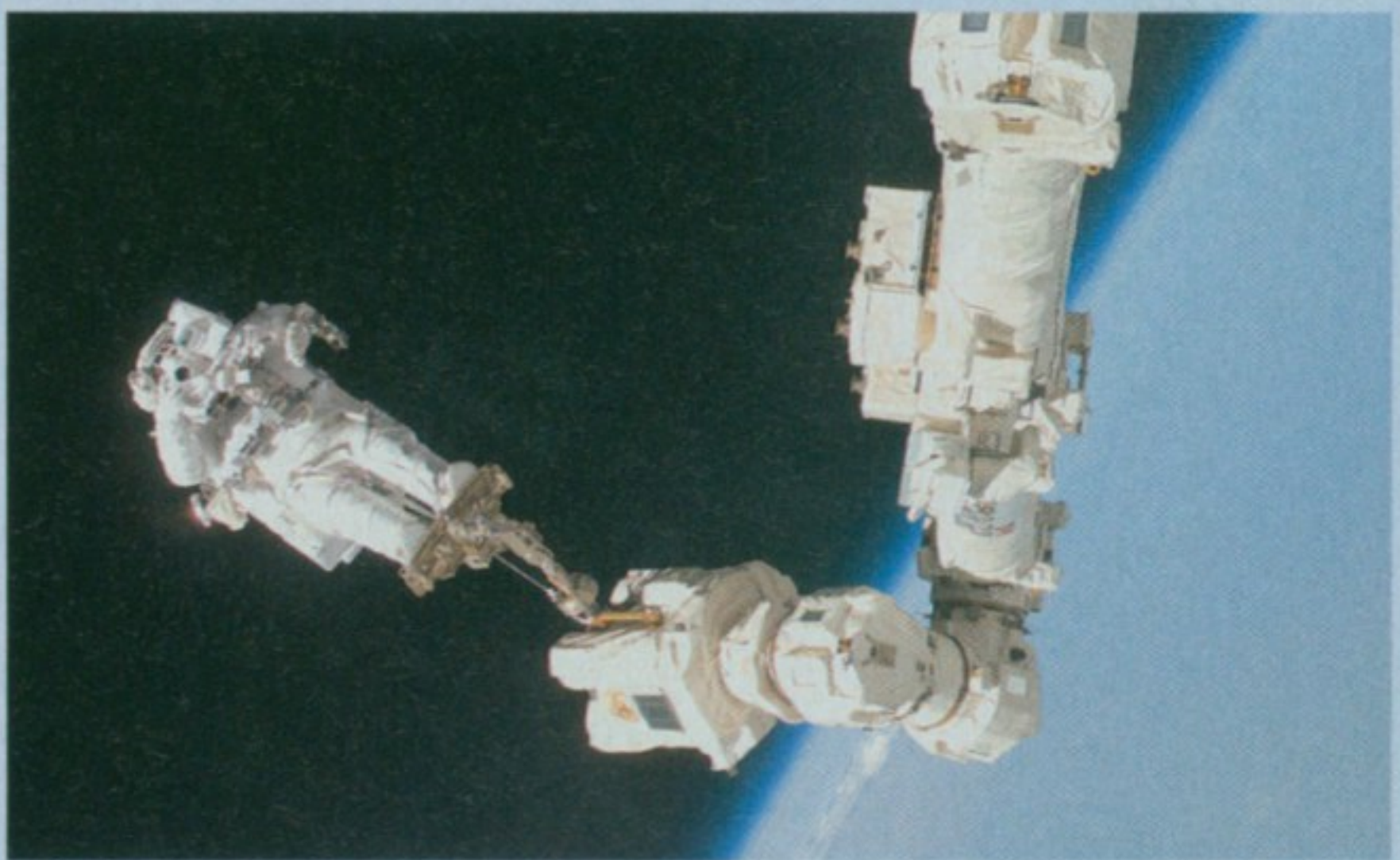
СЛАВИНЕ

Тек у 19. веку појавиле су се славине и водоводне цеви које су ишле кроз зидове, док су каде попримиле различите облике. На илустрацији је када из 1893. године направљена у Енглеској за богате људе. Изнад ње је туш, али то је друга прича, занимљива као и ова о кадама ■

Свет У БРОЈКАМА ЧАКЉА ЗА АСТРОНАУТЕ

- 9.000.000** путника превози се московским метроом сваког дана. То је најпрометнији метро на свету. Њујоршки метро превезе дневно 4,5 милиона људи, а лондонски нешто мање од три милиона ■
- 318 метара** дубина је најдубље рупе на Земљиној површини. Роботизовано возило недавно је испитало рупу испуњену водом на налазишту у Мексику ■
- 2.527.728** ДНК профила похрањено је у форензичкој бази британске полиције ■
- 33 часа, 33 минута и 33 секунде** трајао је најдужи тениски меч (у дублу), забележено је у Гинисовој књизи рекорда ■
- 1.609.000** километара од Земље очекивана је орбита свемирског телескопа „Џејмс Веб“ који ће бити лансиран 2013. године као наследник „Хабла“. Наса истражује да ли је изводљиво намештање неке врсте чакље на телескоп која би помогла роботима или астронаутима да се приземље приликом поправки или одржавања ■
- 30** центиметара је раздаљина коју може да прескочи обична бува дуга 2 милиметра ■
- 18 одраслих особа** успело је да се смести у циновски мехур од сапунице, што је светски рекорд ■
- 144.810** километара дужина је свих крвних судова у телу ■
- 30.000** различитих хемикалија, од којих су неке већ у свакодневној употреби, мораће да се провери због нових прописа Европске заједнице везаних за безбедност. Хемикалије су разноврсне – од мириса до средстава за гашење пожара ■
- 14 свемирских агенција** сложило се да у будућим истраживањима Месеца и Марса раде заједно. Међу потписницима необавезујућег уговора – одговора на огромне трошкове свемирских истраживања – су НАСА, европска ЕСА и кинеска ЦНСА. Договор ће помоћи да се одреде области у којима је могућа сарадња, да се непотребно не понављају исти поступци и да се уоче препреке које треба превазићи ■

ПОЗНАЈЕМ ТЕ ПО БРКОВИМА

Непредвидиви и ратоборни, моржеви углавном не подносе присуство човека, јер је он један од њихових ретких природних непријатеља. Ове наизглед треме и неспретне животиње изузетно су покретљиве и окретне у води која је за њих извор живота

ПАЦИФИЧКИ И АТЛАНТСКИ МОРЖ

Верује се да на нашој планети има око триста хиљада ових крупних сисара који се деле у две групе – пацифичке и атлантске моржеве. Лов на ове цинове, који је трајао од средине 18. па све до педесетих година прошлог века, претио је да их десеткује и доведе на ивицу истребљења. Људи су моржеве убијали због сала, дебеле коже, али највише због кљова које су нашле примену у традиционалној медицини и за израду уметничких предмета. Срећом да су ови бркати сисари стављени под заштиту, лов на моржеве је ограничен, па им се сада смеши знатно срећнија будућност. Примерци који су се нашли у оку камере снимљени су у националном парку на североистоку Гренланда, где живи око две хиљаде моржева ■

КЉОВЕ ЖИВОТА И СМРТИ

Обично дугачке четрдесетак центиметара, кљове имају и мужјаци и женке. Дуго се веровало да оне моржевима служе за копање морског дна, када крену у потрагу за храном. Тек накнадно откривена је њихова права намена: тим издуженим очњацима, који им служе за одбрану или борбу за превласт у групи, моржеви праве или проширују отворе у дебелим наслагама леда ако се дуго задрже испод површине воде и треба да удахну кисеоник.

Када дође време парења, одрасли мужјаци улазе у суров окршај због женки. Врло је важно изборити се и за део слободне територије на копну, где ће гајити младе.

Невероватном жестином мужјаци кидишу на супарника и моћним кљовама покушавају да га погоде тачно у врат или главу. Иако из борбе излазе крвави, ретко се догађа да неки морж страда, јер их је природа обдарила дебелим наслагама сала које су посебно нагомилане баш у пределу врата ■

САМО НАИЗГЛЕД ИСТИ

Тек ако их дуго посматра и упоређује, човек схвати да се моржеви ипак разликују.

Пре свега, по облику и дужини кљова. Још је већа разноликост бркова који их красе. Те велике, провидне чекиње, намењене откривању хране, заиста им дају лични печат. Бркови су повијени напред и има их разних – гушћих и ређих, дугачких, уковрцаних, до оних сасвим кратких, па се чини као да је морж управо изашао од берберина и подшишао их ■

ВОДЕНЕ АКРОБАТЕ

На копну троми и лењи, моржеви су под водом праве акробате. Изузетно су окретни и брзи кад крену у потрагу за храном која се састоји готово искључиво од љускара, морских звезди и јежева због којих, ако треба, роне и веома дубоко. Иза очњака смештено је шеснаест зуба прилагођених дробљењу чврсте хране. Морж дневно поједе око седамдесет килограма што и није чудно кад се зна да је мужјак тежак и

више од једне тоне.

Овим циновима мало ко може да науди. На првом месту су, нажалост, људи. Као да зна да му је то љути непријатељ, ако се нађе очи у очи с човеком, морж је врло непредвидив и лако, чак и кад није изазван, може да крене у напад. Ове огромне сисаре може да савлада још само врста кита позната као орка и, али само кад је у питању мањи примерак, бели медвед. Међутим, ако до тога и дође, чешће се догађа да из окршаја медвед изађе као побеђени ■

УЖИВАЈУ У ДРУШТВУ

Моржеви су изузетно друштвене животиње и углавном живе у великим групама од неколико стотина до неколико хиљада примерака. Кад су на копну, често су приљубљени једни уз друге, као сардине. Младунци се попну на леђа одраслих, да их ови цинови случајно не би приклештили. А ако их, рецимо, узнемири звук авиона који прелеће, окупљени у гомилу појуре као стампедо и, испуштајући продорне звуке који се надалеко чују, траже спас у води. Моржеви се паре у пролеће, од априла до краја маја, и тај љубавни чин обављају у води. После петнаестак месеци женка на свет доноси само једно младунче тешко око седамдесет килограма. Иначе, способна је да се пари тек кад напуни више од пет година. У поређењу с мужјаком, дугачким до четири метра, женка је дугачка око два и по метра и знатно је лакша – око деветсто килограма. Научно име моржева гласи *Odobenidae*, дословно преведено – они којима ход (баино) омогућавају зуби (одос). Иако смо већ рекли чему им служе кљове, они их некада користе да би се лакше кретали ■

В. С.

— педесет три

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

БРАЗИЛ

РИО ДЕ ЖАНЕИРО

Колумбијац Алонзо Гомез направио је овај замак на плажи Копакабана у Рију уз помоћ неколицине деце коју је тако макар кратко време спасао злостављања у уличним бандама. Иначе, за ово вајарско дело било је потребно око сто канти песка ■

ИНДИЈА

ЛУКНОВ

Купус, карфиол, келераба, црна и бела ротква, патлиџан, кромпир, венци љутих папричица и још понеко нама непознато поврће – сложени у торањ – били су веома занимљив изложбени експонат на једном вашару у Лукнову, држава Утар Прадеш у Индији ■

ЕКО АУТОМОБИЛ ЗА ЛЕЊЕ ЉУДЕ

Зове се „тојота и-јунит”: реч је о аутомобилу који се, бачен на ђубре, у потпуности распада не остављајући никакве отпатке. Каросерија је направљена од једне врсте азијске конопље, а ради на биогориво добијено из шећерне трске. Предвиђен је за само једну особу, прилично је спор (може да иде 25 km/h), па је одличан за оне које мрзи да ходају. Да ли ће ово возило стварно бити прихваћено, тек ће се видети, али свакако иде у прилог општој кампањи за заштиту планете од загађења ■

НЕМАЧКА

У ЦАРСТВУ ЛЕГО КОЦКИЦА

САД

Бранденбуршка капија, Рајхстаг, Александерплац, али и џиновско Ајнштајново лице... Све то верно је направљено од пет милиона леги коцкица и изложено у Леголенд дискавери центру у Берлину, на Потсдамерплацу. Посетиоци уживају на 3500 квадратних метара површине где могу да виде све везано за ову омиљену играчку: од фабрике у којој се коцке производе, до места где могу да се играју и да их слажу до миле воље, преко изложбе огромних животиња, све до 4-D биоскопа где се може „постати“ коцкица из тог света пластике и

ИЗРАЕЛ

УМЕТНИЧКИ АПЕЛ – ПОГЛЕДАЈТЕ СЕ!

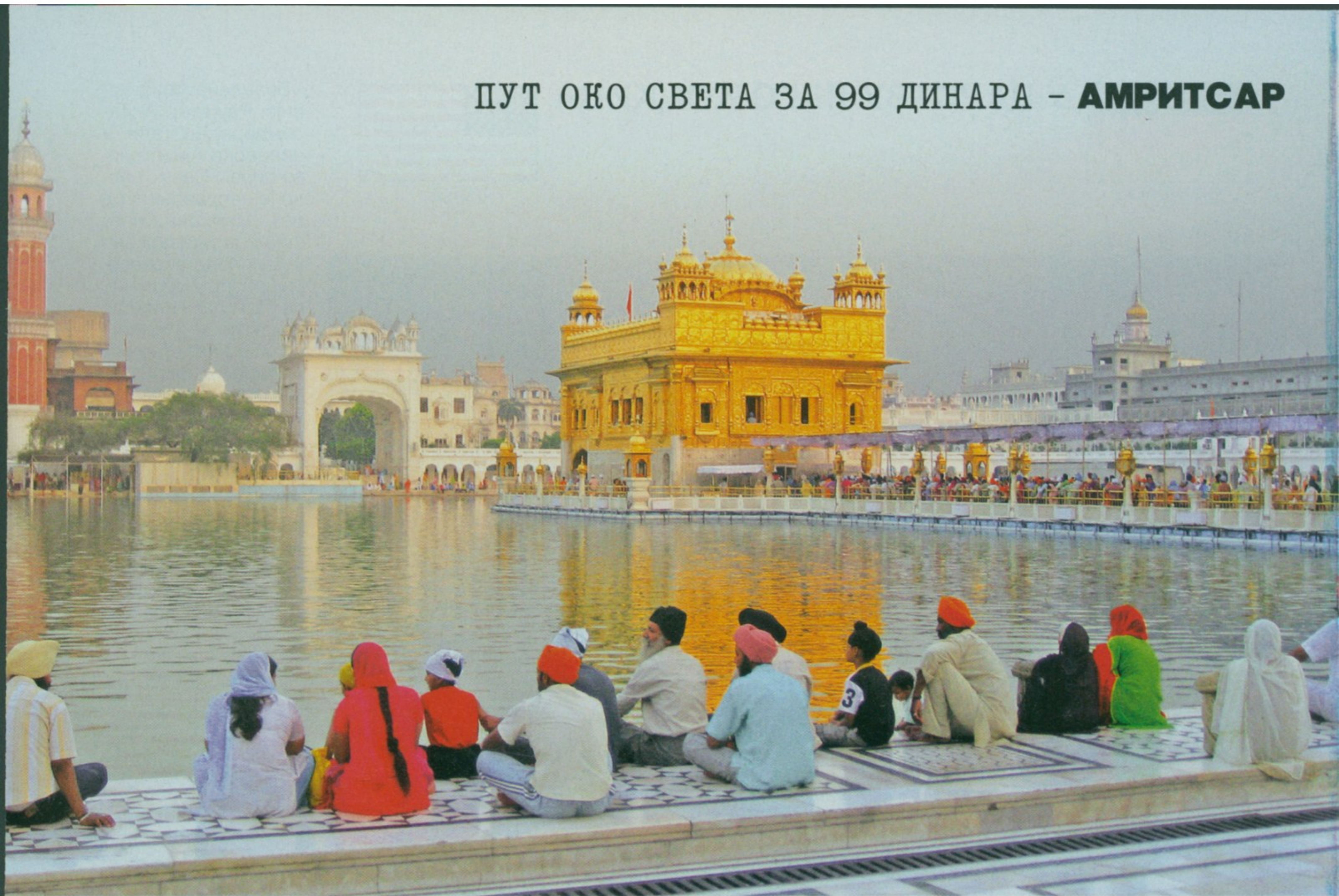
С обе стране новоизграђеног зида који дели Израел од палестинских подручја окачене су огромне фотографије (10 x 3 m) Израелаца и Палестинаца, верских званичника све три вере које у овим крајевима чувају своја света места: хришћанског свештеника, јеврејског рабина и муслиманског хоџе. То су готово иста лица, а снимила су их двојица Француза под

псеудонимима Ј. Р. и Марко, који су већ правили сличне изложбе у свету. Циљ је да се зарађени народи натерају да размисле колико су заправо слични: говоре готово исти језик и личе као браћа одгојена у различитим породицама. Упркос свему, они то не примећују, па су се уметници потрудили да им то покажу великим фотографијама ■

путовати захваљујући нарочитим ефектима.

С друге стране океана, Американца Нејтана Севаја зову „Пикасо леги коцкица“, јер су оне његова страст од најранијег детињства. Овај тридесеттворогодишњи адвокат напустио је канцеларијски посао и потпуно се посветио изради несвакидашњих дела које је почео да излаже: прва изложба одржана је у Филаделфији. Савајине скулптуре од коцкица најчешће су у природној величини: од црне мачке до читавих градова. Он их продаје по пет хиљада долара по комаду. Једно од последњих дела је глисер за који му је било потребно 150.000 коцкица и десет дана рада. (На слици видите два његова дела) ■

ЈЕЗЕРО БОЖАНСКОГ

Према мерилима Индије, земље с више од милијарду и сто милиона становника, Амритсар је омањи град. Насељава га милион и сто хиљада житеља. Налази се на северозападу државе, врло близу границе с Пакистаном. Нимало леп, али изузетно значајан за народ Сика који броји око двадесет пет милиона људи. Предање каже да се на месту данашњег града простирала густа шума у средишту које се блистало језеро. Верује се да је Буда, посвећен дубокој медитацији, често боравио на његовим обалама.

Скоро две хиљаде година касније, језеро ће открити још један филозоф светац, гуру Нанак, оснивач вере Сика. Око учитеља окупљају се следбеници у све већем броју и постепено, кроз векове, ово место постаје највеће светилиште новог учења. Је-

педесет шест

зеро је проширено и уређено у време четвртог гуруа Рам Даса између 1574. и 1581. године, а његов наследник гуру Арјан (1581–1606) на средини језера уздиже храм Хари Мандир-Дарбар Сахиб, храм бога Двор-господара. Током 17. и 18. века светилиште је пљачкано и разарано много пута, све док 1767. Сики нису стекли завидну војну снагу, одбранили град, храм учинили безбедним и уједно најважнијим местом своје вере. Учећи да се бране, Сики су схватили да могу да нападају, те је крај 18. века почетак њихове

Један од стотинак чувара храма

превласти у северним и северозападним подручјима индијског потконтинента.

Сви смо ми једно

Но, ко су заправо Сики и како је настала њихова особена вера? Први учитељ – гуру, оснивач вере, био је Нанак (1469–1539).

Овај велики филозоф трудио се да свим људима пренесе поруку „Ек Онг Кар“ – „Сви смо ми једно“ – од једног творца свих створења. Настанак новог учења поклапа се с временом великих разарања и крвавих борби у Индији, изазваних секташтвом, фана-

тизмом, сукобима каста и вера. Сикизам није пришао ниједној вери, али их је све поштовао и од сваке примио понешто: исламско одбацивање идолопоклонства и дух братства који се противи крутом кастинском систему, као и идеје карме и поновних рађања из хинду учења. Прихватање једног Творца, неприкосновеног Бога, одговара исламу, али су верски обреди Сика остали врло блиски хинду религији која поштује на стотине божанстава...

Гуру Нанак објашњавао је сурову стварност историјског тренутка тиме што је Бог један, али су многи путеви до њега, а име му је Сат Нам – истина. Његови следбеници, чланови нижих каста, разочарани верници, хинду и муслимани, почињу да се називају сики – ученици. Нанак им је говорио да

треба да се поклоне само Богу, неопходно је поштовати гуре, јер су они светлост истине, они који живе у сталној свесној вези с божанством. Противио се празноверју, обредима, социјалним неједнакостима и неправди, певајући песме чије су речи бодриле душе слушаца. Ове песме су записане и чине основу светих текстова Сика, касније скупљених у књизи „Ади Грант“ или „Грант Сахиб“, „Прва књига“ или „Књига Господња“. Десети гуру Гобинд Синг (1675–1708) проповедао је идеал Сика као војника – свеца. Био је надарени писац, храбри ратник и извор божанске мудрости за следбенике. „Када сви други начини не успеју, тек онда је праведно уздићи мач“, говорио је. Њега сматрају гуруом који је иначе мирољубиво учење учинио много ратоборнијим. Вероватно су на то утицала историјска збивања. Сики су током прва три века постојања били изложени сталном уништавању у нападима хинду и муслиманских војски. Гуру Гобинд Синг био је творац

ПОКОЉ У БАШТИ ЏАНЛИАНВАЛА

За време демонстрација у Амритсару, 10 априла 1919. године, британска војска пуцала је у народ. Неколико људи је погинуло, а десетак демонстраната рањено. Индијски народ решио је да узврати. Упркос снажним апелима Махатме Гандија који је позивао на ненасилни отпор, запаљене су зграде градске Скупштине, банке и железничка станица. Неколико Европљана је убијено и немири су захватили читаву државу Пенџаб. Британци су увели полицијски час и забрану јавних окупљања.

Након три дана, 13. априла, на празник Сика, Баисаки, народ се ради прославе по обичају окупио у башти Џалианвала. Било их је између четири и пет хиљада. Око 14 часова група од деведесет наоружаних индо-британских војника ушла је у башту. Одред је требало да прате двоја оклопна кола наоружана митраљезима, али због уских улица старог гра-

да нису могла да прођу до баште. Без икаквог упозорења бригадни генерал Ђуер наредио је паљбу на ненаоружани народ која је трајала десетак минута: испаљено је више од 1600 оквира муниције. Кад је ватра престала, војска се повукла остављајући за собом мртве и рањене.

Службени британски извештај спомиње 379 жртава (337 одраслих, 41 дете и једна беба), те 200 рањених. Индијски извори тврде да је било више од 1000 мртвих и преко 2500 рањених. У телеграму претпостављенима, генерал Ђуер саопштио је да је био суочен с армијом револуционара и принуђен „да Пенџабу да моралну лекцију“. Његов претпостављени, гувернер Пенџаба О’Двајер, одобрио је његов поступак! Тек следеће године Ђуер је смењен, ражалован, затим и пензионисан. Умро је у Енглеској. О’Двајер је 13. марта 1940. године убијен у једном лондонском ресторану ■

калсе, духовног братства посвећеног чистоти мисли и делања. Да би следбенике стално упозоравао на

примљене дужности, прописано је да свако ко прихвати калсу мора носити такозваних пет К:

КАШ – несечену косу и браду коју им је подарио Бог, да би свој ум очували у стању потпуне свесно-

НЕКТАРА

Најважније свето место Сика својеврсна је повест о овом милионском народу, и данас умногоме тајанственом...

Велика трпезарија

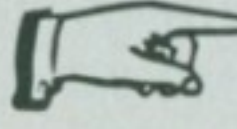
сти. Познати турбан Сика је симбол круне духа.

КАНГА – дрвени чешаљ којим се одржавају коса и брада, као симбол духовне чистоте.

КАТЧЕРА – посебно направљен памучни доњи веш, као симбол сексуалне чистоте.

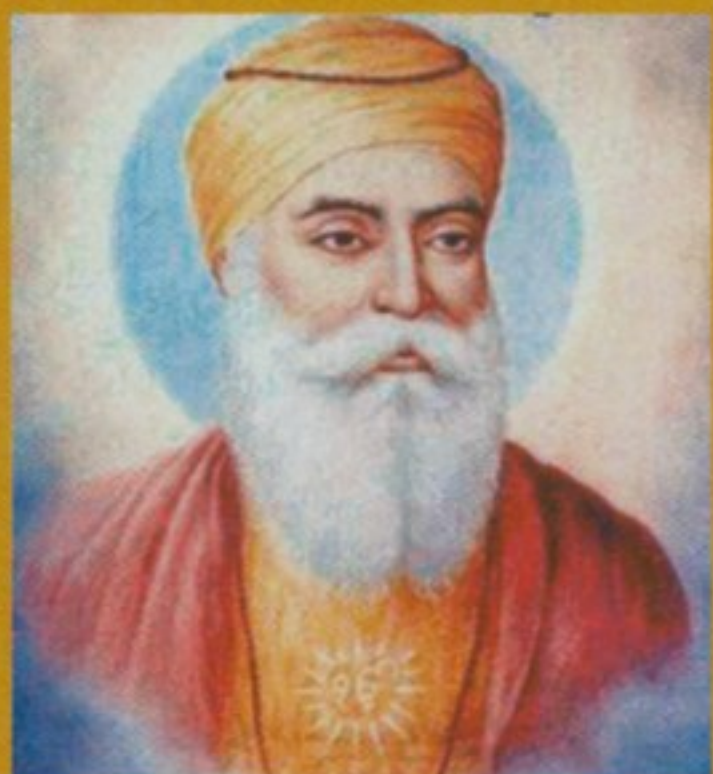
КАРА – челични круг, наруквица, као симбол сталне везе с истином.

КИРПАН – бодеж или мач, средство којим ће сваки калса бранити своје право на истину, а и право другог.

Сваки калса обавезује се на потпуно уздржавање од алкохола, дувана, црвеног меса, свих врста дрога као и ванбрачних сексуалних односа. Гобинд Синг мушким именима следбеника додаје реч Синг – лав, а женским Каур – принцеза, стварајући тако препознатљив идентитет Сика. За једна-
естог, вечног гуруа,

ГУРУ – УЧИТЕЉИ

Реч гуру кованица је настала од речи гу – мрак, незнање, и ру – светлост, сазнање. Листа првих десет учитеља сикизма изгледа овако:

Гуру Нанак
(1469–1539)

Гуру Анџад
(1539–1552)

Гуру Амар Дас
(1552–1574)

Гуру Рам Дас
(1574–1581)

Гуру Арђан
(1581–1606)

Гуру Харгобинд
(1606–1644)

Гуру Хар Раи
(1644–1661)

Гуру Хар Кришан
(1661–1664)

Гуру Теђ
Бахадур
(1665–1675)

Гуру Гобинд Синг
(1675–1708)

Сва имена прилагођена су српском писму и изговору, а године означавају раздобље њиховог духовног вођства ■

он ће прогласити свету књигу „Сири гуру“ „Грант Сахиб“. То је збирка духовних текстова оних који су искусили истину. Од смрти Гобинд Синга за Сике је књига отелотворење учитеља.

Тродневно гостопримство

Ова књига чува се у преплепом храму с почетка приче. Током владавине махараџе Ранђит Синга (1780–1839) храм је украшен мермерним плочама и скулптурама. Године 1803. владар је читав горњи део грађевине богато пресвукао златом. Од тог времена светилиште ће бити познато као Златни храм Сика. Грађен је као спој хинду и исламске архитектуре, као симбол баштине и склада. Сматра се да је управо овде рођен независни стил градње Сика. Сри Хари Мандир Сахиб има квадратну основу, за неупућеног посетиоца изненађујуће малу. Са сваке стране храма постоје врата, као симбол Аврамовог шатора отвореног сваком путнику намернику. Највећу светињу Сика може да посети свако, без

обзира на боју коже, веру и друге различитости. Треба само да поштује основна правила понашања. Сви, без разлике, морају на улазу да прекрију главу, изују обућу и оперу стопала. Забрањено је да се уноси било каква

храна или пиће и цигарете које су за Сике велики грех. Они који огладне или пожеље да дуже остану на овом дивном месту, биће угошћени у огромној трпезарији и добиће смештај у коначима близу храма. Сам поглед на

кухиње у којима се у циновским казанима спрема дневно око 350.000 оброка изазива страхопоштовање. Код Сика ипак не може да се остане вечито. „Треба уступити места другима“, смешка се и каже брадати чувар храма. Највише три дана, такво је неписано правило, као у нашој пословици.

На првом спрату светилишта, на платформи богато украшеној драгим камењем, чува се света књига Сика, „једанаести, вечни гуру“. Од раног јутра до касне вечери текстови из књиге рецитију се и певају уз пратњу древних индијских инструмената. Ова очаравајућа песма која тихо и опојно бруји околином, често доводи у стање благог трансa и тера на медитацију многобројне поклонице који обилазе ово место, без обзира на њихову верску припадност. Верује се, такође, да ће купање у светом језеру донети здравље и младост телу и чистоћу души. Иначе, амрит значи – нектар, сар – језеро. Амритсар је име језера, храмовног комплекса, али и града израслог око њих ■

Небојша Јојић

ОПЕРАЦИЈА „ПЛАВА ЗВЕЗДА“

Почетком осамдесетих година прошлог века дошло је до јачања радикалног крила Сика које је водио Биндранвали Синг. Окружен групом младих, образованих фанатика Биндранвали је тражио већа права за заједницу Сика, а 1983. године чак и независност државе Пенџаб. Одговор премијера Индије Ганди био је жесток. Почетком следеће године у операцију „Плава звезда“ у Амритсар упућене су војне јединице. Њихов задатак био је да у Златном храму похapse вође и разбију покрет сепаратиста. У сукобу је погинуло око хиљаду људи, међу њима и Биндранвали Синг, а свети храм Сика озбиљно је оштећен. Освета је убрзо стигла. Индира Ганди убијена је 31. октобра исте године. Атентатори су били двојица Сика из њене телесне гарде. Храм је обновљен о трошку индијске владе неколико година касније... ■

НАСИНИ КЛИКЕРИ

Будући астронаути не треба да брину само због радијације Сунчевог буктања. Они који би живели и радили у бази на Месецу коју Наса намерава да направи до 2020. године, били би изложени и опасности од метеорита.

Јер, када метеорит удари у површину Месеца, направи мали кратер и одбаци прашину и парчиће широм

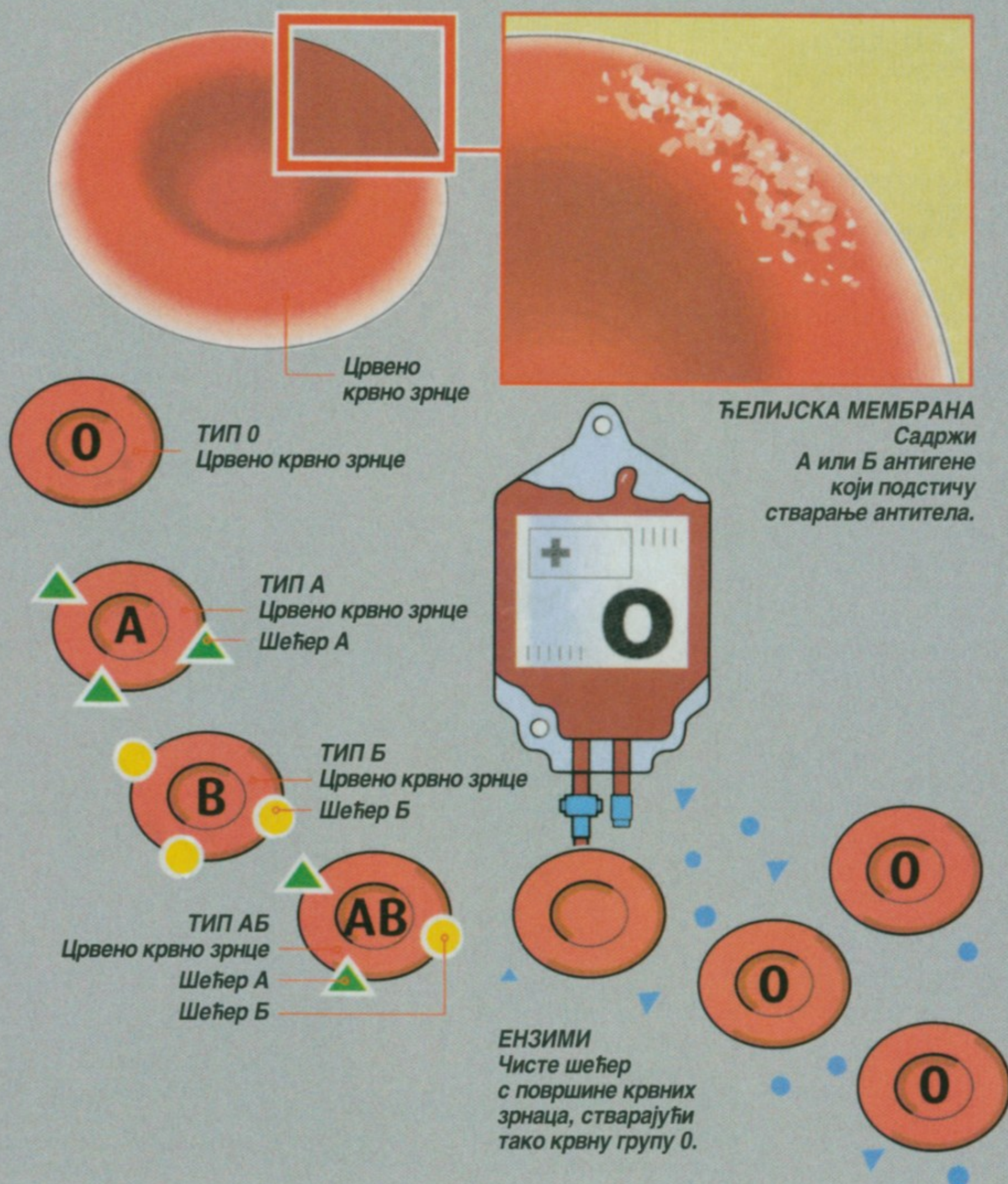
Земљиног пратиоца. „Опиљци и све што се разлети од удара може да превали стотине километара”, објашњава Бил Кук из Насиног центра за свемирске летове. Месец нема атмосферу која би успорила опилке, и они заспу све што им се нађе на путу. Прорачуни показују да удар метеорита о Месец величине фудбалског игралишта, брзином од 27 километара у секунди, производи експлозију као 70 килограма ТНТ експлозива. Кукови осматрачки телескопи бележе последице таквих удара. Да би утврдио колико би те последице могле да буду опасне, Кук испаљује кликере у симулацију Месечевог земљишта брзином од 7 километара у секунди, обасјавајући све ласерима и огледалима. То му омогућава да израчуна брзину и енергију одбачених опилјака. На тај начин инжењери ће боље знати како да направе делотворне заштите за Месечеву базу ■

ЈЕДНА КРВНА ГРУПА

Дански научници са Универзитета у Копенхагену открили су ензим који претвара сву крв у крвну групу 0, која се може безбедно дати сваком пацијенту. Крвну групу одређују два шећера, А и Б, које носе на површини црвена крвна зрнца. Она могу носити један од шећера, оба, или ниједан, а на основу тога постоје крвне групе А, Б, АВ или 0.

Наш имуни систем препознаје ове шећере. Антигени (молекули који подстичу одговор имуног система) у ћелијским мембранама стварају антитела за било који шећер који крвна зрнца пацијента већ не носе. Погрешна трансфузија крви произвела би код пацијента реакцију чије су последице можда смртоносне. Једино се крв групе 0 може дати свакоме јер код ње нема поменутих шећера. Новооткривени ензим можда ће допринети да крвне групе постану ствар прошлости ■

ОБЛАК У БОЦИ

За научнике они одавно нису непознаница. Не само да су их детаљно испитали, већ сад и вама нуде да одгонетнете како настају

Подигнете ли поглед према небу, уочићете облаке. Различитог облика и боје, налик на нити паучине или чупаве свиленасте пеге, ланчано повезане прстенове, или велике тамне громаде, они непрестано мењају облик док путују ваздушним простором. Неки доносе кишу, снег и лед, неки не. Изгледају нестварно и недокучиво.

Али, научници су одавно утврдили и објаснили шта су и како настају облаци. То су велике скупине капљица воде или честица леда у атмосфери које настају од топлот влажног ваздуха који се подиже на висину од неколико стотина метара до неколико десетина километара и ту се хлади. На ниској температури ваздух не може да задржи влагу у облику водене паре која се везује за честице прашине, гаражи или песка које лебде, језгра кондензације, и она се претвара у ситне капи или комадиће леда и ствара облаке. Пошто настају на различитим висинама и температурама, састављени су од различитих честица и непрестано мењају облик.

Ипак, ма како изгледа да су недокучиви, облаци не само да су детаљно испитани и сходно свим чиниоцима подељени по врстама и родовима, већ свако може да их створи и у кући, далеко од стратосфере, ваздушних струја и атмосферских топлотних разлика. Само је потребно да буду испуњени основни услови – пењање ваздуха, односно пад притиска, и присуство језгра кондензације око којих се водена пара згушњава, дакле, неке честице материје, тврде научници.

Па, ко жели, ево прилике да једноставним огледом проникне у хемијску реакцију кондензовања и сазна како у атмосфери настаје облак. Све што је потребно јесу пластична боца, вода и шибице. Следите упутство и поиграјте се законима природе ■

С. Д.

Узмите провидну пластичну боцу од два литра и до трећине је напуните водом.

1

Запалите шибицу, пустите да изгори до пола па је убаците у боцу и брзо затворите затварачем.

2

Боцу снажно стегните рукама преко дела у коме је вода. То неће бити лако, али не одустајте. Када у томе budete успели, држите је тако десетак секунди.

3

5

Отворите ли затварач, облак ће да изађе и расплине се.

4

Када опустите стисак и боца почне да се враћа у првобитни облик, видећете како се у горњем делу боце обликује облак. Загрејан ваздух у боци, који сте под притиском подигли увис на хладнију температуру, претворио се у водену пару која се згуснула око честица сагореле шибице.

НОВИ ЦВЕТ НА РЕВЕРУ

ОБУЦИ СОЛАРНУ ЕНЕРГИЈУ!

Solatex USB

Соларних ћелија које топлоту Сунца претварају у електричну енергију заиста има свуда, а одскора и у одећи. Стручњаци немачке куће „Solatex” направили су их довољно савитљивим да могу да се „ушију” у јакне и блузе од џинса и да служе за напајање USB прикључака.

Уместо да се стави у утичницу да би се напунио електричном енергијом, USB прикључак носиће се закачен на реверу или џепу. Спојен с невидљивим соларним ћелијама моћи ће да обезбеди напајање за неки мањи дигитални уређај, рецимо за MP3 плејер.

Нажалост, ова одећа која омогућава бесплатан и увек доступан извор енергије још није у продаји. Ако је веровати речима произвођача, на то се неће дуго чекати. „Solatex” већ има довољне количине разних модела јакни.

Док се не укаже прилика да се „заодене” соларна енергија, упознавање с изумом куће „Solatex” могуће је путем адресе: www.solatex.de

СВЕТ МРАВА

AntWorks Illuminated

Ако вам треба необичан и занимљив поклон, ево решења. То је AntWorks Illuminated, „фарма” мравва смештена у обојену желатинозну масу и упакована у провидну кутију величине 16,5 x 14 x 3 центиметра.

Идеја за AntWorks заснована је на огледима које је 2003. године вршила Наса проучавајући живот ових ситних зглавкара у условима васионе. Хранива желатинозна маса, плаве, црвене или зелене боје, станиште је мравва и омогућава им све неопходне услове за живот. Сваки њихов покрет и копање канала лако може да се прати под LED осветљењем и уз додатну лупу и зум објектив.

Уз ову необичну „фарму”, по цени од **21,90 евра**, добија се и књижица са занимљивим подацима о мравима и електрични прикључак.

AntWorks Illuminated детаљније је приказан на адреси: www.amazon.com

ОЧАРАВАЊЕ ПОЧИЊЕ

MOTORAZR2 V8

Кућа „Motorola” изнела је овог лета на тржиште нове моделе мобилног телефона који су засенили све друге. Названи су RAZR2. Ипак, модел RAZR2 V8 предњачи.

Очаравајућег је изгледа и могућности. Сјајни нерђајући челик и тврдо стакло у које је упакован, одбијају и преламају светлост стварајући задивљујућу оптичку игру и чине га изузетно танким и готово нестварним. На преклопивом телефону највећи је QVGA екран у боји од 5 центиметара и резолуције 320 x 240 пиксела. Осетљив на додир, он омогућава да се и без отварања телефона обаве готово све радње. А и оне су бројне.

Захваљујући Bluetooth технологији RAZR2 V8 има брз приступ на мрежу, меморију од 512 мегабајта или 2 гигабајта, уграђену 2MP камеру са 8 пута дигиталним зумом па може да снима и бележи фотографије високог квалитета, видео и музички плејер за два сата гледања записа или слушања око 200 песама уз стерео звучнике. Уз овај телефон придодате су и USB слушалице.

Продаје се по цени од око **400 евра**.

Свакако га треба погледати на адреси: www.motorola.com

24 ДРЖАВЕ НА ЈЕДНОМ КОНТИНЕНТУ

Желео бих да сазнам колико има држава на континенту Северна Америка, које су то земље, која је највећа а која најмања.

МИЛОВАН
из Пожаревца

ФРОНТ КОЈИ ЈЕ ПРЕДЛОЖИО ЧЕРЧИЛ

Напишите ми нешто о бици на Галипољу.

ФИЛИП СПАСИЋ
Пријепоље

Винстон Черчил

На површини од око 24.238.000 квадратних километара, колико заузимају Северна и Средња Америка, има 24 независне земље. Највећи део Северне Америке заузимају Канада и Сједињене Америчке Државе. На југу континента простире се Мексико и седам мањих средњоамеричких држава. Највећа земља је Канада, најмања Гренада.

Имена држава су: Антигва и Барбуда, Бахами, Барбадос, Белизе, Доминика, Доминиканска Република, Гре-

нада, Гватемала, Хаити, Хондурас, Јамајка, Канада, Костарика, Куба, Мексико, Никарагва, Панама, Сједињене Америчке Државе, Салвадор, Свети Кристофер и Невис, Света Луција, Свети Винсент и Гренадини, Тринидад и Тобаго ■

САД

КАНАДА

ГРЕНАДА

окачи се...

www.politikin-zabavnik.co.yu

Здраво свима!

Моје име је Милица и имам 14 година. Хоби су ми читање књига и фототрафија, а волим још и екологију, палеонтологију, животиње и шенас. Уколико неко има слична интересовања, ми је односно широки друштво за дописивање, ево моје адресе:

Петровић Милица
Морска Пута 63
15000 Шабац, Пабановић

Шездесет два

Галипоље је полуострво у европском делу Турске, на северном улазу у мореуз Дарданели који спаја Мраморно и Егејско море. У Првом светском рату на овом полуострву савезници су, на предлог тадашњег бри-

танског министра морнарице Винстона Черчила, образовали Галипољски фронт. На њему су се против Турака бориле углавном аустралијске, новозеландске, јужноафричке и канадске трупе.

Фронт је отворен 25. априла 1915. године, а борбе су престале 9. јануара 1916. године. У току осам месеци на обе стране било је много жртава. Код савезника из строја је избачено око 140.000 бораца, а на страни Турака чак 250.000.

Успомена на овај фронт у Аустралији и Новом Зеланду до данас је остала нека врста мита. Тако се у обе земље сваке године свечано обележава Дан сећања на жртве са Галипољског фронта (ANZAC Day).

Надахнут збивањима на овом фронту, амерички редитељ Питер Вир снимио је 1981. године филм „Галипоље“ с познатим аустралијским глумцем Мелом Гибсоном у главној улози ■

Курија Мурија су оманска острва која леже на четрдесетак километара од обале, односно залива Курија Мурија у Арабијском мору. Она обухватају пет пустих, неплодних острва од којих је највеће, Ел Халанија, једино настањено. Њихова укупна површина износи 78 квадратних километара. Некадашњи султан Омана уступио их је 1854. године Великој Британији како би ту саградили теле-

ДОН ВИТО ПО УГЛЕДУ НА МАМУ

Занима ме да ли је Вито Корлеоне заиста постојао.

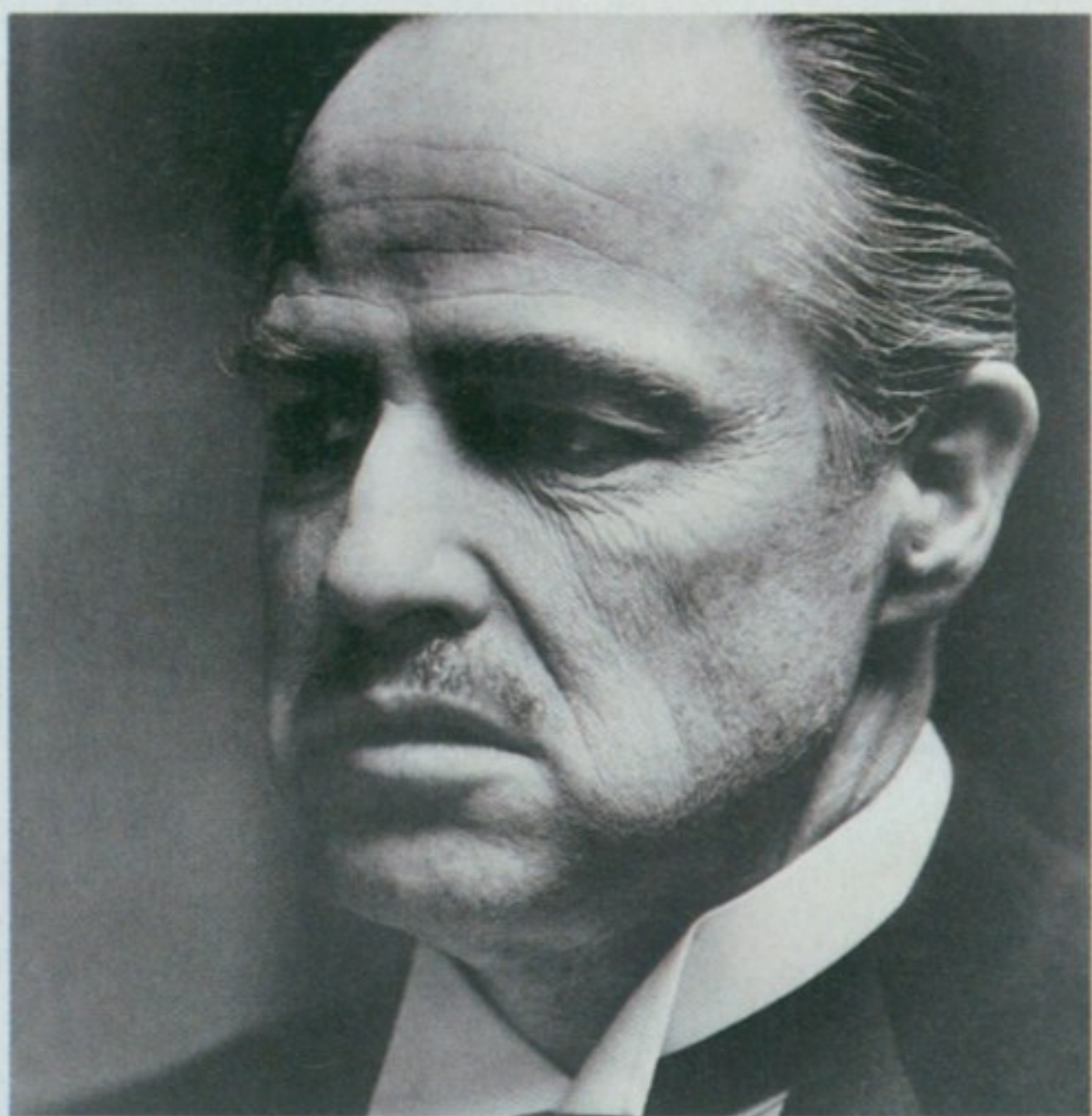
ЕМИЛ МУЈЕВИЋ
Рожаје

Вито Корлеоне није историјска личност, већ лик из романа „Кум“ Марија Ђанлуиђија Пуза (1920–1999) објављеног 1969. године. Књига је продата у двадесет један милион примерака, не рачунајући многобројна такозвана пиратска издања.

Дон Вито Корлеоне један је од главних јунака истоимене филмске трилогије у режији Френсиса Форда Кополе. У првом делу филма лик Вита Корлеонеа тумачио је Марлон Брандо, а у другом – Ро-

фијашке породице у Њујорку. По имену Вито Андолини, он је с непуних десет година доспео у Њујорк побегавши са Сицилије где је убиством осветио убиство свог оца. Марио Пузо тврдио је да је лик Вита Корлеонеа градио према успомени на своју мајку! Многи су у појединим описима из књиге препознали чињенице из живота стварних мафијаша као што су Карло Гамбино, Џозеф Бонано, Френк Костело и Вито Ђеновезе.

Иначе, Корлеоне је место на Сицилији, педесетак километара удаљено од Палерма. Реч је о градићу основаном у 16. веку у коме данас живи нешто више од једанаест хиљада становника. Називају га и град са стотину цркава. Међу велелепним црквама истиче се Црква свете Розалије и светог Андреје која је у 17. веку саграђена на темељима старе џамије.

берт де Ниро. И Брандо и Де Ниро освојили су „Оскара“ за тумачење лика сицилијанског вође мафије у Америци. У роману Марија Пуза дон Вито је описан као глава ма-

Занимљиво је да су у граду Корлеоне заиста живели злогласни мафијаша, између којих и Бернардо Провенцано, Салваторе Риина, Микеле Навара, Леолука Багарела... ■

КУРИЈА МУРИЈА А НА МОРУ

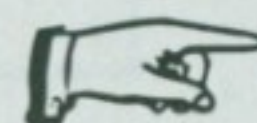

Зовем се Никола, имам једанаест година и пишем ти први пут. У атласу сам видео да постоје острва Курија Мурија. То ме је веома изненадило јер се ја презивам Курија. Можеш ли да ми нешто кажеш о тим острвима?

НИКОЛА КУРИЈА

графску станицу. Враћена су Оману 1967. године. Малобројно становништво острва Ел Халанија издржава се готово искључиво рибарењем.

Иначе, Оман, службено Султанат Оман, земља је у југозападном делу Азије, на јужној обали Арабијског полуострва. Граничи се с Уједињеним Арапским Емиратима на северозападу, Саудијском Арабијом на западу и Јеменом на југозападу. На Арабијско море излази на југу и истоку. У давна времена Оман је био важно трговачко седиште. Португалци су 1508. године заузели главну луку Маскат и држали је све до доласка Османлија 1659. године ■

—шездесет три

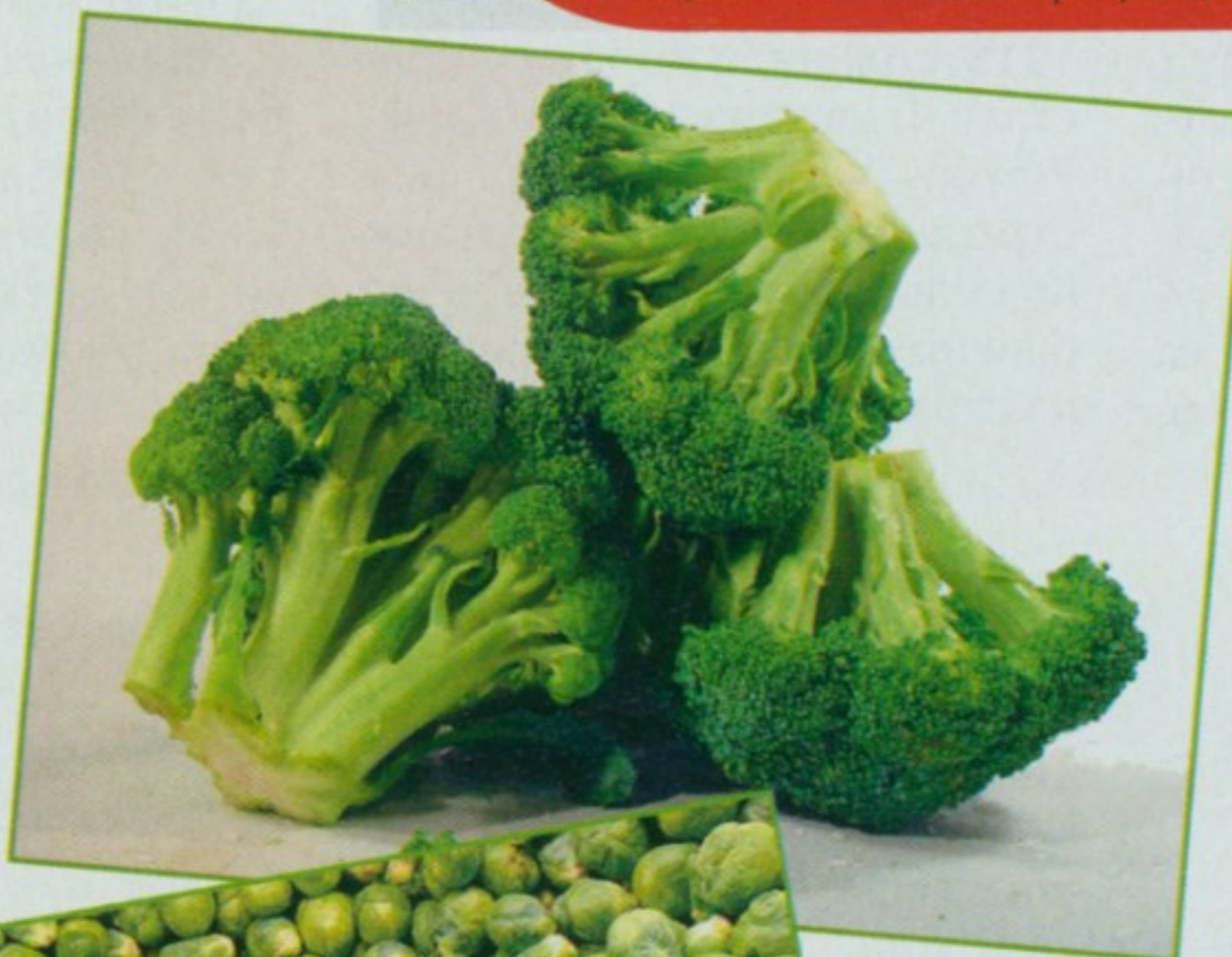
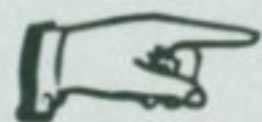
БРОКОЛИ ИЛИ ПРОКЕЉ

Молим те да ми
објасниш да ли су
броколи и прокељ
једна иста врста
поврћа.
У питању је опклада.
АЛЕКСАНДАР РОСИЋ
Доња Бадања

Броколи и прокељ
(прокулице) нису
иста врста поврћа.
Броколи (од италијанског
broccoli – гранати купус)
близак је рођак карфиола.
Горњи део биљке чини
такозвана глава састављена од
мноштва букетића плавозелене до
тамнозелене боје. Води порекло из
Мале Азије, а највећи засади у
Европи су у западним земљама
Средоземља, посебно у пределима
око италијанског града Вероне.
Посебно је богат минералима као

Броколи

Прокељ

што су: калијум,
калцијум, фосфор,
гвожђе, цинк и
натријум, а садржи и
драгоцене витамине.
Једе се и сиров и барен.
Прокељ припада
породици купусњака и
изгледом подсећа на
веома мале главице
купуса. Сиромашан је
калоријама, а изузетно
хранљив, богат
витаминима Ц и А,
биљним беланчевинама и
vlakнима, као и
минералима.
На нашим пијацама може
да се купи и једно и друго
поврће, а у многим
куварима има много
рецепата у којима важну
улогу имају и броколи
и прокељ. Права
посластица ■

У СРБИЈИ ЈЕ СВАКО 6. ДЕТЕ,
УЗРАСТА 13-15 ГОДИНА,
ПУШАЧ.

ДЕВЕТОРО
ОД ДЕСЕТОРО ДЕЦЕ
ЈЕ СВАКОДНЕВНО
У ОКРУЖЕЊУ
ЉУДИ КОЈИ ПУШЕ.

ШКОЛА ЈЕ ПРОСТОР
У КОМЕ НЕМА МЕСТА
ДУВАНСКОМ ДИМУ!

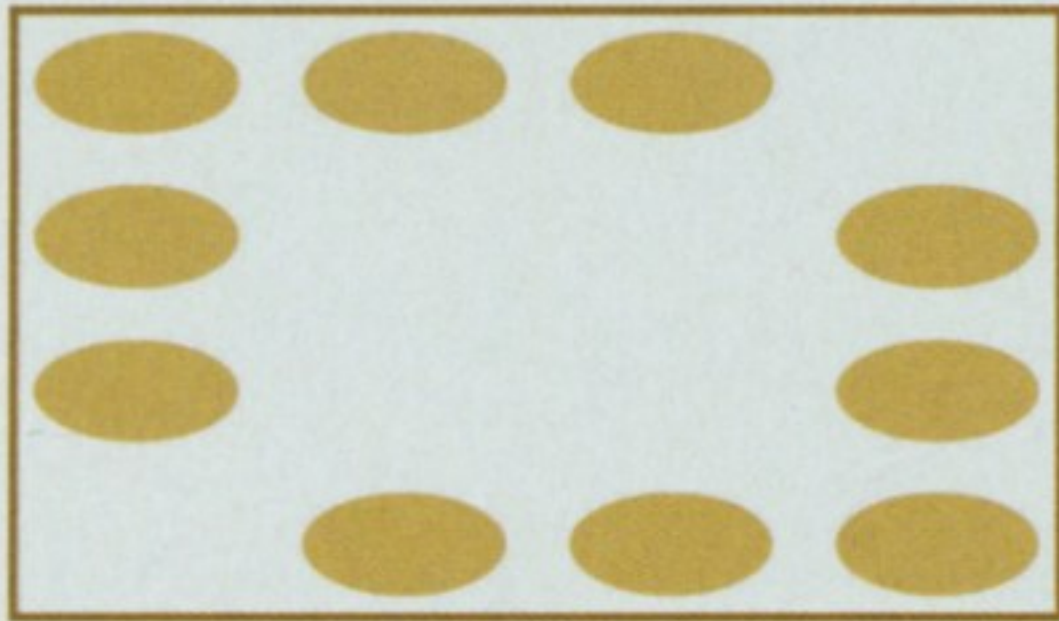
Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА
НАЦИОНАЛНА КОМИСИЈА ЗА
ПРЕВЕНЦИЈУ ПУШЕЊА

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. РАСПОРЕДИТЕ СТОЛОВЕ!

2. ДВА БРАТА

Душан има 9, а Вукан 3 године ■

3. У МРАКУ

Морате извући 21 кликер ■

4. МОГУЋЕ

Наведено сабирање је:

5 h 57 min

3 h 56 min

9 h 53 min

5. БИЦИКЛИСТИ

Бициклисти су се срели после 24 секунде ■

6. ТРИ ДЕЧАКА

Зоран има 10, Тома 30, а Раде 90 динара ■

7. ДЕДА И ТАЧНО ВРЕМЕ

Нека је протекло време t , из датих услова имамо да је: $t/4 + (24 - t)/2 = t$, одакле је $t = 9,6$, односно 9 сати и 36 минута ■

8. ДВА БАГЕРА

За 1 сат багер ископа 1/20 део канала, а за то време други затрпа 1/30 део, тако да остане ископано 1/60 део канала. За 48 сати остаће незатрпано 48/60, односно 4/5 једног канала ■

9. КРУЖНА СТАЗА

Возачи ће се поново срести после 180 минута. За то време први ће стазу прећи 15 пута, други 12 пута, а трећи 10 пута ■

10. ЦЕНА РОБЕ

Роба је набављена по цени од 48.000 динара ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

ДВОСТРУКА ПОМИЦАЉКА

Чемпрес, оморика и оморика, чемпрес ■

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Сретена, Папас, Тем, Лајко, Арт, Азија, калдрма, „Жена с мангом“, т, расти, тотеми, КВ, нити, Газа, Радак, предаја, шта, Арсен, нар ■

ИСПУЊАЉКА

Стеауа, Селтик (сестра, тренер, Еолида, Артуро, удичар, аикидо) ■

УКРШТЕНИЦА

Сх, залистак, локатив, ров, олово, као, а, Мишел Фајфер, Ив, Рио, ВЕТ, туга, крајац, Ида, сакрити ■

АНАГРАМ

Тениска лоптица ■

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!

Оригано (у овом појму учаурен је назив града – РИГА, док су у свим осталим појмовима скривени четворословни називи држава – ГАНА, МАЛИ, КИНА, ОМАН, ИРАК, ИРАН) ■

ПАРНЕ УКРШТЕНИЦЕ

Каракас, Америка, сатира, клас, нп, аг, Тото, Данон, в, еманати, рит, јак; Манагва, апатрид, Монако, Итали, лс, пе, Едам, Акино, о, растрал, Арт, ама ■

С. Б.

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

БРОЈ 2902

ЗАБАВНИК

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић

Заменик генералног

директора Вернер Херић

Директор Матијас Вајмер

Главни и одговорни

уредник Зефирино Граси

Издаје

ПОЛИТИКА Магазини ДОО

Штампа

ПОЛИТИКА АД

Гrafички уредник

Горан Војиновић

Редакција

Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Петар Милатовић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција

Бранислав Вукомановић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев

Секретаријат

Зорица Филиповић

Редакција

„ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони

секретаријат 330-1452; 330-1456

техничка редакција

330-1454

централа

3373-111

претплата

330-1617

Огласни сектор

Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.

6 месеци 2.317,00 дин.

Текући рачун код Комерцијалне банке

АД Београд: 205-97096-91

Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK

АД Београд је: 265-1100310005857-35

Претплату слати уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодина/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. Полугодина/авионом: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE: DEUTDEFF

Korisnička banka: 100 9363029 0000

RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd

SWIFT CODE: RZBSRSBG

Korisnik: RS35265100000002543779

POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main, Germany

SWIFT CODE: DRESDEFF

Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA

AD, Beograd, Sv. Save 14

Serbia

SWIFT - BIC: KOBBSRBGXXX

Korisnik: RS35205002000984500033

POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd

Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист Забавник

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines

– 11000 Београд,

Булевар деспота Стефана 24/1,

Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Званично
испитивање
тиража
(одитовање)
врши

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

ДОПИСУЈТЕ СЕ, ЉУДИ!

„Треће доба“, јави се!

Од е-таила поштоманско сандуче ми обавила ђаучина. Ако има неко ко жели да се класично дописује, с лејом поштоманском марком, нека се јави доле поштоманској која ове године слави четрдесетогодишњицу мајуре као мајурант Гимназије у Косовској Мишровици (генерација 1966/67). Поздрав!

Радмила Баскић

МК-1000 Скопје

Р. Македонија

Бањалучка 17а

Тафталије 2

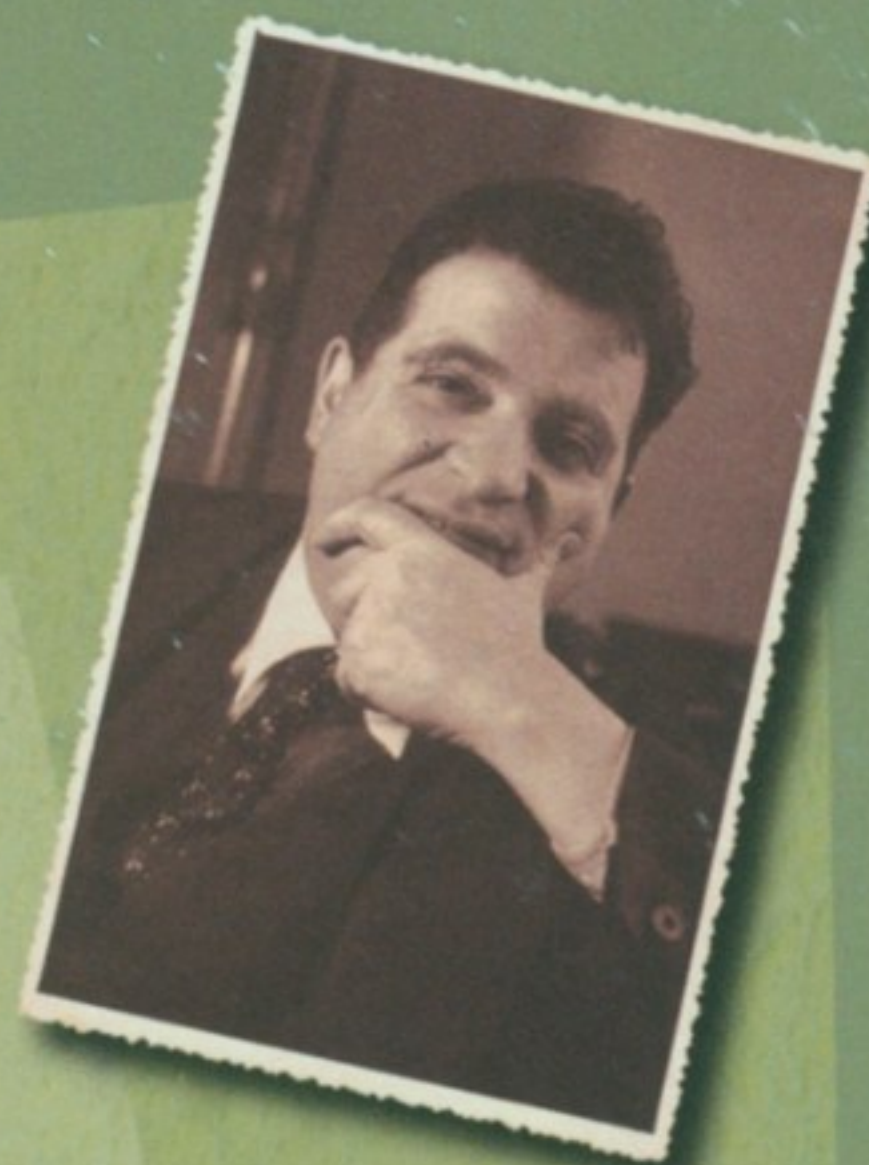
РЕКЛИ

СУ

СТАНИСЛАВ ВИНАВЕР

(1891–1955)

српски књижевник, преводилац
и музички критичар

ЈА САМ ЗАЉУБЉЕН У ПРОЛАЗНОСТ.

ЗА МУЗИКУ САМ МИСЛИО
ДА ПРЕДСТАВЉА КРАЈЊУ
ЧУВСТВИТЕЛНУ ГРАНИЦУ.

БЕОГРАД НЕ КВАРИ ЈЕЗИК
КАО ШТО НЕКИ МИСЛЕ,
НЕГО ГА ОСПОСОБЉАВА
ЗА МОДЕРНЕ ЗАДАТКЕ.

ПОТРЕБНА ЈЕ БЕСКРАЈНА
СУПТИЛНОСТ ДА БИ ЧОВЕК
ПОСТАО ПЕСНИК.

ЧУВАРИ ПРОЛАЗНОСТИ
ЗАСПАЛИ СУ ОПИЈЕНИ
СТРАХОМ ДА ШТО НЕ
ДОМОТРЕ, А СТАРА
ВЕЧНОСТ ДОЦКАН
ДОШЛА ДО СВЕСТИ
– НЕМА СНАГЕ ДА
НАСТАНЕ.

ЦИЉ ЈЕ ГОВОРА ДА
БУДЕМО ИЗРАЗИТИ,
МОДЕРНИ, У
НАЈЛЕПШЕМ И
НАЈПЛЕМЕНИТИЈЕМ
СМИСЛУ ТЕ РЕЧИ: ДА
ИЗРАЗИМО И СЕБЕ И
НАШЕ ВРЕМЕ.

ЈЕДНОГА ДАНА
ТОЛИКО ЋЕМО ИМАТИ
ОПШТИХ УТВРЂЕНИХ
МИСЛИ, ЗА НАЈПРОСТИЈУ
СТВАР РАЗВИЋЕМО
ОГРОМНИ АПАРАТ СВОЈИХ
ПОМОЋНИХ СРЕДСТАВА,
РУЧНИ ЛЕКСИКОН ЋЕ
ПОСТАТИ ОГРОМАН СА
ДЕБЕЛИМ СВЕСКАМА
ИЗМЕНА И ДОПУНА СА
КОЈИМ ЋЕ СВЕ ТЕЖЕ БИТИ
РУКОВАТИ: ТАКО ТЕШКО
ДА СЕ СВАКИ НЕЋЕ НИ
СМЕТИ УСУДИТИ ДА
МИСЛИ ЗНАЈУЋИ
КОЛИКО БИ
ТЕШКОЋА
МОРАО
ДА СРЕТНЕ.

НЕ ГОВОРИМО
ЗА ЉУБАВ
ГРАМАТИЦИ,
ВЕЋ ЗА ЉУБАВ
ОНОМЕ
ШТО ХОЋЕМО
ДА КАЖЕМО.

ЖИВИМ
ЈЕР САМ
РАДОЗНАО
ШТА ЋУ У
БУДУЊНОСТИ
МИСЛИТИ
О САДАШЊОСТИ,
О САДАШЊЕМ
СЕБИ КОГА
ТОЛИКО ВОЛИМ.

ДА БИСМО ОДБИЛИ
СМРТ, МОРАМО ЈЕ
ПРИЗНАВАТИ.

ЗАДАТАК ЛИТЕРАТУРЕ
ПРОСТРАНИЈИ ЈЕ
ОД ПОВРЕМЕНИХ
ПОЛИТИЧКИХ ЛОЗИНКИ.

КАДА НЕМА
СЕМЕНА У ЗЕМЉИ,
НЕ МОЖЕ ПОСТАТИ
НИ БИЉКА,
ОД ЗЕМЉИШТА
– А ТО ЈЕ ЛЕКТИРА,
ВАСПИТАЊЕ,
ОКОЛИНА – ЗАВИСИ
ВРЛО ЧЕСТО
УСПЕВАЊЕ БИЉКЕ.

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD

